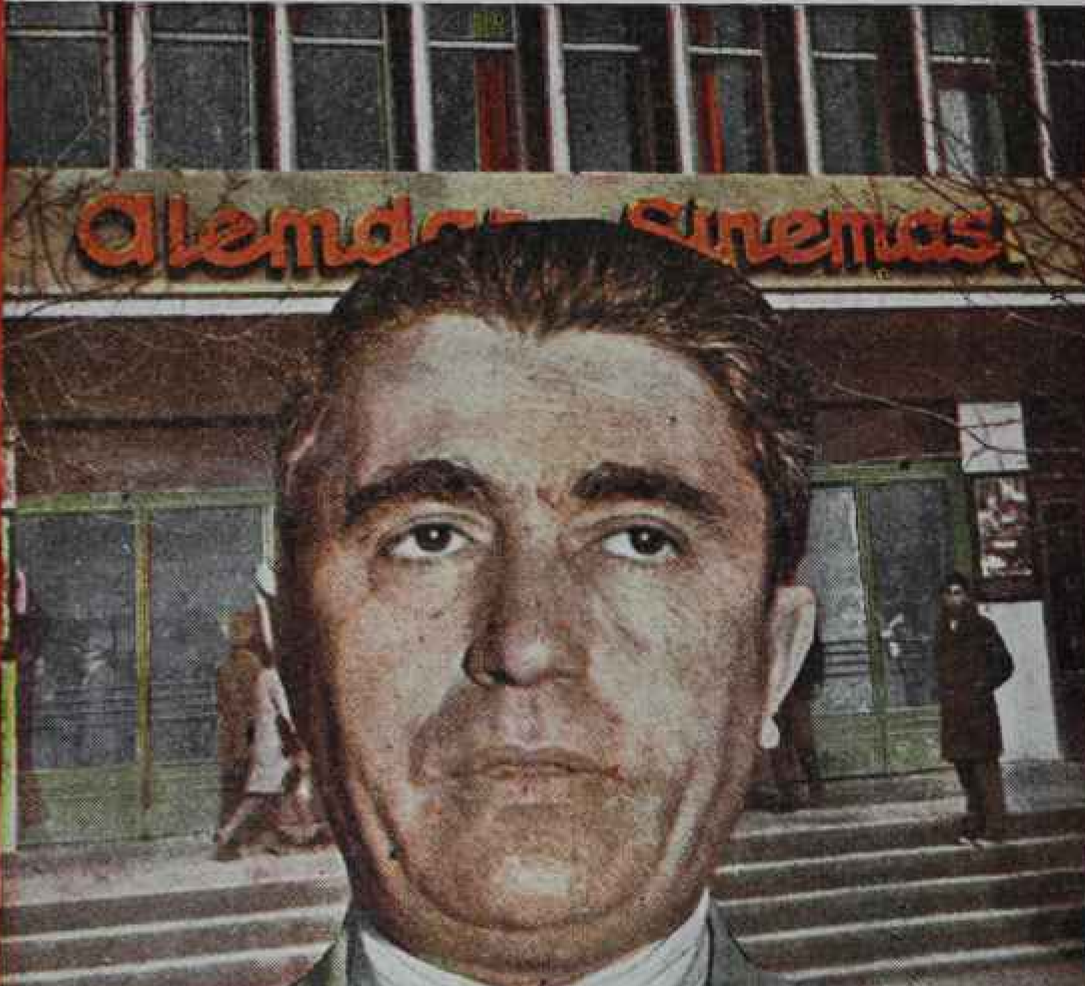
AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Bir idealist
FERİT MELEN

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 5, Cilt: XIV, Sayı: 237

Yazı İşleri :

Rüzgârlı Sokak Ovehan Kat 3 Daire 7
Tel: 18992 P. K, 582 - Ankara

İdare:

Denizciler Caddesi 23/B

Rüzgârlı Matbaa Tel; 15221

Fiyatı 125 Kuruş

*

Müessisi

Metin Toker

Umumi Neşriyat Müdürü

İlhami SOYSAL

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına imtiyaz sahibi ve neşriyatı fiilen idare eden mesul Yazı İşleri Müdürü

Kurtul ALTUĞ

*

Karikatür :

TURHAN

*

Fotoğraf:

Hüseyin EZER
Ege AJANSI
Associated Press.
Türk Haberler Ajansı

*

Klişe :

Doğan Klişe

*

Müessese Müdürü:

Mübin TOKER

*

Abone şartları :

5 aylık (12 nüsha): 12.50 lira
6 ayhk (25 nüsha): 25.60 lira
1 senelik (52 nüsha): 52.00 lira

*

İlân şartları :

Santimi : 8 lira
3 renkli arka kapak: 750 lira

*

İlân tileri

Şark Büro

Tel: 18173

*

Dizildiği ve Basıldığı yer .'

Rüzgârlı Matbaa — ANKARA

Tel-: 15221

Basıldığı tarih 15.1.1959

Kapak resmimiz

Ferit Melen

Hak bildiğin yolda...

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS okuyucuları,

Bu haftanın basında Ankara, iç politikamızın bir kere daha Mihrak noktası oldu. Muvafık ve muhalif hemen bütün gözler Yenimahallede müttevazi bir sinema salonunda toplanan C. H. P. Kurultayına çevrildi. Yapılacak bir genel seçimde İktidarın 1 numaralı namzedi haline gelen C. H. P. nin bu Kurultayının gerek hazırlık, gerek cereyan tarzı milletçe büyük bir alâka ile takip edildi. Memleketimizin kaderi üzerinde son derece mühim roller oynayacak bir takım kararların alınacağı bir Kurultay, elbette ki sakin sakin, süt liman bir hava içinde, kul issiz, mücadelesiz, dedikodusuz ve hareketsiz geçemezdi. Hemen bütün milletçe İktidara pek yaklaşmış bir parti olduğunda ittifak edilen C. H. P. de de elbette bir takım mücadeleler, bir takım çekişmeler olacaktı. Nitekim oldu da. O kadar oldu ki, bu mücadeleler ta Kurultayın, toplanış tarihini kararlaştıran Parti Meclisi toplantımdan başladı ve bu haftanın ortasında Kurultay sona erdiği güne ve hattâ sonralarına kadar 'devam etti. Aslında bütün bu mücadeleler ve çekişmeler »on derece normal vakalardır. Elbette ki olacaktır. Bunların olması değil olmaması endişeyi mucip olurdu. Bütün bu mücadeleler, olsa olsa C. H. P. nin hayatiyetini ve canlılığını ortaya koymaktadır. Ancak hemen şunu da söylemek yerinde olur: C. H. P. nin XIV. Kurultayındaki mücadeleler ve çekişmeler herşeye rağmen biraz sınırı aşmıştır. Milletçe, dertlere deva aranacak bir yer olarak görülen Kurultayda cereyan eden sen - ben kavgaları, asıl meseleleri gölgelemiştir. Ancak İnönünün Kurultayı açış nutkudur ki vatandaşın yüreğine biraz su serpmiştir. Zira İnönü, bu konuşmasında -her zamanki tok sözlülüğü ile- hâdiselere tam teşhisini koymuş, hakikatleri gözler önüne sermiştir. Katiyette söylenebilir ki. Genel Başkanın Kurultayı kapayış nutku da bir başka cepheden, açılış nutkunda parmak basılan dertlere derman olacak çareleri tespit edecek, partice takip edilmesi gereken yolu gösterecektir.

Kurultay devam ederken AKİS'e düşen bir vazife vardı: Memleketin İktidara namzet 1 numaralı ana muhalefet partisinde ve etrafında olup bitenleri okuyucularına en ince taraflarına' kadar göstermek. İşte bu hafta AKİS'te okuyacağınız yazı bu gaye ile kaleme alınmıştır. Tabii ki AKİS, Kurultayı gündelik gazeteler gibi sathi bir şekilde takip etmeyecekti. Elbette ki AKİS'in okuyucularına verece-ği Kurultay havası, zahiren görülüp yazılabilenlerin ötesinde, hâdiselerin en yeni, en bilinmeyen taraflarını da ortaya koyacaktı. İşte bu haftaki C. H. P. başlıklı yazımız, bütün bunları verebilen bir yazı olarak sayfalarımızda yer almaktadır.

AKİS, Kurultayın kulislerini, komisyonların çalışmalarını, otellerde, pavyonlarda ve muhtelif evlerde yapılan konuşmaları hiçbir yerde bulup okuyamayacağınız tefarruatı ile okuyucularına sunmaktadır.

*

Bu hafta sayfalarımız arasında yepyeni bir başlık göreceksiniz: İstibdattan Demokrasiye... C. H. P. Genel Başkanın çok kere sofra başı sohbetlerinde anlattığı hatıralarının bizzat kızı tarafından kaleme alınmasıyla meydana gelen bu yazılar İnönünün hayatını bütün cepheleriyle peyderpey okuyucularımızın gözleri önüne serecektir. Bu hafta Özden Toker imzasıyla yayınladığımız ilk yazı, İnönünün aile hayatını anlatmaktadır. Kızı tarafından çizilen portresi, öyle umuyoruz ki pek çok okuyucumuza İnönüyü çok daha iyi tanıtacak ve kalblerde beslenen inönü sevgisinin ne kadar yerinde olduğunu bir kare daha ortaya koyacaktır. Her türlü neşir ve iktibas hakkı mecmuamıza ait olan bu yazıların ilkini okurken, acemi olmasına rağmen daha ilk yazısında bile mecmuamıza yepyeni bir hava getiren bir imzayı da -Özden Toker- tanımış olacaksınız.

*

C. H. P. bir parti olarak son derece heyecanlı ve renkli günler yaşarken İktidarda olan D. P. neler yapmaktadır? Bu da elbette C. H. P. nin nelerle meşgul olduğu kadar mühim bir sualdir ve merak celbetmektedir. YURTTA OLUP BİTENLER sayfalarımızda okuyacağınız D. P. başlıklı yazı sisleri bu hususta aydınlatacaktır. D. P. de bu gün hâkim olan zihniyet, bir bekleme zihniyetidir, Daha açık bir deyişle D. P. idarecileri "aman gürültü patırtı olmasın, bünyemizde yeni rahneler meydana gelmesin de zaman nasıl geçerse geçsin" diye düşünmektedirler. Yavaş yavaş bir nevi eyyam politikacılığına dönen bu usulün ve yolun D. P. ye zaman kazandırmayacağım, kuvvet kazandırmayacağını söylemeğe lüzum bile yoktur. Her geçen gün, -ister şiddete doğru atılmış adımlarla, ister oyalama siyasetiyle- D. P. nin aleyhine işlemektedir.

Saygılarımızla

AKİS

C. H. P.

Birlik kuvvettir

(Kapaktaki Politikacı)

Bu haftanın ortasında Çarşamba günü Öğleden sonra, Yenimahalledeki Alemdar Sinemasında Ondördüncü C. H. P. Kurultayının delegeleri, üç günden beri devam eden çalışmaların kritik safhasına varmanın heyecanı içindeydiler. Teşkil ettikleri komisyonlar raporlarını hazırlamış, Kurultayın tetkikine arzetmişti. Sıra seçimlere gelmek üzereydi. Nitekim delegeler arasında dolaşılarak bir takım matbu oy pusulaları bile dağıtılmağa başlanmıştı. İşte tam bu sırada, bilhassa Gülek taraftarı delegelerin hiç beklemedikleri bir hâdise oldu: Kurultay Gülekofiller tarafından Çarşamba günü yapılması istenen Genel Başkan ve Genel Sekçilmesinin" mahzurlarını belirtiyor ve Kurultayca teşkil olunan komisyonların hazırladığı raporların görüşülmesinden sonra seçimlerin yapılması hususunun oya arzedilmesini teklif ediyordu. Nüvit Yetkinin teklifi, büyük bir ekseriyetle kabul edildi. Genel Başkan ve Genel Sekreter -asıl mesele buydu ya- seçimleri, Güleki pek gocunduran Tüzük tadilâtının müzakeresinden sonraya kalıyordu. Zaten Ondördüncü Kurultayı en çok meşgul eden iki mesele ve en çok söylenen iki kelime şuydu: Gülek, Tüzük... Gülek, Tüzük... Ankaraya ayak bastıkları dakika dan itibaren bütün delegelerin kulakları bu iki kelime ile doldurulmuştu.

Kurultayın Çarşamba sabahı yapılan toplantısında Turan Güneş tarafından okunan Ana Dâvalar Komisyonu raporunun bütün delegelelarla bir arada çalışmasının imkânsız olduğu" propagandası ile bir gün Sonraki Parti Meclisi seçimlerinde kendi taraftarlarını kazandırmağa hazırlanıyorlardı. Bu propagandanın işlemiyeceğini iddia etmek güçtü.

Gocunan sekreter

Tüzük ve Genel Sekreter meselesi, C. H. P. içinde ikilik yaratan eski bir dertti. Mutlaka halli lazımdı. Hele son günlerde mesele o kadar çatallaşmış Ve parti içinde o derece huzursuzluk yaratmıştı ki Genel Başkan İnönü, ister istemez bu işin hallini üzerine almıştı. Nitekim Salıyı Çarşambaya bağlıyan gece, C. H. P. Genel Merkezinin birinci katında biribirine geçme iki odadan i•baret salonda toplanan Kurultay Tüzük Komisyonu üyelerinin etrafında oturdukları üzeri yeşil çuhalı masanın başında İnönü bulunuyordu. Ko-

Alemdar Sinemasında toplanan XIV üncü C. H. P. Kurultayı delegeleri

Çok lâf, az iş!

reter seçimlerinin diğer seçimlerle birlikte Perşembe günü yapılmasına karar verdi. Bu hal, Gülek taraftarlarını pek üzdü. Anlaşılan meşhur talihi bu defa Kasım Güleki takipten vazgeçmişti.

Genel Başkan İnönünün Kurultay salonuna çok büyük sevgi tezahürleri arasında girip ön sıradaki yerine oturmasından pek az sonra, Kurultayın Başkanlık kürsüsünde bulunan ikinci Başkan Lebid Yurdoğlu yerini Kurultay Başkanı Şemseddin Günaltaya bıraktı. Saat 16.30 a geliyordu. Günaltay. Kurultaya Genel Başkan ve Genel, Sekreter seçimlerine başlanacağını söylerken Nüvit Yetkin usûl hakkında söz alarak kürsüye çıktı. Yetkin, Tüzük Komisyonu raporunun Kurultayda müzakerersînden önce seçimlerin ayağa kalkarak ve marşlar okuyarak kabul edilmesiyle kutlanan "Güçirliği Bayramı" kulak ve gönüllerdeki pasları biraz sildi ve bunun yarattığı mânevi hava birçok delegeyi, içine zorla düşürüldükleri şahıs meselelerinin üstüne çıkmaya şevketti. Bu ruhî hal, Nüvit Yetkinin teklifinin büyük bir ekseriyetle kabulü ile iyice ortaya çıktı. Tüzük tâdiline karşı aldıkları vaziyetle pek iyi not almıyan Gülek taraftarları, seçimlerin bir gün sonraya bırakılmasıyla oynamak istedikleri küçük bir oyundan mahrum kaldılar. Genel Sekreterin. Parti Meclisi tarafından iskat edilebilmesi karşısında lüzumsuz bir korkuya kapılan Gülek taraftarları, eğer seçimler Çarşamba günü yapılsaydı, her halü kârda Genel Sekreterliğe getirilmesi muhakkak olan Kasını Gülekin "bu adamyu gri bir elbise giyen İnönü, yeşil çuhalı masanın başında, gece yarısından sonra saat ikiye kadar kaldı ve komisyon üyesi delegelerin konuşmalarını büyük bir dikkatle dinledi. O gece C. H. P. Genel Merkezinin toplantı salonu tam bir ana - baba günü hali yaşadı. Bir defa salon o kadar kalabalıktı ki, delegelerin sigaralarım yere atıp. söndürmeleri bile güç bir iş teşkil ediyordu. Tabii sigara dumanları da kesif bir sis gibi yeşil çuhalı masanın üzerine çöküyordu. İsmail Ararın başkanlığındaki toplantıda Genel Sekreter seçimi meselesi ele alınınca, bir kısım heyecanlı delegelerin tehalükle söz istediği görüldü. Bunlar. Parti Meclisinin getirdiği teklife -Genel Sekreterin Parti Meclisince ıskat edilebilmesi. muhalefet etmeğe hazırlanmışlardı. Söyledikleri, aynı yer-

"Gülek Konuşuyor"

Ona ne şüphe

den ilham almışçasına biribirine uyüydrdu. Diyorlardı ki, bu Kasım Güleke karşı hazırlanmış, bir komplodur, Gülekin ayağını kaydırma gayretidir ve bu mücadele her şeyden önce iktidarın işine gelecektir.

Cumhuriyet Halk Partisi içinde Gülekin kendisini hücumlardan ve Genel Sekreterliğini tehlikeden korumak için dokuz yıldır başvurduğu müdafaa taktiğini 'bilenler, bu sözlerde üstadın kokusunu buldular. Ancak Gülek bu sırada, görüşülen mutavassıt formülün kabulü için çalışacağına, buna muhalif faaliyeti bizzat önliyeceğine şeref sözü vermiş bulunuyordu. Bu bakımdan, müzakereler devam ederken ilk akla gelen şey, Güleki telefonla aramak, kabulü için çalışacağına söz verdiği teklifi müdafaaya çağırmak oldu. Fakat telefon edenler karşı taraftaki telefonun. fişinin çekilmiş olduğunu gördüler. O akşam da Gülek hiç bir yerde bulunamadı. Anlaşılan, gündüzün yorgunluğunu erkenden, yatağa, girerek çıkarıyordu; Halbuki üstad daha o gün Kurultay kürsüsünde, mucidi okluğunu söylediği Yeni Politikanın esasım "Tatlı -canını zahmete sokmak" diye tarif etmişti. Üstelik Partisinin 'kendisinden 25 yıl yaşlı Genel Başkanı, gecenin o geç saatinde, Komisyon Başkanının yanında enerji 'ile vazife görüyor ve Parti Meclisi teklifinin şiddetle aleyhinde bulunan -Güleke pek ziyade hayran- delegeleri sükûnetle dinliyordu.

Gülekofiller pek uzun konuşuyorlar, vakit ilerliyor üyelerde "Şu işi bir an önce halledip de gitsek" haleti ruhiyesi hâkim olmaya bağlıyordu. Hesap, bu temayülün bir müddet sonra, "Canım bunu da gelecek Kurultaya bırakalım. Olsun bitsin" şekline gireceği merkezindeydi. Ortada, Demokrat Partinin bir kısım meseleleri sürüncemede bırakmak için kullandığı "bıktırma taktiği" ne pek benzer bir tatbikat vardı.

Fakat buna Paşa müsaade etmedi. Gece yarısı saat birde söz aldı.. Teklifin mânasını, gayesini uzun uzadıya izah etti. Anlattı ki, bu bir murakabe meselesidir. İktidarın tutumunda murakabe isteyen bir partinin kendi idaresinde murakabeyi tesis edememesi ayıp bir şeydir. Ayrıca murakabeye tabi olmak, 'bir genel sekreteri küçültmez; bilâkis büyültür. Bilhassa işaret etti:."Bu teklifi komisyonda Genel Sekreter de kabul etmiş. Kurultay çalışmalarında- kabulü için çalışacağına söz -vermiştir. Bu formülde böyle bir söz mevcut-, olduğu ve tarafları birleştirdiği için, bu şekilde hazırlanmıştır."

İnönü, bunun dahi - murakabeyi temine - tam çare olmadığını, fakat bugün için mümkün mertebe ihtilafsız bir hal çaresi teşkil ettiğini bilhassa belirtti: "Memlekette bugün bir Gülek meselesi vardır. Partide ve umumi efkârda bu hususta değişik kanaat taşıyanlar âdeta yarı yarıya ayrılmışlardır. Bir kısmı Genel Sekreterin murakabesiz, basma buyruk hareket ettiğine ve murakabe altına sokulması' gerektiğine inanmaktadır; Genel Sekreter ve onun gibi düşünenler de murakabeyi temin edecek teşebbüslere girişenlerin gayesinin Güleke komplo kurmak olduğunu söylemektedirler. Böylece bu mücadele kıyasıya bir hal almakta ye meseleyi günün meselesi haline koymaktadır. Günün meselesinde partiyi yıpratacak bir mücadeleye yol açmamak için, şimdi! görüştüğümüz mutavassıt teklifi Parti Meclisinde ben yaptım" dedi. Arkasından ilâve etti: "Bu teklif dahi kabul edilmezse, yazın bana sizin partide' murakabe var mıdır, diye. sordukları zaman, hayır yoktur, tesis edemedik, diyeceğim. Bunun aksini söyliyemem. Yalan söylemiş olurum. Bu neticey, dikkatinize arzediyor ve şimdi sizi yalnız. bırakıyorum. Meselenizi kendi basınıza halledin".

İnönü bunları söyledikten sonra yerinden kalktı; paltosunu giyip gitti.

Salonda bir müddet, bir tereddüt havası hâkim oldu. Iskat teklifinin aleyhinde Bulunanlar dahi duraladılar. Sonra içlerinden, tuttukları yolda ısrara ve inada kararlı olanlar, gene itiraz seslerini yükseltmek istediler. Ancak komisyon ekseriyeti, artık meseleyi iyice anlamıştı. Paşanın "Güleki kaydırmak için tertipten bahsediyorlar. Tertip her zaman tek taraflı olmaz. Çok taraflı olur" sözünün mânası da anlaşılmıştı.

Parti Meclisinde

Hâdiseler adeta tekerrür ederek gelişiyordu. Daha üç gün önce, Genel Başkan Parti Meclisine de Tüzük Komisyonu üyelerine söylediği şeyleri anlatıyor, ayni dâvanın müdafaasını yapıyordu.

Cumartesi günü İnönü yeşil masayı çevreleyen Parti Meclisi üyelerinin ayrı ayrı yüzlerine bakarak "Tamam mı arkadaşlar? Bu meseleyi böylece hallettik" dedi.

Başıyla ilk tasdik işaretini veren, neticeyi işin başından- beri heyecanla bekleyen Kasım Gülek oldu. Kâmil Kırıkoğlu - Hasan Reşit Tankut . Mehmet Hazer üçlüsü, işarete, bermutat ânında, Necati İlter, Celâl Dora, Atıf ödül gibileri, birkaç saniyelik rötarla iştirak ettiler.

Geriye onbir kişi kaldı. Bunlar, önce bir nebze tereddüt ettikten sonra arka arkaya "mutavaat" ettiler. "Mutavaat", içlerinden birinin tabiri idi. Diğerlerine de tercüman olarak şöyle dedi:

"Paşam, biz aksi kanaatte olduğumuzu başından beri söyledik. Ama madem ki Genel Başkan olarak bizden bunu talep ediyorsunuz, bu Kurultayda görüşümüzü mahfuz tutacağız. Ama gelecek Kurultaylarda, bu meselenin halli için düşündüklerimizi müdafaaya devam edeceğiz. Yani kısacası Paşam, size bu defalık mutavaat ediyoruz".

Onbir kişi, bu cümlede ifadesini bulan kararı, aşağı yukarı aynı şekilde tekrarladı. İnönünün meseleyi hal şeklini gönül rızasıyla benimsemeyen onbirler şunlarcı: Ferit Melen, İsmail Rüştü Aksal, Cemil Salt Barlas, Osman Alişiroğlu, Sırrı Atalay. Nüvit Yetkin, Turgut Göle Turhan Feyzioğlu, Sahir Kurutluğlu,Vedat Dicleli ve Kemal Satır. Ismef. İnönü, müzakerelerin cereyanından zaten başka bîr şey beklemiyordu. Netice, onu tatmin ediyordu. Gözlüklerini taktı; başka bir mevzua geçmeye hazırlandı. Fakat bir

Üzme tatlı Canını

Amenkanvari Genel Sekreter Gülek, Kurultayda yeni bir politik sistem ortaya attı : Tatlı canım zahmete sokmak... Tabii bu yeni politikanın şampiyonu olarak da kendisini ilân etti ve bir de parlak misal verdi: Meğer geçenlerde New York valiliğine seçilen Rockfeller de tıpkı Gülek gibi çalışıyormuş!.. Hazrete ille de meraklısı olduğu Amerikadan bir misal lazımsa Kefauver onun için biçilmiş kaftandır. Ama bu Gülekin Amerikalısı bile kendi partisinin delegeleri karşısına çıkıp muarızlarının topuna birden "İktidar "Organı" demek hafifliğini hayatında göstermemiştir. Gülekin yaptığını Amerikada yapanın adı ise McCarthy'dir.

itiraz sesi buna mani oldu. Ses: "Paşam, neticeyi bir de rey ile tespit etmelisiniz" diyordu. Paşa gözlüklerini çıkardı, baktı, sesin sahibi Ferit Melendi. "Pekâlâ öyle yapalım" diyerek meseleyi reye koydu.

""— Kabul edenler?" Gülek ve Gülekofiller, meseleyi büyütmeğe lüzum olmadığına gerçekten inananlar, ve onbirlerden şifahen ihtirazi kayıt düşmeyi kâfi bulanlar el kaldırdılar.

"— Kabul etmiyenler?"

Şifahi ihtirazi kayıtla yetinmeyen, görüşlerini bir de reyleriyle tescil etmek isteyen eller, Ferit Melen ile Sırrı Atalayınkinden ibaret kaldı. Osman Alişiroğlu müstenkifti.

Böylece, geçen hafta Cumartesi günü, Bayındır sokaktaki C. H. P. Genel Merkezi binasında Parti Meclisinin 8,5 saatten beri müzakere ettiği mesele, İsmet İnönünün sureta ortalama teklifi ile karara bağlandı: "Genel Sekreterin Kurultay tarafından seçilmesi hükmü, tüzükte kalacak, ancak Parti Meclisine, üçte iki ekseriyetle Genel Sekreteri iskat etme yetkisi verilecek" ti.

Yılan hikâyesi

Bu C. H. P. bünyesinde 1950 den beri devam eden • mücadelenin, -daha doğrusu yılan hikâyesinin- yeni bir Safhasıdır. Hikâyenin başlangıcından bu yana, rollerin, aktörlerin çoğu değişmiş, fakat mevzu dokuz yıldır aynı kalmıştır.

Sahnedeki aktörlerden dokuz-yıldır, rol değiştirmiyenlerden biri -tabiatıyla- Kasım Gülektir, biri de Ferit Melen. Ferit Melen, 1960 - 1951 de , bu dâvayı bir kısım arkadaşlarıyla birlikte ortaya atmıştı. Melenin • bu arkadaşlarından bazları, sonradan politika sahnesinin dışına düştüler -Nihad Erim gibi- Bazıları politika sahnesinde kaldılar, ama Parti Meclisinde değildiler -Atıf Topaloğlu gibi- Bazıları, sonunda aynı yola döndüler ama, arada birkaç defa kanaat değiştirdiler. -Cemil Sait Barlas gibi-. Bazıları Parti Meclisindedirler ve aynı kanaati taşırlar ama, müdafaada Ferit Melen kadar ileri safta değillerdir. -İsmail Rüştü Aksal, Vedat Dicleli gibi-. Çekilenlerin, yahut gevşiyenlerin yerine, dokuz yılda yenileri katıldı: Sırrı Atalaylar. Nüvit Yetkinler, Turhan Feyzîoğlular, Osman Alişiroğlular ve hattâ Turgut Göleler... Ama Ferit Melen, gene ileri karakolu teşkil ediyor, İnönünün mutavassıt teklifine muvakkaten rıza göstermekle beraber, esastaki muhalefetini bir de rey ile tescil ettirmeden, işin ucunu bırakmıyordu.

"Beni Kurultay seçti"

Hikâye 1950 de, mağlûp C. H. P. nin ilk Kurultayından hemen sonra başladı. Kurultayca yapılan ilk genel sekreter seçimini, "Ben köy köy dolaşacağım. Reyinizi bana verin" diye birdenbire ortaya çıkan Kasım Gülek, Günaltayı, Erimi, Barlası ekarte ederek kazanmış; Genel İdare Kurulu da, çoğunlukla eski Günaltay kabinesi üyelerinden teşekkül etmişti.. Yenilerden, 1950 de milletvekili olan, eski Gelirler Umum Müdürü Ferit Melen vardı. Çok geçmeden Gülek ile Kurul arasında ihtilâflar başladı. Anlaşmazlıkların bir kısmı, Günaltay kabinesi üyelerinin, kendilerinden daha tecrübesiz bir siyaset adamı gördükleri Güleki, daha üstün bir mevkide yagırmalarındandı. Bu bir peşin hükme dayanıyordu. Gerçi Kasım Gülek de 1948 . 1949 arasında bakanlık etmişti ama, meselâ Nihad Erim, aynı şeyi hem daha uzun müddet, hem de hükümet politikasını idare eden Başbakan Yardımcısı olarak yapmıştı. Gülekin üst mevkide olmasını hazmetmesine imkân yoktu. Gülekle, herşeyden önce bunun için geçinenıâyordu. Fakat zaman ilerledikçe, bu peşin hükümlerin dışında, herkesi çileden çıkaracak hâdiseler başladı. Meselâ olup bitenlere, Nihad Erim gibi eski Başbakan Yardımcısı gözüyle bakmasına imkân olmıyan, yeni politikacı Ferit Melenin feveran ettiği görüldü.

Ferit Melen, Kurulun muhasip üyesiydi. Gün geçtikçe görüyordu ki, işler, hiç de kanun ve nizam adamı olarak alıştığı şekilde yürümemektedir.

Ferit Melen, mesleğinde titiz bir maliyeci idi. 1931 de Mülkiyeden çıkınca bir müddet idarecilik yaptı. Sonra babasının yolundan giderek -Babası Vanda Malmüdürü idi. imtihanla Maliye Müfettişiliğine intisap etti.

Bu kendisi için pek kolay olmadı. Kazalarından birinde Kaymakam bulunduğu Bursada vali, kendisinden pek memnundu. Genç ve çalışkan kaymakamını bırakmak istemiyordu. Ona, İstanbulda açılan imtihana gitmek için izin vermedi, Ferit Melen ise. bilhassa mahallî eşrafın, parti başkanlarının işlerine karışmasından sıkılmış, mesleğinden soğumuştu. Küçüklüğünde kaybettiği babasının, çocukken yüzlerce defa tekrarladığı, "Ne olursan ol, sakın maliyeci olma" nasihatim bir kenara bıraktı. Serbest bir gününde, Mudanyadan vapura binip İstanbula gitti. İmtihana girdi. Ertesi gün de Maliye Müfettiş Muavini olarak döndü ve valisine "Allahaısmarladık" dedi.

Ferit Melen yeni mesleğinde kısa zamanda yükseldi, Ankaraya çağırılıp, Fuad Ağralının çetinliğiyle meşhur denemelerinden geçti ve alışılmamış bir yaşta -o zaman 34 yaşında idi. önce Vasıtalı Vergiler, sonra da Gelirler Umum Müdürlüğüne getirildi.

1950 Meclisine, kanuna ve nizama bağlı bir prensip adamı olarak gelen Ferit Melenin, partisinin Genel İdare Kurulu üyeliğinde de aynı

Yerini yeni seçileceklere bırakan C. H. P. Parti Meclisi son **toplantısında,**

Geçinemeyenler!

şekilde davranacağı, aynı şeyleri ârıyacağı tabii idi. Baktı ki, Genel Sekreterin muamelelerinde bunlardan eser yok, o zaman en şiddetli tenkidleri esirgemedi. Kararların icrasında prensibin, dürüstlüğün müdafaasını yaptı.

Melen, zaten tok sözlülüğüyle, kesin lâkırdı etmesiyle kendini tanıtmıştı. Mecliste de öyle idi.

İlk iş, iyi iş

Ferit. Melen kürsüye ilk defa 1951 Bütçesi müzakerelerinde çıktı, O zamana kadar içinde bir çekinme, bir korku vardı. O gün, çocukluğundaki bir vakayı hatırladı. Memleketi olan Vanda çocuklar, göl kenarında yüzerlerdi. Ferit Melenin de yüzmeğe karşı müthiş merakı vardı. Fakat o zamana kadar hiç yüzmemişti. Hep göl kıyısına gider, arkadaşlarını gıpta ile seyrederdi. Bir gün onu, muziplik olsun diye suya ittiler. Yedi yaşındaki Ferit, önce boğulacak gibi oldu. Ama bir iki çırpınmadan sonra yüzmeyi öğrendi. Kıyıya çıktı.

O gün' de Mecliste kürsüye aynı haleti ruhiye içinde, sanki onu arkasından itmişler gibi çıktı. Daha doğrusu kendini kürsüye' attı. Bir i-. ki çırpınmadan sonra, heyecanı geçti ve belki de günün en güzel konuşmasını yaptı. "Gelir tahminlerinde tatbik edilen açık artırma usulü" nden bahseden bu esprili, mantıklı ve efendice konuşmayı herkes beğendi. Hele o zaman C. H. P. saflarında olan Server Somuncuoğlu, arkadaşının boynuna atılmaktan kendini alamadı.

İşte idarecilikte de, maliyecilikte de dürüst, gıllıgıştan uzak, disiplinli bir meslek hayatı geçiren, Mecliste de aynı hayatın icaplarını yerine getiren bu Ferit Melenin, C. H. P. Genel İdare Kurulundaki, nev'i şahsına münhasır Genel Sekretere alışamıyacağı besbelli idi. • Kurulda da, Mecliste nasıl D. P. İktidarını tenkid ediyorsa. Gülekin icraatını, aynı açıklık ve toksözlülükle tenkid etmekten geri kalmadı.

Sekiz yıllık mücadele

Kasım Gülekin, Meleni de, diğer bütün Genel İdare Kurulu üyelerini de çileden çıkaran, peşin hüküm sahiplerini haklı duruma sokan tarafları nelerdi ?

Bir kere üstad. Genel İdare Kurulu kararlarından istediğini icra ediyor, istemediğini etmiyordu. Meselâ Kurul, tamim yapılmasını kararlaştırıyor. Gülek tamimi, üyelerin gözlerinin, içine baka baka göndermekten imtina ediyordu. Kurul bir işe tahsisat ayırıyor, Gülek sarf evrakını imzalamıyordu. Aksine, Kurulun karar selâhiyeti içine giren bir tatbikatı ona hiç danışmadan yürütüyor, hattâ Kurulun yapılmamasına karar verdiği bir işi -sanki inadınayapıyordu. Üstüne varılınca da cevabı hazırdı: "Beni Kurultay seçti; ben Kurultaya karşı mesulüm".

Hikâyenin bu safhası, 1952 ye kadar böyle yürüdü. Genel İdare Kurulu üyeleri, şikâyetlerini ayyuka çıkardılar. Fakat Gülek, aradan geçen iki sene içinde, başka tarafa, üstün olduğu tarafa kuvvet verdi. Ayaklarıyla çalışıyor, köy köy dolaşıyor, herkesin elini sıkıyordu. Bu, ötekilerinin yapmadığı veya yapamadığı bir işti. Parti alt kademeleri de yavaş yavaş bu alışmadıkları tipi sevmeğe, tutmağa', ona bağlanmağa başladı.

Şemseddin Günaltay

Ne şiş yansın, ne kebap

Bundan kuvvet alan Gülek işi daha ileri götürmekte mahzur görmedi ve Gülek meselesi parti yüksek kademelerini meşgul eden daimi bir dert haline girdi.

1957 seçimleri, yılan hikâyesini yeni bir safhaya soktu. C. H. P. artık kuvvetli bir Meclis Grubuyla da temsil ediliyordu. Gülek de milletvekili olduğu için, bu kuvvetli kadronun içinde vasıflarını herkese daha iyi tanıtıyordu. Tabiatıyla bu tanıtma ve tanıma sırasında,, üstadın yaldızlarına kapılanlar, kanaatlarını değiştiriverdiler. Grup, her gün Genel Sekreterin biribiri ardısıra kırdığı botları yakından görüyor, bu kangren haline gelmiş meselenin bir an önce halli lüzumuna her gün biraz daha yürekten inanıyordu. Bu inancın yayılıp kökleşmesi, Grup ekseriyetinin Güleke karşı açık bir mücadele açmasıyla neticelendi, işte asıl bu mücadeledir ki. Parti Meclisindeki antigülekofillere yeni bir bayrak oldu.

Bunlar, gittikçe hazırlandılar, ağır basmağa başladılar ve Genel Sekreterin Parti Meclisinden seçilmesi dâvasını yeniden ortaya attılar. Ancaaak...

Kurultay Sath-ı Mailinde:

Ancak Kurultay yaklaştıkça, başlangıçta pek sistemli ve azimkârane yürüyen bu mücâdeleye birtakım tereddütlerin, endişelerin karışığı görülmeğe başladı. Hele bir hâdise, mücadelecileri iyiden iyiye sukutu hayale uğrattı. Bunların, politik hayata girdiğinden beri Genel Sekreterlik için ideal namzet olarak gördükleri Turhan Feyzioğlu, hiç lüzum yokken, "Ben Genel Sekreterimden memnunum" diye bir lâkırdı söyleyiverdi. Hayatta pek az şey öğrenen, fakat fırsat kaçırmamayı çok iyi bilen Gülek, bu lâkırdının gazetelerde ve parti efkârında gerektiği gibi intişarını temine hususi bir itina gösterdi. Ümitler de Turhan Feyzioğlundan, Turhan Feyzioğlunun mücadelesinden uzaklaştı. Gerçi mücadele aslında prensip mücadelesi idi, partinin idaresini Genel Sekreterin keyfine bağlı olmaktan kurtarmak isteniliyordu şuna, bunu yapanların "Ya Gülek düşerse?" sorusunun karşılığını bulmaları, bu karşılığa umumi efkârı alıştırmaları da lâzımdı. Feyzioğlu, lüzumsuz konuşmasıyla oha bağlanan ümitleri boşa çıkarmış oldu.

Arkasından Ferit Melen, bir parti toplantısında Gülek hakkındaki tenkidlerini hususi bir maksada bağlamasınlar diye, Genel Sekreterliğe adaylığını koymak niyetinde olmadığını söyledi. Bu da Gülekin kulis faaliyeti karşısında belki lüzumlu, ama mücadelenin ilerisi bakımından zararlı bir sözdü. Nitekim Kurultayda arkadaşlarının ısrarlarına rağmen Ferit Melen, bu cümlesini hatırlıyarak -Güleke muhaliflerin sayısını göstermek gayesiyle de olsaadaylığını koymaya kolay kolay yanaşmıyacâktı.

İşin kötü tarafı, bütün bu kararsızlık alâmetleri, ortaya bir mücadele plânının konulmaması, Gülekin faaliyetinin parti için artık haddinden fazla zararlı olduğu hakikatinin gözünden kaçmasına imkân bulunmıyan ve bir vaziyet alması beklenen İnönünün de, tereddütlere kapılmasına sebep oluyordu. Bu; sistemini kaybeden mücadele, Kurultay da kirasıya bir vuruşmaya yol açabilir ve bu parti menfâatlerini- zedeliyebilirdi. Parti tesanüdüne lüzumundan fazla ehemmiyet veren ve mizaç itibariyle orta yoldan gitmeyi seven İnönü bundan endişe ediyordu. Üstelik, kendisini murakabenin dışında tutmak için dokuz senedir türlü oyunlar çeviren Kasım Gülekin yeni tehditleri, kulaktan kulağa dolaşıyordu. Kulis faaliyetinin her çeşidini tatbikte inanılmaz" bir ustalığa sahip olan Genel Sekreter, bu konuda pek yüksek perdeden,"konuşuyor, "Hele seçim hakkı Parti Meclisine verilsin, alimallah Kurultayı biribirine katarım. Bu teklifi getiren kim olursa olsun, herkesin önünde rezil ederim" diyordu. Bu da bir lâftı. Rezil edip edemiyeceği bi-

Tüzük tâdilini hazırlayan Parti Meclisi Komisyonu
Ehveni, şerre tercih edenler

linmezdi ama, partisini canından çok seven üstad herhalde böyle bir işe rahat rahat teşebbüs edebilirdi.

Genel Sekreter, bu isleri kimsenin bilmediği, bilemediği, bilmek istemediği kadar biliyordu.

Nitekim bu defa da, yeşil çuhalı masanın etrafındaki onbirlerin dâvalarını dürüstçe izaha, çalıştıkları şırada, Kurultayın çoktan teşekkül etmiş kulislerinde, ne demokrasinin, ne de demokrasi ahlâkının icabı olan bu faaliyet, bermutat yürütülüp gidiyordu. Meselâ Parti Meclisi üyeleri, bir müddet sonra, öğle tatiline çıktıkları zaman, uçakla gelmiş İstanbul gazetelerinde şu çeşit başlıklar göreceklerdi: "Gülekin ayağını kaydırmak için C. H.P.de faaliyet arttı -Sırf bu iş için tüzükte yapılan bir tâdil teklifi Kurultaya getiriliyor."

Bu, Genel Sekreter seçiminin Parti Meclisinde yapılmasını isteyen C. H. P. lilerin mücadelesini bir kıskançlık gayreti şeklinde takdim etmek demekti. Haberlerin metninde ise, başlıkları teyid eden şöyle cümleler vardı: "Tüzükte yapılması istenilen bu değişiklik, doğrudan doğ.-ruya Kasım Gülekin ayağını Genel Sekreterlikten kaydırmak için düşünülmektedir. Zira teşkilât tarafından tutulan Gülekin parti Meclis Grubunda olduğu kadar, Parti Meclisinde de aleyhinde cereyan vardır. Tüzük tâdilâtı tasarısı Kurultay tarafından kabul edildiği takdirde yeni kurulacak Parti Meclisinin Kasım Güleki Genel Sekreterliğe seçmiyeceğine muhakkak nazarıyla bakılabilir."

Ama İstanbul gazetelerine, bir gün önce, kimler tarafından uçurulduğu gazetecilerce malûm bu haberler-haberi Mehmet Hazer vermişti- Kurultay kulislerinde bir de tefsire tabı tutularak şu şekilde bir tesanenin ortalıkta dolaşmasını sağlamıştı: "Canım, bu kadar memleket meselesi, parti meselesi varken, hepsini bir yana . bırakıp, Kasım Beyle uğraşmak ayıp değil mi? Bunlar şu kıskançlıktan hâlâ kurtulamıyacaklar mı? Meclis Grubunu, Parti Meclisini günlerce işgal ediyorlar. Ne için? Kasım Güleki kaydırmak için." Fikre fikirle mukabele edecek dağarcıktan mahrum olanların, tıpkı D. P. idarecileri gibi "Onların maksatları iktidara gelmek" seklinde lâflar çıkartmaları kimseyi şaşırmadı.

Menderesin parmağı

ülekofiller daha da ileri gidip, "Bunlar iktidarın adamıdır. Gülekin gitmesi Menderesin isine gelir. Bu neticeyi temine uğraşıyorlar." seklinde lâfları da kulaktan kulağa yayıyorlardı.

Bunun pekâlâ .hem de daha mantıkî olarak- aksi de ileri sürülebilirdi. Gülekin Genel Sekreterliğini garanti altına almak isteyenler için denilebilirdi ki: "Bunlar iktidarın adamlarıdır. Gülekin kalması Menderesin işine gelir. D. P. idarecileri onun kazanması için dua ediyorlar."

Ama ne karsı tarafın bu tip bir propagandası vardı..Ne de karşı tarafta bu tip bir propagandayı gayeye varmak için vasıta edinecek adam. Üstelik Gülekofiller, antigülekofillerin mücadelesinde Menderesin parmağı olduğuna dair bir de kari--e yaratmışlardı. Bu, bir tedaiye, karşı tarafın ileri karakolunu teşkil eden adamın hususi ,hayatındakj bir dostluğa -Ferit Melen ile Nihat Erim arasındaki dostluğa, dayanıyorlardı.

İşin garibi, Gülekofillerin elinde bir kulis malzemesi olarak kullanılan "Bu Menderesin oyunudur" lâkırdısı, tezlerini bir prensip meselesi halinde savunmaya çalışan Onbirlerin yüzüne karşı Parti Meclisinde d ortaya atıldı Azılı bir Gülekofil, Celâl Dora, aklından geçeni, hiç çekinmeden, prensiplere dayanan tez. müdafaasına cevâp olsun diye söyledi.

Hâdise Parti Meclisinin Cumartesi günkü o meşkur toplantısında öğle vakti, cereyan etti. Genel Sekreterin Kurultay' tarafından seçilmesi tezini müdafaa için "Kurultaya verdiğimiz bir hakkı geri alırsak, delegeler bize çok kızarlar." diyen Gülekten sonra söz alan Celâl Dora, uzun uzadıya parti tesanüdünden, bu gibi teşebbüslerin tesanüdü bozacağından bahsetti ve birden: "Ben bu oyunda Menderesin parmağı olduğuna inanıyorum" dedi.

Ortalık bir anda karıştı. Masaya vuruluyor, "O ne biçim söz","Sözünü geri al" diye bağırılıyordu. Kulislerde söylendiğini , işittikleri, bu çok şarklı iddianın simdi de, resmî bir toplantıda, ortaya atılması,. cüretin bu dereceye erişmesi, Onbirlerden çoğunun asabını altüst etti. Yalnız Ferit Melen, bu iddianın asıl hedef tuttuğu Ferit Melen, arkadaşları kadar sinirli değildi.' Müdahelesini sükûnetle yaptı, Paşadan Doraya sözünü geri aldırılmasını istedi.

Ağırbaşlılık, olgunluk ve ciddiyet, zaten Melenin tabiatı idi. Bu esmer, kavruk yüzlü, dik bakışta, dik yürüyüşlü, boyu bir seksene yakın adam, çok küçük yaşında aile reisi olmanın olgunluğunu, ağırlığını taşıyordu, ömrünü bir Şark Vilâyeti Maliyesinin -Van Malmüdürlüğünün. tahta masalarında geçirmiş olan babası, o daha çok küçükken, -ortaokul talebesi iken- ölmüştü. Ailenin en büyük oğlu Ferit, iki kardeşine ve Uzun Hasanın oğlu Uğurlu Mehmetin soyundan . gelen annesine bakmak mecburiyetiyle karşı karşıya kalmıştı. Vanın Ruslar tarafından işgali üzerine göç etmek zorunda kaldıkları küçük Anadolu kazalarında, daha sonra tekrar Vanda, devlet hesabına okuduğu Erzurum ve Bursa Liselerinde hep bu mesuliyeti sırtında taşımıştı. Genç Ferit -Bursa Lisesindeki lakabıyla Kara Ferit- daha sonra devam ettiği Mülkiyede, kaymakamlığında, Maliye Müfettişliğinde, Umum Müdürlükte, siyasette, hayatının o devresinden kalan ciddi ve olgun tarzını muhafaza etti. Evinde de öyle idi. Lüzumu olmayan, yerde konuşmaz, lâubalilikten hoşlanmaz, Hukuk Fakültesinde okuyan kızı ile . kolejdeki oğluna da, evine gelen mi - - safirine de, tanıdığına da, tanımadığına da. hep o ciddi hali içinde muâmele ederdi. Hattâ kendisine *'Ama'da gururlu adam" dedirtmek pahasına. Aslında Ferit Melen gururlu değildir. Ciddi ve disiplinlidir. En iyi tarafı, münakaşalarda da, asap bozucu hâdiseler olduğu zaman da aynı ciddiyet ve soğukkanlılığı muhafaza etmesi, yapacağını sinirlenmeden yapmasıdır. Parti Meclisinde Celâl Dora, herkesi çileden çıkaran o lafı "Bu oyunda Mendere-

sin parmağı var." lâfını söylediği zaman, gene soğukkanlılıkla Paşadan, Doraya sözünü geri aldırmasını istemekle iktifa ederek de bunu gösterdi.

Paşa, Doraya sözünü seri aldırttı. "Ben öyle söylemek istemedim." dedirtti.

Keskin sirke

İşin daha da enteresan tarafı Parti Meclisinde Celal Dora tarafından ortaya atılan "iktidarın türküsünü çağırmak" lâkırdısı, Kurultayda Kasım Gülek tarafından fütursuzca tekrarlandı. Soğan - ekmek yemenin ve tatlı canını zahmete sokmanın faziletleri hakkında konuşan Amerikanvari Genel Sekreter, Kurultayda aleyhinde bir hatibi -Hıfzı Oğuz Bekata-, kırdığı potları ortaya döken ve Genel Sekreterin sadece ayağına kuvvetli olduğunu yazan bir mecmuayı -AKİS- "İktidar organı" olarak ithamdan çekinmedi. Dudaklarından tebessümü düşürmeyen Genel Sekreter, anlaşılan. Parti Meclisi tarafından iskatı hakkında karar alınabilmesini bir mağlûbiyet olarak kabul ediyordu ve bu yüzden sinirleri iyice bozulmuştu. Fakat unutulmamalıydı ki keskin sirkenin zararı sadece küpüne . dokunuyordu. Bu hakikati Çarşamba gecesi saat 11'de Alemdar Sinemasını Sosyal Dâvalar Komisyonu ile Gençlik Komisyonu raporlarım bir karara bağlıyamadan terkeden delegeler bittecrübe anladılar.

Ondördüncü Kurultay, çalışmalarıyla bundan evvelki Kurultaylardan ayrılmış, fakat yeni görüşler ile yeni fikirler getirmekteki kısırlığı bakanından iktidara namzet Ur partinin kongresi olma vasfını tam mânasile ispat edememiştir. Aksine, Kurultay devamınca hararetle yürütülen kulis faaliyeti, dikkati asıl üzerinde durulması gereken meselelerin çok uzaklarına çekerek, Ondördüncü Kurultaya bazı ümitler bağlıyanları hayal kırıklığına uğratmıştır.

listeciler

Bu hayal kırıklığı asıl büyük salondaki müzakereleri takip edenlerden çok. kulisteki faaliyeti takip edenler için varitti.

Kulis faaliyeti, Parti Meclisi seçimleri etrafında dönüyordu. Genel Sekreterlik seçimlerinin neticesinden pek az kimsenin şüphesi vardı, .Gülek herhalde kazanacaktı. .Gerçi Kurultayda hem ayakları, hem kafası çalışan bir Genel Sekreterin hasretini çekenler ekseriyetteydi. Her an bir sürpriz olabilirdi. Nitekim hayanın hiçte müsait olmadığı 1954 te son dakikada adaylığını koyan Ferit Melen, 290 a karşı .169 rey almıştı. Yani 61 oyda değişiklik vukubulsa Genel Sekreter değişmiş olacaktı. Ama AKİS'in baskıya girdiği Perşembe sabahına kadar, Gülekin soğan - ekmekli yeni politika görüşüne ayak uyduramıyanlar, taraftarlarını ve sayısı bir hayli kalabalık müteredditleri, toplıyacak bir isim bulamamışlardı. Bu sebeple kulis faaliyeti daha çok Parti Meclisi seçimlerine yönelmişti.

Alemdar . Sinemasının, alt kat müşterilerinin sigara içmesine tahsis edilen dar salonda kulisçiler, bilhassa Çarşamba günü çalışmalarım kesifleştirmişler, ellerindeki çeşit çeşit listeler üzerinde oy avcılığına çıkmışlardı. Listelerin biri Gülekofillerin, öteki antıgülekofillerindi. İkisi de ayrı ayrı birer kesin kadro tespit ediyor. Ötekinin aldığı isme ortada, telâkki edilen Fuat Sirmen müstesna- katiyen iltifat etmiyordu. Bilhassa Gülekçiler, bu hususta bir de hususi talimat almışlardı: "Ve zinhar, Turhan Feyzioğlunu, Nüvit Yetkini, Sırrı Atalayı, Ferit Meleni seçtirmiyesiniz!"

Karanlıkta göz kırpanlar!

Meşhur Zaferin mahut başyazarı, İnönünün Kurultayı açış nutkunda feza meselelerinden bahsetmesini ve Rusyanın bu yarışta Amerikayı geçtiğine işaret etmesini diline dolamış vea hızını alamıyarak Muhalefeti Amerikalılara Jurnal bile etmiş. İşi ne, varsın jurnal etsin! Hattâ sanki Amerikan Feza Araştırma Komisyonunun sözcülüğüne tayin edilmiş gibi, Amerikalı resmî şahsiyetlerin açıklamaktan çekinmedikleri bu vakıanın tam zıddını "salâhiyetle" iddia etsin! Ama lütfen, yaptığı yakışıksız imâlardan dolayı herkesin kendisini ayıplıyacağı hakikatini de kabul buyursun. Zira İnönünün kim olduğuna bilmiyen yoktur ve mahut başyazarı tanıyanların sayısı da az değildir.

Gülekçiler. "Genel Sekreter Kasım Gülek olacağına göre, onu rahat çalışacağı bir ekibe kavuşturmaktan bahşediyorlardı. Listelerine göre, üstadın rahat çalışacağı ekipte bir kısım Adanalı kafadarlar, Meclis kürsüsüne çıktığı hatırlanmıyan milletvekilleri ve Kınkoğlu, Tankut, Hazer.Öztrak gibi Gülekofillikle şöhret yapmış eski Merkez İdare Kurulu üyeleri yardı. Kâmil Kırıkoğlunun kol başı olduğu bir listede "Allahlık Ulus" un Neşriyat Müdürü İhsan Ada, Emin Halim Argun, Mehmet Zeki Tolunay, Aslan Bora, Remzi Tüzümkan, Mehmet Eymir kafileyi teşkil ediyorlardı. Bunların dışında ismini sadece bazı Gülekofillerin bildiği bir takım zevat da listede yer almıştı.

Antigülekofil listede ise, C. H. P. nin münevverler hazinesinin temsilcileri sıralanmıştı. Liste, Faik Ahmet Barutçu ile başlıyor, İsmail Rüştü Aksal, Turhan Feyzioğlu, Ferit Melen, Sahir Kurutluoğlu, Bülent Ecevit ve bunlar gibi diğerleriyle devam ediyordu. Anlaşılan, mücadele çetin olacaktı. Gülek C. H. P. yi. dikensiz bir gül bahçesi haline çevirmek istemişti. "Diken"ler de hepsi bir safta toplanmış, aralarında gülleri barındırmamak istiyorlardı.

Ellerde dolaşan diğer listeler, tasrihe lüzum yok, Gülekofiller tarafından dağıtılıyordu. Bunlar aldatıcı bir mahiyet taşıyor, meselâ bir Barutçu, bir Feyzioğlunun Parti Meclisine girmemesini C. H. P. için ayıp telâkki edenlere hitap ediyordu. Bunlar istedikleri isimleri bir listenin başında görünce, o listenin son kısımlarında yer alanları da aynı yolda zannedecek, onlara da rey verecek, böylece Gülekofillerden Parti Meclisine girmesi istenenler muarızlarından da rey almış olacaklardı. Hesap buydu ve hesapçılar, bu değişik listelerle muhtelif temayüllere göre, adamına göre ayrı ayrı muamele tatbik ediyorlardı. Böylelikle hem muarızlarının reylerini parçalıyacaklar, hem de onlardan kendileri için rey temin edeceklerdi.

Güçbirliği

Güçbirliğinin tatbikatı bakımından ise adam kandırma listeleri hariç, Gülekofil ve antigülekôfiİ listeler. bir noktada ayrılıyorlardı. Gülekofiller, İnönünün seçilmesini istediği ve hattâ bunun için İl Başkanlarını toplayıp, "Bunlara en az benim kadar rey isterim" dediği altı eski Hür. P. liden sadece beşini almışlardı. Dışarıda bırakılan -herhalde ilmî kariyerden geldiği ve eski partisinde Genel Sekreterlik yaptığı için olacak- Turan Güneşti.

Kurultay, Güçbirliği mevzuunda hakikaten büyük bir hassasiyet gösteriyordu. Bu prensibi kuvvetlendirecek ne kadar karar varsa almış, teşvik etmişti. Kurultayın birinci günü sadece büyük devlet adamlarına has bir ileri görüşle hazırlanmış, yüksek seviyede bir nutuk söyliyen İnönü, bu fikri hususi bir ehemmiyet Vererek telkin etmiş. Kurultay bu telkine yürekten iştirak etmişti. Fevzi Lütfü Karaosmanoğlunun Kongre İkinci Başkam seçilmesi ve şiddetle alkışlanması, Başkanlık Divanının Güç birliğine katılanlara tercisian -söz -vermesi, onlara itina ile ön sıralarda yer ayrılması hep bu dâvaya inanısın tezahürleri.' idi.

Esasen Ondördüncü Kurultayın, iktidara namzet bir parti için iftihar vesilesi olabilecek en mühim iki hâdisesinden biri İnönünün nutku, diğeri de Güçbirliğinin teşkilât tarafından tasvibiydi

D. P.

Sevgili İstanbul

Bu haftanın başında Pazartesi sabahı Yeşilköy hava alanı müdürü Ankaradan bir telgraf aldı. Telgrafta "Viscount uçağında kıyınetli bir paketiniz var, alın" deniliyordu. Alan müdürü telgrafı okuyunca pek telâşlandı. Hemen önündeki ahizeye sarılıp sağa sola telefonlar yağdırmağa başladı. Müdür Bey her telefon numarasını çevirdiğinde karşısına çıkana önce kendisini tanıtıyor, sonra "Başvekil Beyfendi geliyor" diye haber veriyordu. Anlaşılan Başbakanın Türk Hava Yollarının uçaklarında seyahat ettiği böyle bir parola ile şehirden şehire haber veriliyordu. Ankaradan kalkan Viscount öğleye doğru İstanbula indiğinde mutat zevat tarafından karşılandi ve uçaktan parolalı telgrafta bildirildiği gibi Başbakan Menderes çıktı.

Ankarada Başbakanlık binasında D. P. Genel İdare Kurulu âzalarının üstüste toplantılar yaparak son derece ! mühim işler konuştukları söylendiği bir sırada Başbakanın birdenbire İstanbula gidişi merak uyandırdı. Ama Menderesin İstanbula niçin gittiği çabuk anlaşıldı. Başbakan, eski İçişleri Bakanlarından Şükrü Kayanın cenaze merasiminde hazır bulunmak için İstanbula gelmişti. Kortejin en önünde Koraltanın yanında Menderes deş vardı.

Başbakanın gece Ankaraya döneceğini sananlar boşuna beklediler. Zira Menderes bir gece yolculuğu yapmaya pek sevdiği Istanbulda kalmayı tercih etti. Mutadı veçhile geceyi Parkotelde geçirdi.

Bekleyen dervişler

Başbakanın bu beklenmeyen yolculuğu hatıra ister istemez istanbul D. P. teşkilatındaki kaynaşmayı getirmektedir. D. P. Genci Başkanının bu işi bir hal yoluna koymak için İstanbula gelmiş olması pek mümkündür. Rivayetlere göre altı hafta, bilemediniz sekiz hafta sonra gazetelerde gene pek eğlenceli haberler yer almağa başlayacaktır. Teşkilâtın baskısı karşısında artık direnemiyen D. P. Genel Merkezi, Istanbulda üç seneden sonra kongrelerin yeniden yapılmasına müsade edecektir. Vatandaşı mengene gibi sıkıştıran dertlerin, bizzat D. P. liler tarafından dile getirilmesini duymak, hoş bir teselli olacaktır. Hizipleşmelerin açığa vurulması, bazı grupların kongre salonlarını terk etmeleri, masa ve sandalyelerin havalarda uçması, kitle halinde istifalar, Genel Başkana çekilecek "ya o, ya biz" telgrafları İstanbulun hayatına yeni bir canlılık katacaktır.

Ama D. P. İstanbul teşkilâtının arzusu ucuzluk, hürriyet veya huzur değildir. İstanbul teşkilâtının tek derdi şudur: Kongrelerini yapabilmek. Üç yıldan beri neredeyse hayatiyetini kaybeden ve sonu belli olmayan bir kış uykusuna yatan teşkilât, artık birşeyler yapmak istemektedir. Gerçi İstanbulda 18 ilçenin de kongresi yapılmıştır, ama İl Kongresine gitmek bir türlü mümkün olmamaktadır. Zira yukardakiler İzmit teşkilâtında patlak veren hâdiselerin İstanbulda tekrarlanmasından korkmaktadır. İşte Başbakanın İstanbula gelmesinden ' hemen bir kaç gün önce alınan bir karara göre kongreler ocaklardan itibaren yeniden yapılacaktır. Doğrudan doğruya il kongresine gidilmesi fikri, itibarını kaybetmiştir.

Aralık ayında yapılan Birinci Vatan Cephesi toplantısı, teşkilâtın Genel Merkeze pek aldırmadığını ortaya koymuştur. Hattâ o kadar ki bu toplantıda, Menderes kastedilerek, '"Muhalefete kızıyorsun, teşkilatını konuşturmuyorsun. Murakabe nerede kaldı? Muhalefet istediğini söylüyor. Bırakın biz de konuşalım. Bizim de söyleyeceklerimiz var. Hep siz mi ? Bizim de muhalefete cevaplarımız var. Onların bazı dert ve ıstıraplarından biz de müştekiyiz. Biz neden dert ve ıstıraplarımızı ifade etmeyelim" diyenler olmuştur.

Adnan Menderes

"Biraz da biz konuşalım!"

Tekrar sahneye çıkan adam

İkinci Vatan Cephesi toplantısını teşkilât başka, Genel Merkez başka sebeplerle arzu etmektedir. Teşkilâtın maksadı safiyanedir: Genel Başkana dert ve ıstıraplarını duyurmak istemektedirler. Genel Merkez ise bu safiyane arzuların tam tersini düşünmektedir. Grupça seçilmiş, vazifelendirilmiş bir Tedbirler Komisyonu vardır. Fakat bu komisyonun hazırladığı rapor, beklenen rapor olmamıştır. Genel Başkan Tedbirler Komisyonuna ve büyükçe bir kısmı mutedillere meyleden D. P. Grubu üyelerine göstermek istemektedir ki teşkilât şiddete taraftardır. Nitekim bu gayelerle geçen haftanın başında değme senaryo muharrirlerine bile taş çıkartacak sahneler hazırlanmıştır. D. P. Meclis

Bu mecmuada zaman zaman görmeğe alışık olmadığınız fikirleri savunan, alışmış olduğunuz ifade tarzına uymayan ve herşeyden üstün tuttuğumuz prensipleri dahi kaale almayan bazı yabancı havalı, yazılar ve bu yazıların dibine iliştirilmiş bazı nevzuhur imzalar neşrediyoruz. İmzaların nevzuhur olmasına gam yediğimiz yok. Her imza ilk başta nevzuhurdur. Yaza yaza alışır. Ama fikirlerimize, prensiplerimize ve ifade tarzımıza aykırı elması, itiraf etmek lâzımdır ki bu yazılara ve yazarlarına sütunlarımızda yer vermeyi bizim için hakiki bir azap haline getiriyor. Mamafih okuyucularımız elbette farkındadırlar ki bu yazılar gönül rızasıyla değil, savcılık zoruyla neşrettirilmektedir. Basın Kanununun bugünkü halinde tekzip müessesesinin aldığı hüzün verici hal herkesin malûmudur. Senelerden beri hemen her gazete ve mecmua gibi biz de suiistimal edilen bu hakkın hissemize düşen azap payını boynumuz eğik çekiyoruz. Nitekim hemen hafta • geçmiyor ki sütunlarımızda böyle bir davetsiz misafir hazır bulunmasın. Çok kere yüzde yüz hakikatleri tekzip için kaleme alınan bu yazılar bugün olduğu gibi bundan sonra da -bu Basın Kanunu yürürlükte kaldıkça- sütunlarımızdan eksik olmayacaktır. Neyliyelim, bu sizin ve bizim müşterek çilemizdir.

Öyle tahmin ediyoruz ki, okuyucularımız zaman zaman bu tekziplerin altında boy gösteren bazı imzalardan dolayı hayrete düşmektedirler. Bir Somuncuoğlu veya Rahmi Ergil adı, bir tekzip yazısının altında garip kaçmıyabllir, yadırganınıyabilir. Zira bir muayyen basın hürriyeti mefhumunun şampiyonu olan kimselerin o mefhumun icaplarına uygun olarak kalem oynatması kimseyi şaşırtmaz. Ama garip olan hürriyet havarisi rolünü benimsemiş bazı kimselerin tenkid okları kendilerine çevrilir çevrilmez inanılmaz bir ihtiyatsızlıkla, tıpkı turnusol kâğıdı gibi maviyken kırmızı, kırmızıyken mavi renk vermeleri, yani hakikî mahiyetlerini ortaya koymalarıdır. "Anlaşılmaktadır ki hürriyet âşığı rolünde geçinmekle, hürriyet isteyenlere inanmak arasında muazzam fark vardır. Sen kendin için hürriyet isteyeceksin, ama bu hürriyetler sana karşı kullanıldı mı kıyametler kopacak. Olmaz böyle şey! Böylesine olsa olsa gülünür. Nitekim hürriyet ha-

TURNUSOL KÂĞIDI

İlhami SOYSAL

varilerinin böyleleri 1946 - 50 arasında çok görülmüş ve sonra bunların haline çok gülünmüştür.

Geçen hafta bu mecmuada bir tekzip çıktı. Tekzip "Bir Tekzip Hikâyesi" nin yeni bir faslıydı. Hikâyesi de okuyucularımızda malûmdur. Muammer Aksoy bu mecmuaya, Ankara Savcısının nesri için nasıl olup da emir vermeğe cüret ettiğini hâlâ anlayamadığımla bir tekzip göndermiştir. Tekzip edilen yazıda adı geçmeyen bir üçüncü şahsı, Metin Tokeri hedef tutan bir küfürname... O kadar ki, bu tekzipte ailevi hususlar bile fütursuzca bahis mevzuu edilmektedir. Biz bu gayri kanuni emri yerine getirmedik. Ankara savcısı aleyhimizde dâva açtı. Mahkemeye gidildi, kendimizi müdafaa ettik. Geçen hafta bu mecmuada çıkan tekzip mahkemesi görülen dâvaya cevaptır! İnsaf edilsin, böyle bir hareket tarzının tekzip hakkı ile bir alâkası var mıdır? Buna vardır diye cevap verilebilir mi?

Aksoy un birinci ve ikinci tekzipleri, okuyucularımız bu şahıs hakkında tam bir fikir edinsinler diye bu mecmuada neşredilmiştir. Bu tekziplerde kullanılan dil elbette hiç kimsenin gözünden kaçmamıştır. Sadece bu dil dahi hareketin ne kadar az asil olduğunu gösterecek mahiyettedir. Ankara Savcısı Rahmi Ergilin tekzip hakkı anlayışına sırtına dayayarak bir takım tecavüzleri hu mecmuada neşrettirmek kolaydır. Ama Muammer Aksoyun yanıldığını bilmesi lâzımdır. Tekziplerinde kendisine hedef diye aldığı Metin Toker, şu anda yazı yazmak haklımdan mahrum demir parmaklıklar arkasındadır ve oraya, avukatlığını -Metin Tokerin avukatlığını- kimin biliyor musunuz, bizzat Muammer Aksoyun yaptığı bir dâva sonunda gönderilmiştir. Bir Muammer Aksoyu düşününüz, bir de, hapishanede bulunan OSman Bölükbaşının vekillerinden biri olduğu İçin Ivırşehlrden C. H. P. adaylığını katiyetle reddeden başka bir avukatı, Bahir Kuruıtluoğlunu.. Büyük adam olmak herkesin kârı olmuşa gerek!

Muammer Aksoyu alıp onun iddialarını, tecavüzlerini cevaplandırmak hatırımızdan dahi geçmez. Onun iddialarından büyük kısmı savcı iddialarından aktarılmıştır ve boş oldukları da mahkemelerde ortaya konulmuştur. İhtimal ki Aksoy müdafaa avukatı olarak bulunduğu duruşmalarda bu iddiaların savcılar tarafından ileri sürüldüğünü unutmuş. Bunlar şimdi Sherlock Holmes pozları takınan Muammer Altsoydan çok evvel, Tarık Halulunun tabiriyle "Metinomani" ye müptelâ savcılarda ortaya atılmış, mahkemeler o savcıların iddiaları üzerine kaza noterlerine varıncaya kadar bin kapıda tahkikat yapmışlardır. Bunların hayal mahsulü olduğu sadece mahkeme ilâmları ile değil, Metin Tokerin aramızda bulunmamasına rağmen mecmuanın hep ayni şekilde, ayni muhtevaya sahip olarak çıkmasıyla da sabittir. Muammer Aksoyun diğer iddiaları ise bir takım yalanlardan ibarettir. Meselâ Başyazarımızın hiç bir ideali olmadığını, sadece havadis sattığını şahit önünde söylediği iddiası bu yalanlardan biridir. Muammer Aksoy, "yalancı" sıfatını yüklenmemek inin iddiasını ispatla mükelleftir.

Muammer Aksoyun Başyazarımızın şahsıyla ilgili diğer tecavüzlerine gelince, onların bizzat Metin Toker tarafından nasıl karşılandığını Muammer Aksoya söylemek isterim. Metin Toker kendisini daha bu pazar günü hapishanede ziyaret eden bu satırların muharririne, bir sual üzerine kahkahayla gülerek, "pek eğlenceliydi, pek keyifle okudum" demekle iktifa etmiştir.

Metin Toker, ben eminim -zira kendisini iyi tanırım.'hakikaten o tecavüzleri pek eğlenerek okumuştur. Ama bir hususu, bir tek hususu burada açıklamak isterim. Metin Tokerin alındığı bir tek "isnat" varsa, o da kendisine kahraman gözüyle bakmakta İnat edenlerin ısrarıdır. Metin ne zaman bu bahis geçse gülümsiyerek denize düşen bir çocuğu kurtarmak için soğuk suya dalan, etrafındakilerin alkışları arasında karaya çıktığında ise dişlerini gıcırdatarak "Ah. arkama tekmeyi atan o herifi bir elime geçirsem" diyen adamın hikâyesini anlatır. İhtimal ki dünyanın mihverinin kendi vücudunun bulunduğu noktadan geçtiğine samimiyetle kani Muammer Aksoy şahsına vergi hassaları başkalarında da vehmetmektedir.

Aksoyun tekzibi de, tecavüzleri de mühim değildir. Demokrasinin hakiki fazileti de zaten budur. Herkesin ne olduğunu ergeç ortaya koyar. Bu. kaçınılması mümkün ol* mıyan bir kaidedir. AKİS'te aksini görüp de hiddete kapılan ilk şahıs ne Muammer Altsoydur, ne de son şahıs olacaktır. Bir takım hususların bugünden bilinmesi, bir takım şahısların bugünden tanınması yarınki rejimimize sadece sıhhat kazandırır. !

Ama ben, asıl. Adalet Bakanına İki çift söz söylemek istiyorum. Bu satırların muharriri, Sayın Esat Budakoğlunun Adalet Bütçesi vesilesiyle Bütçe Komisyonunda yaptığı güzel konuşmayı hakikaten tasviple ve takdirle okumuştur; Adaletin, kendisinden bahsedildikçe zedelenen bir müessese olduğu fikri bu mecmuada dalma müdafaa edilmiş, bu mecmua bu yüzdendir ki Adalet Bakanlarının politika polemiklerinin üzerinde kalan şahsiyetlere sahip olması gerektiğim söylemiştir. Sayın Budakoğlu, bizce, bunu temin ettiğin-, den dolayı başardı bir Adalet Bakanıdır. Adalet Bakanının, Adaleti zedeleyen müdahalelerin sadece İktidardan gelmediği yolundaki sözlerine de iştirak etmemeye imkân yoktur. Ama, Sayın Budakoğlu, söyler misiniz, bunların hepsinin üstünde kanunsuz, taraflı, kinle ve emirle hareket eden Adalet mensuplarının ceza görmemeleri değil inidir Adalet müessesesini zedeleyen? Elinizi vicdanınıza koyunuz, tecavüze uğrayan Metin Tekerdir diye Ankara Savcısının mütecaviz her tekzibin altına imzasını koymasını tasvip ediyor muşunuz ve siz savcı olsaydınız o tekzipleri kamına uygun bulur muydunuz? Elinizi vicdanınıza koyunuz, Ankara Savcısının hiç olmazsa bir mecmua toplattırma hâdisesinde Anayasaya da, Basın Kanununa da aykırı davrandığını, bunu yaparken hangi saik neticesinde hareket ettiğini bilmiyor musunuz ve bundan dolayı o savcıya hiç bir ceza vermemiş olmak sizi rahatsız etmiyor mu? Biz bu mecmuayı Ankara Savcısı Rahmi Ergille birlikte çıkarmak istemiyoruz. Adalet zedelenmesin. Adalet polemiklere mevzu yapılmasın, Adalete tasallut edilmesin... Hepsine peki. Ama suçlu Adalet mensupları ? Onlara müsamaha göstermek yaraların en tedavi kabul etmezini bizzat açmak değil midir?

Zira bu memlekette nihayet şerefimiz, canımız, ırzımız ve malımız Adaletin teminatı altında bulundukça biz bir medeni cemiyet vasfını kazanırız. Bugün ıstırap çeken Metin Toker ve küçük Tokerlerdir diye omuz silkersek yarın, emin olunuz Savın Budakoğlu, Esat Budakoglu ve küçük Budakoğlular ıstıraptan kendi paylarına da bir şeylerin düştüğünü mutlaka görürler.

O halde yazık değil mi?

İptilâ!

Devlet Bakanı ve Çalışma Bakanlığı Vekili Halûk Saman, Bartında yaptığı bir konuşmada "İktidar koltuğu dikenlerle doludur" demiş ihtimal, doğrudur. Ama öyle dikenler ki acısı, insanı az samanda tıpkı keyif verici maddeler gibi tiryaki edip çıkıyor. O dikene oturmanın da bir zevkli tarafı olduğu muhakkak... Yoksa sırf o diken için bu kadar zahmete kim göğüs gererdi. Hani adam, büyük katıkla hoşaf içene "Biraz da biz ölelim yahu..." demiş ya... Onun gibi...,

Grubu İdare Heyeti ikinci toplantıdan önce İstanbula davet edilmiş, kendilerine ziyafetler verilmiş, İstanbulün imarına ait en göz alici sahneler gösterilniştir. İdare Hesteti iyeleri ile diğer-bazı milletvekilleri cuma ve cumartesi geceleri peş peşine iki defa toplanmış ve kendilerine bizzat Genel Başkan bazı telkinlerde 'bulunmuştur. İkinci Vatan Cephesi toplantısında konuşacak talimatlı hatipler bile nazırdı. Meselâ Himmet Ölçmen kalkacak Kalkınmayı, Görülmemiş Kalkınmayı anlatacak. Başbakana' konuşma zemini hazırlayacaktı. Sonra D. P. Genel Başkanı kürsüye gelecek, mümkün olan en büyük tavizi; yani kongrelerin başlayacağı müjdesini *verecekti*. Sonra da yeni şiddet tedbirlerine niçin' ihtiyaç hissedildiği' anlatılacak; daha evvelden coşturulmuş altı bin kişi tarafından bol bol alkışlanması sağlanacaktı. Tedbirler Komisyonu ve Grup İdare Heyeti üyelerinin gözleri önünde cereyan eden bu bol alkışlı konuşmalardan, coşkun tezahürattan sonra pek tabii olarak Genel Başkan "İlhamımı teşkilâttan alıyorum" bayrağı ile Grubun huzuruna gelecekti. Ama ah şu Sirkeci faciası olmasaydı. Hiç beklenmedik bir saatte bu facia vuku bulmuş ve pişmiş aşa su katmıştı.

Sirkeci faciası hariç, bu senaryoyu en ufak repliğine kadar hazırlayan bu işlerin ustası Dr. Mükerrem Saroldu. Kenan önerin ayrılmasından sonra Aydından alınarak İstanbul teşkilâtının başına getirilen bu becerikli doktor, cebinde taşıdığı bir tek ikibuçuk lira ile ilk günlerden İstanbul' teşkilâtında büyük sükse yapmıştı. Ama sonradan, sayılı ideal arkadaşları kadrosuna dahil olduktan sonra doktorun İstanbul teşkilâtı nezdindeki itibarı yavaş yavaş zayıflamıştı. Hele Köprülü devrinde... Fakat işte aradan yıllar geçtikten sonra Mükerrem Sarolu gene İstanbul teşkilâtının başında görmek isteyenler vardı.

Duahanlar toplantısı

İstanbulda İkinci Vatan Cephesi Toplantısı yapılamadı ama bu haftanın başında Başbakanın İstanbula geldiği gün Beykoz İlçesinde Birinci Vatan Cephesi toplantısından be» ri ilk defa bir araya gelen D. P. Kadınlar Kolu üyeleri anlı valili, ayılmak bayılmak, pek firaklı bir toplantı yaptılar ve zevcesinden ayrıldıktan sonra altı yıldır üç çocuğu ile bekâr yaşayan yakışıklı doktorun yüzünü biraz olsun ak ettiler. Pek ateşli D. P. li hanımlar bu toplantıda D. P. Genel Başkam Adnan Menderese uzun uzun dualar, Halk Partisi için de "Allah Halk Partisini yerin dibine geçirsin" kabilinden beddualar ettiler. Toplantı bir ara o kadar heyecanlandı ki "Kahrolsun

Mükerrem Sarol

Senarist!

Halk Partisi" **diye** bağıran bir hatun heyecandan düştü bayıldı. Bu arada koro halinde Menderes için "Tanrı onun bir tuttuğunu bin- etsin", diye bağırışıldı. Yaşlıca bir tiye, "Menderesin uzun ömürlü olması için beş vakit namazımazda dua edelim" temennisinde bulundu. Hazır bulunan cemaat bu temenniyi "âmin!" nidaları **ile** karşıladı. Bir başka üye isa Hazreti Peygamberi de bir kenarda; bırakarak "Evvelâ Allah sonra Menderes sayesinde pahalılık diye bir şey kalmadı" diye son zamlar karşısındaki hayranlığını gösterdi.

Susanlardan korkunuz

Bütün bunlar olup biterken Ankaradaki pek *çok* milletvekili acı acı Meclisin bu yıl için çalışmalarına başladığı günleri yad ediyordu. Bunların pek çoğu bu güne kâzlar Gruplarında susmuş oturmuşlardı ve Grup Başkanlık Divanı seçimleri sırasında kaçırdıkları fırsata yanıyorlardı. Dokuz aylık bir tecrübeden sonra ancak şimdi biraz kendilerine gelir gibi olmuşlardı. Grup Başkanlık Divanı seçimlerinde bir parçacık atak olsalar,' bir parça uyanık davransalar bu günkü hale düşmeyeceklerim düşünüyorlardı. Bundan hayli zaman önce fırtınalı bir celsede bir Tedbirler Komisyonu seçmişler, bazı tedbirler hazırlamakla vazifelendirmişlerdi. Ama işte simdi aradan bu kadar vakit geçtiği halde hazırlanan rapor, sırf Grup İdare Heyetinin davranışı yüzünden Önlerine gelmiyor, incir çekirdeğini doldurmaz bir takım başka meselelerle vakit öldürüyorlardı. Bu ne biçim işti. Sabık susmuşların bir çoğu şimdi atı alanın Üsküdarı geçip geçmediğinin muhasebesini yapmakla meşguldü. Acaba zararın neresinden dönülürse kârdır deyip yeni bir hamle mi yapmalıydı? Malûm taktiklere aldanmayıp Kemal Özçobanın basın suçlularının affı hakkındaki teklife katılmakta acele mi etmeliydiler? Bu haftanın ortasında Ankaradaki pek çok D. P. milletvekili bu suali kendi kendilerine sormaktaydılar.

Kıbrıs

Alenî Takbih

Bu haftanın başında, altıoklu bayrağın örttüğü kürsüden, Alemdar sinemasını dolduran Kurultay delegelerine hitap eden C. H. P. Genel Başkanının Kıbrıs mevzuunda söyleyeceği sözler merakla bekleniyordu. Kıbrıs meselesi yeni bir safhaya girmişti. Ortalıkta Türk Hükümeti'nin Taksim tezinden vazgeçtiği şa-

(Savcılık eliyle aldığımız tekziptir.)

Akis Mecmuası

Yazı İşleri Müdürlüğüne 3 Ocak 1959 tarih ve 235. sayınızın 12 ve 14. sahifelerinde çıkaracağım Tarih mecmuasına Sayın Server Somuncuoğlu tarafından Bay Ziya Tansu'nun yardımı sağlandığı hakkındaki yazınız tamamiyle tasni edilerek mecmuanıza kasden aksettirilmiştir. Zira Sayın Somuncuoğlu ile aramızda bu mevzuuda bir tek kelime teati edilmiş değildir. İlk çıkacak nüshanızda tekzibini saygılarımla rica ederim.

Tarih Dünyası Mecmuası
Sahibi
Niyazi Ahmet Banoğlu

yiaları dolaşıyordu. Vatan sathını derin bir endişe havası kaplamıştı. Genel Sekreter Kasım Gülekin ard arda yaptığı üç konuşmada "istiklâl tezinin bazı şartlar altında müzakere mevzuu yapılabileceğini" söylemesi endişeleri daha da arttırmıştı. Acaba bu mevzuda İnönü ne düşünüyordu? Türkiyede dış politikadan en iyi anlayan adam, Kıbrıs meselesindeki gelişmeleri nasıl karşılıyordu?

İnönü, görüşünü gayet kısa iki üç cümle ile açıkladı. Şayialar üzerinde fikir yürütmeyi caiz bulmayan Genel Başkan, görüşünü resmî beyanların memlekete bildirdiği son duruma dayandırdı. Buna göre, Kıbrıs için İngilterenin teklif ettiği geçici ortaklık idaresi üzerinde çalışılmaktaydı. C. H. P, nihai hal çaresi- olarak Taksim tezi üzerinde duruyordu. Kıbrıs mevzuunda yapılan son müzakereler hakkında daha fazla bilgi sahibi olmadan bir şey söylenemezdi,

İnönünün sözlerinin, çok şeyler bildiğini sanan bir mektep çocuğu edasıyla şayialar üzerinde fikir yürüten ye yeni halcareleri ortaya koyan Kasım Gülekin sözleriyle taban tabana zıt olduğu kimsenin gözünden kaçmadı. "Esaslı bir bilgiye sahip olmyarak her şayia üzerine vaziyet almaktan sakınırız*. "Bu vaziyette müzakerelerin seyri hakkında bir bilgi edinmedikçe fikir söylemtekten, sakınırız"cümlelerinin ne mânaya geldiği, bu sözlerle kimin kastedildiğini herkes anladı. İnönü helium gazı kadar hafif Genel Sekretere alenî bir tekdir cezası vermişti. 1500'e yakın delegenin çılgınca alkışları, tekdir cezasını onların da tasvip ettiğini gösteriyordu.

Kritik günler...

Kıbrıs meselesi bu hafta da hummalı bir diplomatik faaliyete mevzu olmaktadır. Yunanistan Büyükelçisi Pesmazoğlu, Dışişleri Bakam Fatin Rüştü Zorlunun en cok gördüğü adam haline gelmiştir. Müzakerelerin hangi mevzular etrafında döndüğü, bir anlaşma imkânının mevcut olup olmadığı bilinmemektedir. Dışişleri Bakanının Bütçe Komisyonunda yaptığı konuşma da meseleye yeni bîr aydınlık getirmedi? Taksim kelimesini telâffuz etmekten dikkatle kaçman Dışişleri Bakanı, Türk Yunan dostluğunun ehemmiyetini belirtmekle yetindi. Zorlu, Yunan hükümetînin,Türk . Yunan dostluğu uğruna "Hükümet Kıbrısı satıyor" ithamlarıyla! Karşılaşmayı göze aldığını göstermek için, bir Atina gazetesinden parçalar okudu. Bu sözler, Yunanistan' gibi, Türkiyenin de bazı fedakârlıklar yapmak zorunda kalacağı şeklinde tefsir edildi.

Mamafih İstanbul ve Ankarada Yunan sefiriyle yapılan görüşmelerde bir görüş birliğine varmak mümkün olmamıştır. Müstakil Kıbrısta bir Türk ve bir Yunan tugayı bulundurulması ve Ada Türklerine, Temsilciler Meclisinin ve icra organın kararlarına veto etme hakkının tanınması hususlarında Türkiyenin yaptığı tekliflerin Yunanistan tarafından kabul edilmediği söylenmektedir. Ama anlaşma kapılan henüz kapanmış değildir. Bu ajan sonlarına doğru, Türk ve Yunan Dışişleri Bakanları Pariste karşı karşıya gelecekler ve ihtilâf mevzularını ortadan kaldırmaya çalışacaklardır.

Halen bilinen tek şey bir anlaşmaya varılırsa bunun Taksim olmayacağıdır.

Zabıta

Dr. Namık Gedik

Mesul arıyor

Sebep ne, mesul kim?

Kurbanlarının sayısının 50 ye yaklaşması," Sirkecideki' korkunç infilâki, İstanbulun 'başına gelen en korkunç facia haline getirirken, bu haftanın başında zihinler hâlâ cevaplândırılamayan suallerle doludur. Facianın Neyyir handaki Kumla Madencilik Limited Şirketinde, ruhsatsız olarak temin edilen 4500 lira değerindeki 80 . 90 kilo -gazetelerin yazdığı gibi 250 - 300 değil- dinamitin infilâki yüzünden meydana geldiği anlaşılmıştır. Dinamitin kasten, hattâ fitillenerek infilâk ettirildiği muhakkaktır. Bunu kendi zaviyesinden ilk ffcrft etlen "adam Hâdisenin cereyan ettiği. 250 metrekarelik adamn sahibi Halil Lütfi Dördüncü olmuştur. Dördüncü, üzüntü ve taziyetterini bildirmek için Vilâyetten kendisini bulduran Başbakana, bir sabotaj karşısında bulunduğunu ifade etmiştir. Hakikaten Tan matbaası, aşağı yukarı 30 gün önce de bir yangın tehlikesi savuşturmuştur. Halil Lütfi gibi, uyanık D. P. liler 4e muhayyilelerinin elverdiği nisbette infilâk sebeplerini" keşfetmekte gecikmediler! tnfilâk sahası nın içinde bulunan Viyâna otelinin sahibinin koyu bir C.H.P. li olması uyanık D. P. lilerin bu olay üzerine koskoca bir bina inşa etmelerine kâfi geldi! Efendim maksat bir anarşi havası yaratmaktı. Kimbilir hangi niyetle Viyana oteline patlayıcı maddeler depo edilmişti! Ama; D. P. lilerin muhayyilelerinde şişirdikleri bu balon, infilâkin Neyyir hanında -Viyana Otelinde değil.- vu» ku bulduğunun anlaşılmasıyla sönüverdi. Neticede, karaborsası resmi fiyatından ucuz yegâne madde olan dinamitin nasıl -infilâk ettiği" meselesi muallâkta kaldı. Bu nokta henüz aydınlatılmamıştır. İstanbul polisi ve adliyesi meselede bir kadın parmağı keşfetmiştir. Şimdi Kumla Madencilik şirketi sahiplerinden Mustafa Atik ile kâtibesi ve metresi Feriha Balın münasebetlerini aydınlatmaya- çalışılmaktadır.

İhtimal ki bu yaşlı adam ile genç kız, facianın-esrar ve mesuliyetinin bir kısmını beraberlerinde götürmüşlerdir. Geriye daha mühim idari mesuliyetler kalmaktadır. Memlekette halen yürürlükte olan bir İller Kanunu; -bir de Barut ve patlayıcı maddelerle silâh ve teferruatı ve av malzemesinin sureti • murakabesine ait nizamname mevcuttur.

On yıl evvel, 34 kişinin hayatına mâl olan. Sütlücedeki Nuri Paşa fabrikası infilâk ettiği zaman bu kanun ve- nizamnameler hatırlanmış ve o zamanın İstanbul Vilâyeti ve Belediyesi tebliğler yayınlâyarak harekete geçmişti. Ama zamanla tedbirler ve kontroller gevşemiş, İstanbulun en fazla meskûn bölgeleri, laboratuarlarla, patlayıcı ve iştial edici maddeler' ile dolmuştur. Yukarıda zikri geçen kanun ve nizamname patlayıcı tehliken maddelerin Vilâyetçe hiç vakit geçirilmeden zararsız bölgelere naklini âmirdir. İstanbul ilinin emniyetten yetişme başlarının böylrr bir faaliyette bulunduklarına dair hiç bir ize rastlamak imkânsızdır. Halbuki insaf ölçüleri, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu ve benzerlerinin tatbikiyle cok meşgul İçişleri Bakanı Namık Gedikin emrindeki idarecıleri bu işlere fazla zaman ayıramıyor diye ayıplamağa mâni olmaktadır. Ama yine de dîğer acı bir olayın mesullerinin unutulmasını isteyen İçişleri Bakanının bu facianın hakiiffY mesullerinin ortaya çıkarılması için elinden geleni esirgemeyeceği ümit edilmektedir.

BAŞLARKEN

Özden TOKER

«Vaktim yok, vaktim yok." Bu sözleri babamdan kimbilir kaç defa işittim. Çankayadaki evimizde, sofra başında, hatıralarını yazması için kendisini sıkıştıran etrafındakilere gülerek bakar ve ilâve eder: "Daha işim bitmedi, görüyorsunuz boş durduğum yok ki.." Bizim yemek odası, koyu 'renklerin hâkim olduğu geniş bir salondur. Duvarları yarısına kadar' kırmızımtrak kahverengi tahta kaplamalı, üst kısımları aynı renkte yağlıboyadır. Çok yüksek tavan isa tam aksine acık, rengarenk çiçek motifleri ile süslüdür. Kalın kırmızı kadife perdeler, aynı kumaşla kaplı bir İki basit eşya, yerdeki koyu ha--lar, iki büyük pencereden ve arka taraftaki camekanlı, salondan içeri giren bol ışığa rağmen, odaya loş bir hava verir. Gündüz daima biraz karanlık, gece tepeden sarkan kırmızılı bohem avize yanınca aydınlık, İç açıcı olur. Duvarda, yemek masasına tepeden bakan, Atatürk'ün büyük bir gençlik portresi asılıdır. Babam, caketaylı ve düşünceli bir anında yapılmış bu resmin, Mustafa Kemal Paşaya çok benzediğini söyler. Bundan başka odanın dört tarafında tablolar, -ekserisi manzara,- yer almıştır.

Babam masanın başında, annemi sağına alarak oturur. Solunda misafiri, eğer yoksa büyükannem vardır. İşlerinden ancak o zaman baş kaldırabildiği için çocukluğumuzdan beri, Başbakanlık ve Cumhurbaşkanlığı seneleri dahil, iki ağbeyimle beni de daima sofrasında görmek isterdi. Tabii resmî davetlerde ayrı yerdik. Babam için bir teneffüs mahiyetinde olan bu yemekler bütün ailemiz için de tatlı sohbet anları olmuştur.

Yemek biter bitmez babam, sigara tabakasını çıkarır, içinden bir tane seçer. Yanındaki misafir kemen davranır, kibrit veya çakmağını uzatır ve öylece eli havada kalır. Sigara yakmak , onun zannettiği kadar basit bir iş değildir. Çakılan kibrit yavaş yavaş sönerken, babam cebinden siyah ağızlığını çıkarır, ucuna dikkatle sigarasını yerleştirir, ağzına alır, iyi çekip çekmediğini kontrol eder, ancak ondan sonra ateşi, ikinci defa çakılan kibriti, yaklaştırıp yakar. Bunları, anlattığı hikâyeyi yarıda keserek, hiç acele etmeden, her hareketin hakkını vere vere yapar. İlk nefesini, lezzetini alabilmek için o kadar dikkatli çeker ki dumanın ta ciğerlerine kadar gittiğini görür gibi olursunuz. Babam kadar zevkli sigara içen bir başkasını görmedim.

Kafası herhangi bir mesele ile meşgulken az konuşur, çok düşünür. Fakat bir neticeye varıp, ne yapacağına, ne söyliyeceğine karar verdikten sonra bambaşka olur. Mücadele ederken daima daha genç, daha neşeli, daha canlıdır. O zamanlar konuşmak, fikir almak, kendi intibalarını nakletmek ihtiyacını duyar. Sıkı bir çalışma devresinin sonunda, meselâ bir yurt gezisinden dönüşünde, Çankayadaki evimizin yemek odasında, sofra başında toplandığımız zaman, saatlerce konuştuğu olur. Keyifli keyifli sigarasını içerek, eski günlere döner, Yemenden, İstiklâl harbinden. İnkılâp mücadelelerinden, İkinci Cihan harbinden, veya demokrasi hamlelerinden bir hatıra nakleder. O günleri, onunla beraber tekrar yaşıyormuş gibi olursunuz.

İnönü, annesi, eşi, kızı ve torunuyla bir arada

Hafızası çok kuvvetlidir. 80 sene evvel ancak bir iki defa rastladiği bir Bulgar subayını, bir defa geçtiği bir arap şehrini ismine, en ufak teferruatına varıncaya kadar hatırlar. Böyle, şahısları zikrederek, taze tasvirler yaparak anlatınca, sanki dün olmuş bir hâdiseden bahsediyor zannedersiniz. Daima objektif kalabilmesini bildiği için ne Harp Okulu talebesi İsmet efendinin, ne Yüzbaşı İsmet beyin, ne de Garp Cephesi Kumandanı İsmet Paşanın tarafını tutar. Onlar da diğer şahıslar gibi ince, alaylı tahlillerine tabi olurlar. Kendine has nükteleri, eğlenceli üslûbu, anlattıklarına ayrı bir cazibe verir. Dinleyenler çok zaman ciddi mi söylüyor, şaka mı ediyor, anlıyamayıp, bir an için tereddüt ederler.

Birçok ecnebi ve yerli naşirden hatıralarını yazması için teklifler alıp durur: Verdiği cevap daima "Vaktim yok"dur. Meselâ meşhur bir Amerikan firması, yardımcı olarak iki sekreter temin etmeyi, bütün araştırma masraflarını karşılamayı ve bütün baskı işlerini üzerine almayı taahhüt ediyordu. Onlar da hep aynı cevabı aldılar: "Vaktim yok."

Metin hepimizden fazla, babanım hatıralarını yazmamasına üzülür, İstiklâl tarihimizin, en selâhiyetli bir ağızdan, gelecek nesillere nakledilmesinin de ayrıca mukaddes bir vazife olduğunu söyler dururdu. Babamın anladığı mânada vesikalara dayanan hatırat yazmak hakikaten çok zaman isteyen bir işti. Bugün her devirden faal Muhalefet Başkanı İsmet İnönünün ise henüz yapılacak çok işi vardı, hatıralarına ayıracak vakti hiç yoktu. Fakat şimdilik, bunları sofra sohbetlerinde yaptığı gibi kısım kısım, her biri bir bütün teşkil etmek Üzere, anlatabilir, ilerde memleketimizde demokrasi idealini gerçekleştirdikten sonra, meydana getireceği büyük eserin ilk hazırlıklarını yapabilirdi. Bir senelik mahkûmiyetini çekmek üzere Cezaevine gitmeden evvel, Metin tekrar babamdan bunu rica etti. O da nihayet "Peki" dedi.-Böylece Metin 52 hafta ayrı kalacağı sevgili okuyucularına son bir hizmette bulunmuş oldu. Benim vazifem ise çok basit ve o derecede zevkli. Babam anlatacak, ben yazacağım, AKİS okuyucuları da onun sofra başı sohbetlerine iştirak etmiş olacaklar.

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Vergiler

Ağalar ve müdafileri

Geçen haftanın ortasında, güney illerinden bir milletvekili C. H. P. Meclis Grubuna bir teklifte bulundu. Bu tahsilini Avrupada yapmış, kültürlü, ve aklı başında milletvekili, C. H. P. Grubunun ziraî kazançların vergilendirilmesi fikrine karşı şiddetle cephe almasını istiyordu. Babadan kalma bir çiftliğe sahip milletvekili şimdiden paçaları sıvamıştı.

Teklif, C. H. P. nin sosyal bir karaktere sahip - olmasını istiyen genç milletvekilleri tarafından hiç hoş karşılanmadı. Vergiyi o verrniyecek, bu vermiyecek, peki kim verecekti? Nasıl olur da çifte Cadillac'lıların gelir vergisi ödememesine göz yumulurdu? Gerçi 1950 - 1953 devresine nazaran büyük çiftlik ağalarının durumu pek parlak değildir. Diğer fiyatlar yükselirken ziraî mahsul fiyatları yerinde saymış, dolayısiyle büyük çiftlik sahiplerinin kazançları eskisine nisbetle azalmıştır. Devalüasyon da büyük çiftçiler için, akaryakıt, makine v.s. fiyatlarım arttırarak, nimetten çok külfet getirmiştir. Ama, muayyen bir seviyeyi aşan ziraî kazançların vergilendirilmesine hayır demek için bu kâfi bir sebep değildir. Adalet hissi onların da kalkınmanın yükünü paylaşmalarını emretmektedir. Bilhassa gelir vergisinin yüzde 64 ünü enflâsyondan en çok zarar gören ve vergi kaçakçılığı yapmasına imkân olmıyan. ücretlilerin ödediği bir memlekette, varlıklı çiftçilerin vergi ödemesine "Halkçı" bir partinin hayır demesi aklın almayacağı **bir iştir.**

Ancak tek bir sebep ziraî kazançların vergilendirilmesinde tereddütlere düşülmesini haklı gösterebilir. O da verginin ziraî istihsal üzerinde menfi tesirler yapması ihtimalidir. Ziraatte vergi alınması istihsali azaltacaksa, vergi almaktansâ, vergi almamak daha yerinde bir hareket olacaktır. Ama yüksek ziraî kazançların gelir vergisine dahil edilmesini, ziraî ihtisali azaltması zayıf bir ihtimal olarak gözükmektedir.

Verginin bilâkis daha rasyonel çalışmaya, randımanları arttırmaya sevketmesi muhtemeldir. Nitekim geçen asrın sonlarına doğru büyük bir süratle kalkınan Japonyada ziraatten alınan ağır vergiler -bütün vergilerin dörtte üçünü ziraat ödemiştir- istihsali teşvik etmiş, ziraî randımanlar yarım asırda iki mislinden fazla artmıştır. Kaldı ki ziraî kazançların vergilendirilmesi, istihsal üzerinde bazı kötü tesirler icra etse bile, verginin bu mahzurlarının izalesi imkânsız değildir.

C. H. P. Meclis Grubunun, arazi sahibi milletvekilinin yaptığı teklife tereddütsüz hayır demesi lâzımıdır. Aksi halde C. H. P., daha âdil bir cemiyet istiyen birçok aydına, toprak ağalarının hâmisi. bir parti olarak gözükecektir.

Vergi Fıkaraları

Ziraî kazançların vergilendirilmesi kadar, ticarî kazançların hakikaten vergi Ödemesini temin etmek lâzımdır. Zira gelir vergisine tabi ticaret erbabının büyük bir kısmı sembolik bir vergi ödemektedir. Büyük ölçüde vergi kaçakçılığı • yapıldığı muhakkaktır.

Kaçakçılığın mevcudiyetini ispat için uzun boylu incelemeler yapmaya lüzum yoktur: Gelir vergisi beyannameleri tablosuna şöylece bir *göz* atılması kâfidir.

Tablodan anlaşılacağı üzere beyannameye tabi mükelleflerinin 53 bini, maliyeye ayda 104 lira net gelir göstermektedirler! Evet 104 lira. Enflâsyon yıllarında bir iki apartman diken manav, bakkal vs... tahsildarın karşısında ayda 104 lira kazanan 53 bin fıkaradır. Bir de gazeteler ayda 125-150 lira kazanan odacılar,200-300 lira ile sürünen memurlar hakkında acıklı yazılar neşreder. Halbuki asıl ezilenler fiyat etiketlerini istedikleri gibi oynatabilenlerdir!

Vergi Beyannamelerine Göre Net Gelir (1957)

Beyanname sayısı	Yıllık net gelir	Adam başına yıllık net gelir	Adanı başına aylık net gelir
53.078	**66.494.100**	**1.253**	**104,4**
49.618	**222.571.500**	**4.485**	**373,7**
26.849	306.488.700	**11.415**	**950**

Daha yukarı gelir sınıflarına çıkılırsa 50 bine yakın mükellef, aylık net kazançlarının 373 lira olduğunu söylemektedirler! İki gelir sınıfı birleştirilirse, 103 bin mükellefin - mükelleflerin yüzde 70 inin -' ortalama aylık net kazancı 234 lirayı bulmaktadır! Zavallı ticaret erbabı demekten başka çare yoktur. Yanında çalıştırdıkları adamlara kendi kazandıklarından fazla ücret veren bu hamiyetli vatandaşların, Devlet baba acele imdadına koşmalıdır!

Maamafih gelir vergisi beyannamelerinin tetkiki, bazı ümit verici noktaları da ortaya koymaktadır. Meselâ Türkiyede para değerini kaybederken, milyonerlerin sayısı yıldan yıla artmaktadır. 1954 te sadece 20 milyoner varken, 1957 de milyoner sayısı 54'e çıkmıştır. Türkiye pek yakında, her mahallede değilse bile, her ilde bir milyonere sahip olacaktır.

Sanayi

Sıra ihracatta!..

Bütçe müzakerelerinin kızışmaya başladığı şu günlerde, D. P. İktidarının, en çok övündüğü şeker ve çimento sanayii mevzuunda bir şeyler söylememesi herhalde çok garip kaçacaktı. Bereket Sanayi Bakam Sebati Ataman böyle garip bir durumun hasıl olmasına meydan vermedi ve geçen haftanın sonunda şeker ve çimonto sanayiinde çok büyük artışlar vuku bulduğunu açıkladı.

Sanayi Bakanlığını vekâleten idare eden, mantık kuvvetine muarızlarının bile hayran kaldığı Koordinasyon Bakanı Sebatî Atamanın beyanatı ilk bakışta, görülmemiş kalkınmanın mûtad nutuklarından farklı gözükmemektedir. Beyanatta, istihlâkin ve istihsalin muazzam bir hızla arttığı, hatta dışarıya mal satılacağı, kalkınmaya yakışan bir dille anlatılmaktadır. Ama Atamanın söz-. leri biraz daha dikkatli okunursa, inkâr edilen bazı hakikatlerin satırların arasından sırıttığı görülmektedir. Bakan Doğu illerindeki dört şeker fabrikasının 1959 da "normal kapasitelerine çok yaklaşmış olacaklarını" söylemektedir. Demek ki bu fabrikalar hâlen normal kapasitelerinden aşağıda çalışmaktadırlar. Sanayi Bakan vekili bunun sebebim de açıklamaktadır. Zira bu bölgelerde pancar ziraati "yerleşmeye başlamış"tır. Daha açık: bir Türkçeyle pancar istihsali kifayetsiz olduğu için, Doğuda kurulan fabrikalar tam randımanla çalışamamışlardır. Pancar istihsali neden kifayetsizdir? Acaba bu bölgeler pancar ziraatine müsait değil midir? Atamana göre, istihsal kifayetsizliği pancar ziraatının yerleşme safhasında olmasından ileri gelmektedir. Hele bir pancar' ziraati yerleşsin, fabrikalar .normal çalışmaya başlıyacaklardır. Nitekim pancar istihsali geçen yıla nazaran yüzde 53 nisbetinde artmıştır. Artış ekilen sahanın genişlemesi kadar verimlerin yükselmesinin neticesidir. Mantık kuvvetlidir. Bu kuvvetli mantık karşısında Bakana fabrikaların teker, teker durumu nedir veya pancar istihsalinin gelişmesi ve fabrikaların kurulması arasında daha ahenkli bir münasebet neden mev-

Meşhur Eskişehir çimento fabrikası

Fabrika yapmak kadar, fabrikanın yaptığını satmak da zor...

cut değildir diye sormıyalım. Hele Doğudaki şeker maliyeti fiyatlarını hiç hatırlatmıyalım. Ama Bakanın Büzlerinden, Doğuda pancar ziraatini yerleştirmek gibi mühim bir meselenin mevcut olduğu anlaşılmaktadır. O halde başka yerlerde meselâ Konyada neden bu ehemmiyette bir "yerleştirme" meselesinin ortaya çıkmadığım sormamaya imkân yoktur. Yerleştirme meselesi neden Doğuda uzun sürmektedir? Bu durumda fabrikaların kuruluş yerinin seçilmesinde meçhul sebeplerin teknik sebeplerden ağır bastığı hususunda, elbette ki şüpheler duyulacaktır.

Beyanattan anlaşıldığına göre, Doğudaki dört şeker fabrikasında şeker istihsalinin artışı, pancar' istihsalinde ki artıştan hızlı olmuştur:, Pancar istihsali yüzde 53 nisbetinde bir ilerleme gösterirken, şeker istihsalindeki artış, yüzde 65 olmuştur. Sebati Ataman bunun sebebini söylememektedir. Ama akla iki ihtimal gelmektedir: Ya daha az pancarla, daha çok şeker istihsal edilmistir. Ya bu fabrikalar, başka bölgelerden gelen yarı mamul şekeri işlemişlerdir. Bakan bu noktaya dokunmadığına göre, "fabrikalar çalışıyor gözüksün diye, diğer fabrikalardan Doğuya ham madde taşınıyor" diyen muhaliflere yalancı demek kolay olmıyacaktır.

Beni Unutma

Şair Ümit Yaşar Oğuzcan'ın mevcudu tükenmiş olan 7 kitabındaki şiirleri bir arada çıkmıştır.

Fiyatı 5 lira olan kitap "Ümit Yaşar Oğuzcan, İş Bankası Genel Müdürlüğü, Krediler VI Gurup Şefi - Ankara" adresinden [illegible] olarak temin edilebilir.

Bakanın beyanatı, çimento mevzuunda da, muhalif ağızlarda dolaşan "Çimentolar satılmaz oldu, stoklar artıyor" gibi lâfları tekzip eder mahiyette değildir. Bakan fabrikalarda hâlen 231 bin ton stok bulunduğunu söylemektedir ki, dün tevziden çıkartılan bir mal için bu yüksek 'bir rakamdır. Herhalde Sanayi Bakanlığı vekili de, stok seviyesini fazla bulmuş olacak ki ihtiyaç sahiplerini, inşaat mevsiminden evvel çimentolarını almaya davet etmektedir.

Önümüzdeki yıl inşaat temposunda bir artış olmazsa, fabrikalarda Stokların yığılması keyfiyeti daha bariz bir şekilde ortaya çıkacaktır. Zira istihsal programlarına göre çimento istihsali 1959 da 400 bin ton kadar artarak 2 milyon tona yaklaşacaktır; Bu çimento nasıl sarf edilecektir? Sebati Ataman "ihraç ederiz" 'dernektedir. Ona göre çimentolarımız gerek fiyat, gerek kalite -Eskişehir çimentosunu hatırlatmıyalım- bakımından dünya piyasalariyle rekabet edecek vaziyettedir. Öyle de olsa, ithali çok kolay olan çimentonun büyük ölçüde ihracı bir hayli güçtür. Orta Doğu .memleketieri bile, taşa toprağa para vermemek için, çimento sanayiini ihtiyaçlarını karşılıyacak nisbette geliştirmişlerdir.Bu durumda fazla stokları eritecek nisbette ihracat yapmak mümkün olacak midir? Bu suali son. aylarda Türk iktisadiyatının seyriyle yakından ilgilenen ecnebi mütehassıslar da sormaktadırlar.

Okuyucu mektupları

Mecmuanızın 3 Ocak 1959 tarih ve 235 sayılı nüshasının 11. sayfasında "Fikir Teknisyeni" başlığı altında bir yazı neşredilmiştir. Bu yazı münasebetiyle aşağıdaki hususatın tavzih ve tekzibine luzum hissolunmuştur. Şöyle ki:

1 — Ne ben ve ne de merhum pederim Necati Talim Ömser Şirketinin veya şürekâsından herhangi birinin, herne suretle olursa olsun en ufak bir işinde dahi vekâletini veya avukatlığını deruhte etmiş değildir. Size, bu mevzuda her zaman müdafaa ettiğiniz isbat hakkını tanımaktayım. Bu ciheti isbat edin, bu nüshanın idarenize temin eylediği kâra müsavi bir meblâğı size tediyeye hazır ve amâdeyim. Aksi halde sizden sadece şunu talep ediyorum: İlk çıkacak nüshanızda şahsını i hakkında tek 'bir satır neşredin ve deyin ki "Biz hata ve iftira 'ettik özür dileriz".

2 — Türkiye'de mer'i avukatlık kanununa göre bir"kimsenin avukat olabilmesi için hukuk tahsili yapması şarttır. Bu bedâhat karsısında yazıdaki "ihtimal hukuk tahsil ettiği gibi..." ibaresi ne manaya gelmektedir?

3 — Lisan bilme meselesine gelince: İstanbul Üniversitesinden evvel Kobert Kolej'den mezun olduğum göz önünde tutulacak olursa, İngilizce bilmemin sahsım için, yazıda ifade edildiği gibi bir "meziyet" değil, bilmememin benim için bir meziyetsizlik olacağı aşikârdır.

4 — "Fikir Teknisyeni" ibaresi altında saklanmak "istenen istihza şayet benim ilimi ve "fikri kifayetim veya ademi kifayetime muzafsa size ikinci bir teklifi yapmakla şeref duyarım. Dilediğiniz yerde, dilediğiniz zamanda, dilediğiniz Jüri önünde, dilediğiniz şahısla ihtisasım dahilindeki dilediğiniz mevzu üzerinde bir münazara yapmağa hazır ve amadeyim, ilmî ve fikri kifayetin veya ademi kifayetin hangi tarafa raci olacağının bundan daha iyi tesbitine bilmem ki daha iyi imkân var mıdır?

Bu yazıyı size -hakkım olmakla beraber- müddeiumumilik marifetiyle göndermiyorum. Günkü size herzaman iddia eylediğiniz bir hususu isbat eyleme imkânı ve fırsatını bahsediyorum. Şayet kendinizi afişe ettiğiniz gibi hakikatin ve doğruluğun timsâli Ve müdafii iseniz "bu yazıyı, ilk çıkacak nüshanızda neşreder ve dilerseniz tavzihime ve tekliflerime cevaplarınızı verirsiniz. 'Bu yazını hâkkında takınacağınız tavır, bettim için, bir miyar olacaktır.

Basın-Yayın ve Turizm U. M.
Tanıtma Dairesi Müdürü
Halûk Talim

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Irak

Köşkün yeni sahibi

Geçen hafta içinde, Nuri Said Paşanın Bağdattaki mükellef köşküne yeni bir kiracı taşındı. İhtilâl sırasında bir hayli tahrip edilen, ondan sonra da müze yapılmak üzere esaslı 'bir tamir gören köşkün yeni sakini Iraklı Kürtlerin lideri Mustafa Barzanîdir. Oniki yıldan beri Demir Perde gerisinde dolaşan ihtiyar lider, 14 Temmuz ihtilâlini takiben memlekete döndüğü zaman muazzam tezahüratla karşılanmıştı. Simdi de, Irak hükümetinin kendisine gösterdiği hürmetin bir delili olarak, Nuri Said Paşanın köşküne yerleşmesi uygun görülmüştür.

Barzanî artık, Iraklı Kürtlerin en kesif halde bulundukları Süleymaniyede oturmaktansa Bağdatta bulunmayı "tercih etmektedir. Bu tercihin en mühim sebebi Iraklı liderler üzerinde devamlı bir tazyik icra edebilmek arzusudur. Altmışlık lider, Irakın Birleşik Arap Cumhuriyetiyle birleşmesini veya tamamen Nâsırcı unsurların hâkimiyeti altına geçmesini önlemek için elinden geleni yapmaktadır. Irak hükümeti de, Irak sınırları içinde yaşayan bir buçuk milyon Kürt üzerinde muazzam nüfuz sahibi bir kimsenin sözünden çıkmayı pek ihtiyatlı bir hareket saymamaktadır. Abdülkasımmı ve etrafındakiler, Kürtlerin Irak nüfusunun beşte birini teşkil ettiklerini unutmamaktadırlar.

Mustafa Barzanînin Irak sınırları dışındaki Kürtler üzerinde de büyük nüfuz sahibi olduğu iddia olunur. Kendisi bu muazzam nüfuzu, biraz da mensup olduğu ailenin geçmişteki faaliyetlerine borçludur. Kürtler arasında daima bir milli kahraman olarak anılan babası, bu asrın başlarında Osmanlı Hükümetine karşı isyan etmiş, nihayet 1908 yılında yakalanıp asılmıştı. 1930 ayaklanması da, Barzanînin amcası Şeyh Ahmedin eseriydi. O zamanlar, Irakın kuzey kısımlarını birbirine katan isyan sırasında, İngiliz kuvvetleriyle Kürtler arasında kanlı çarpışmalar olmuş, İngiliz kumandanlığı top ve uçak kullanmak zorunda kalmıştı. Üç aylık bir mücadeleden sonra yatıştırılan Kürt meselesinin tekrar ortaya çıkışı 1942 yılında oldu. O yıl, Mustafa Barzanî, mecburi ikâmete raptolunduğu Süleymaniye şehrinden kaçıp Barzana gitti ve orada muhtar bir Kürt idaresi kurmak için faaliyete girişti. İngiliz ve Irak kuvvetlerine karşı gösterilen şiddetli mukavemet sonunda resmî makamlar, o havalide yaşayan kürtlere muhtariyet tanımağa razı oldular. Fakat resmî makamlar verdikleri sözde durmadıkları için iki üç hafta sonra Barzanî tekrar ayaklandı. Bu defa, üzerine gönderilen kuvvetlere fazla dayanamadığından iki üç yüz kişiyle birlikte İrana geçmek zorunda kaldı.

Müstakil Kürt Devleti

Barzani İkinci Dünya Harbinin karışık yıllarında, İran hem Rusların, hem de İngilizlerin işgali altında bulunduğu bir sırada, Mehabad şehrini merkez.ittihaz ederek müstakil bir Kürt Devleti kurdu. Fakat bu sefer de İran kuvvetleriyle mücadele etmek lâzım geldi. Mücadelenin sonu İrandaki Kürt Devletinin çöküşüyle bitti. Mehabattaki Kürt Cumhuriyetinin dağılışı üzerine Barzanî tekrar Iraka döndü; fakat bütün ümitleri boşa çıktı. Kürtlerin âsi lideri, harbten sonra artık affedileceğini ve Süleymaniyede rahat rahat yaşayabileceğini zannediyordu. Fakat Irak hükümeti kendisini affetmediği gibi, üzerine kuvvet de şevketti. Bunun (üzerine Barzanî kaçak olarak, Doğu Anadolu üzerinden Sovyet Ermenistanına sığındı.

Barzanînin rüyasını gördüğü Kürdistan!

Hayal kurmaktan kolay ne *var?*

Mustafa Barzanî

Karışık *işler mütehassısı!*

Asi lider, Sovyetler Birliğindeki uzun ikâmeti sırasında boş durmadı. Rus idarecilerden gayet iyi bir kabul gördü, böylece 'birçok ehemmiyetti şahsiyetlerle tanışmak, kendisini dinletmek imkânını buldu. Zaten Sovyetler Birliği, Ortadoğu bölgesine biraz daha karışıklık getirecek olan Kürt meselesini kurcalamakta muazzam fayda görmekteydi. Ermenistanın merkezi Erivanda bulunan radyo istasyonu muayyen saatlerde Barzanînin emrine verildi. Lider bu radyoda sık sık konuşmakta, Irakta, Türkiyede, Suriyede ve İranda bulunan Kürtleri isyana teşvik etmekteydi. Sovyet makamlarıyla Barzanî arasındaki münasebetler o derece sıkı fıkıydı ki, Kürt liderinin Sovyet generali üniformasıyla dolaşmasına müsaade olundu, o da, 'bugün hala elden ele dolaşan ve pek' pâhalıya. satılan yakışlı fotoğraflar çektirmeyi ihmâl etmedi.

Bir zamanlar müstâkil Kürt Devletinde cumhurbaşkanlığı etmiş olan adam, şimdilik aynı hareketi tekrarlamak niyetinde değildir. Bugünlerde bütün gayretlerini, Iraktaki

Nâsırcı harekete karşı tevcih etmiş bulunmaktadır; çünkü, Irakın Birleşik Arap Cumhuriyetine ilhak edilmesi, ancak Arapların işine yarayacak, Kürtlerin muhtariyet ümitleri ortadan kalkacaktır.

Ancak, bu tavır Barzaninin niyetlerini tamamen değiştirdiği mânasına alınmamalıdır. Kürtlerin lideri Irakta, Suriyede, Türkiyede ve İranda yerleşmiş bulunan Kürtlerin dört buçuk, hattâ' beş milyonluk bir kütle teşkil ettiklerini unutmamakta, bir gün onları birleştirerek büyük bir Kürt Devleti kurmak hayalini aklından çıkarmamaktadır. Son yünlerde meşhur İngiliz gazetesi News Chronicle'a verdiği beyanatın şu kısmı hakikaten manidardır: "Kürt kütlesini birbirinden. ayıran sınırlar tamamen sunidir; Kürdistan bölünmez bir bütündür ve gün gelecek, o suni sınırlar teker teker parçalanacaktır".

Mikoyan dostu Mençikofla kahvaltı ediyor

Bir propaganda meraklısı

A. B. D.

Yumurtalı merasim

Siyah Cadillac, Şikagodaki Hilton otelinin önüne geldiği zaman, yumurta sarısına bulanmış gibiydi. Arabadan Sovyetler Birliği Başbakanının Birinci yardımcısı Mikoyan indi. Herşeyin New York'ta olduğu; gibi hâdisesiz geçeceğini zanneden Rus lideri bu defa aldanmıştı. Amerikanın muhtelif şehirlerine yerleşmiş olan Macar mültecileri, polis kordonunun New York'takinden daha zayıf oluşunu da fırsat bilerek, tezahürata başlamışlar ve nihayet işi çürük yumurta yağmuruna kadar vardırmışlardı. Aleyhteki gösteriler ilk önce Cleveland şehrinde başladı. Orada uçaktan indiği zaman hayli yuhalanan Mikoyan, etrafındaki polislerin dikkatini çekmiş ve bu gibi nahoş hâdiselerin- önlenmesini rica etmişti. Cleveland'dan Detroit,'e gelindiği zaman, nümayişçilerin sayıca daha da arttıkları ve bu defa aralarına çürük yumurtacıların da karıştığı anlaşıldı. Mamafih, sivil ve resmî polislerin gayretleri sonunda, Detroit'te yumurta veya domates hâdisesi olmadı. Yalnız yuhacılar yine faaliyetlerini icra etmekten geri kalmadılar. Bu arada, ellerinde İngilizce ve Rusça levha taşıyan mülteciler de eksik değildi. Levhalarda "Macaristandan ne istediniz?", "Macaristanın Rusyadan 80 defa küçük olduğunu unutuyor musunuz?", "Burada ne işiniz var?" gibi şeyler yazılıydı.

Mikoyan, aleyhinde girişilen bütün bu nümayişler karşısında soğukkanlılığını biran olsun kaybetmedi. Her uçaktan inişinde şapkasını zarif bir Şekilde çıkarıp kalabalıkları selâmlıyor, dudaklarından tebessümü hiç ihmal etmiyordu. Şikagoda, çürük yumurta ve domates yağmurundan sonra otele varıldığı zaman, Mikoyan gazetecilere döndü ve "doğrusunu isterseniz, ben bu nümayişlerden ' bir şey anlamıyorum; bunlara ehemmiyet verdiğim de yok, çünkü asıl Amerikan halkının böyle şeyler yapabileceği aklıma bile gelmiyor" dedi. Kurnaz diplomat, Amerikan halk efkârı üzerinde iyi bir tesir bırakabilmek ve aya atılan roket dolayısıyla hayli yükselen Rus itibarını zedelememek için soğukkanlı kalmayı ve nezaket kaidelerinden ayrılmamayı prensip edinmişti!

Mısır-Suriye

Ağaların feryadı

Suriyede girişilen toprak reformunu tamamlayan kararnamelerden sonuncusu da geçen hafta içinde yayınlandı. . Kararname 39 büyük toprak sahibinin daha ellerinden topraklarını almakta ve bu suretle şimdiye kadar toprakları tevzie tâbi tutulan ağaların- sayısı 80'e çıkmakta-' dır. Fakat tevzie tâbi tutuldukları bildirilen topraklar henüz fiilen dağıtılmış değildir; etraftaki komşuları gibi pek merasim düşkünü olan Suriyeli idareciler, dağıtıma başla» layabilmek için 21 Şubatın gelmesini beklemektedirler. Bilindiği gibi, o târih, Suriyenin Mısırla birleşmesinin ilk yıldönümüne rastlamaktadır.

Nasırın Birleşik Arap Cumhuriyeti, Suriyede girişilen toprak reformu için,. Mısırda şimdiye kadar denenmiş olan usullerden istifade etmekte ve Nil vadisinde yapılanlar, şimdi de Fırat kıyılarında veya Halep civarında tatbik edilmektedir. Aslında, toprakların dağıtılmasından zarar görecek olan kimselerin sayısı 900 kişiyi geçmiyecektir. Fakat sayıca az olan bu kimseler, memleketteki münbit arazinin hemen hemen yarasını ellerinde bulundurmaktadırlar. - Zengin ağaların memleketteki nüfuzu da henüz tamamen kırılmış değildir. Bunlar, mümkün olan her çareye başvurarak, memleketteki memnuniyetsizliği ve huzursuzluğu arttırmağa çalışmaktadırlar.

Birleşik Arap Cumhuriyetinin Suriye eyaletini saran huzursuzluk sadece toprak ağalarının şikâyetlerinden doğmamaktadır. Geçen yıl, Suriye için çok kötü bir hasat yılı. olmuş, kurak geçen uzun bir yazdan sonra, buğday ve pamuk mahsulünde mühim azalmalar görülmüştür. Kuraklık, Suriyenin harice Sattığı, buğdayda 700.000 tonluk bir düşüş meydana getirmiş, dünya pamuk piyasasındaki dalgalanmalar yüzünden de pamukların ancak üçte biri satılmıştır.. Şimdiye kadar Suriyenin en canlı şehri olan Halep artık, iflâs eden firmaların ve işsizlerin şehri olmuştur.

Bütün bu şartlar Suriye bütçesinde muazzam açıklar meydana getirince, tek çare olarak vergilerin arttırılması ve tediye muvazenesini düzeltmek için de ithalâtın tahdidi gerekmiştir. Bir zamanlar en lüks. ve en pahalı arabaların seyran yeri. olan Şam sokaklarında artık eski şatafatlı manzaralara , rastlanmamaktadır; çünkü son tedbirler Suriyeye girecek lüks otomobillerin fiyatlarını üç misli arttırmıştır.'

ispanya

Franko'nun Çimentosu

Madriddeki güdümlü basının mensupları bu hafta başında hükümetten kati bir talimat aldılar: Sanabria gölüne akan bir nehir üzerinde kurulan barajın çöküşüyle alâkalı haberler çok büyük manşetlerle gösterilmeyecekti. Halbuki, Sanabria felâketi, İspanyanın sön yıllardan uğradığı felâketlerin eh müthişiydi. Günlerden beri fasılasız yağan yağmurlar sonunda, koskoca baraj çökmüş, barajın gerisinde bu*

General Franko

Çimentolar isyan edince

lunan Rivadeiago köyü tamamen sular altında kalmıştı. Ölü sayısı şimdilik 300 civarında tahmin edilmektedir.

Barajın neden çöktüğü şimdilik kati olarak bilinmemektedir. Resmî makamlar, bütün kabahati yağmurların çokluğuna, sellerin şiddetine yüklemeğe çalışmakta iseler de, baraj inşaatının tekniğini bilenler bu gibi ihtimallerin daima hesaba katıldığım ve bir barajın çöküşü için yağmurların şiddetinden bahsetmenin abes olacağını söylemektedirler. Şimdilik dolaşan rivayet, kullanılan çimentonun çürük olduğu ve baraj inşaatım üzerine alan müteahhidin malzemeyi iyi seçmediği merkezindedir. Rivadeiago yakınlarında bulunan Amerikan hava üssüne mensup istihkam mütehassısları da inşaat sırasında kullanılan malzemenin, çürüklüğünü bizzat gördüklerini, resmî makamları ikaz ettiklerini, fakat bundan bir netice çıkmadığını bildirmektedirler,

Pranko'nun basın bakanı tarafından gazetelere gönderilen talimat, ortalıkta dolaşan bu rivayetlerin hiç de yalan olmadığını açıkça ortaya koymaktadır. Şimdi, baraj hâdisesi, şanki çok küçük bir vakaymış gibi, İspanyol gazetelerinin ikincil sayfalarında yer almaktadır.

Birmanya

Akıllı başbakan

Son günlerde Birmanyadan gelen haberler, üniformalı diktatör Ne Win'in son aylarda muazzam güçlüklerle karşılaştığını ortaya koymaktadır. Ekim ayında, eski başbakan U Nu'dan bütün yetkileri devralan ateşli general, memleket işlerini bir çırpıda düzelteceğini zannetmişti; Halbuki şimdi, aradan Keçen aylara rağmen, Birmanyanın kuzey bölgelerindeki karışıklıklar bir türlü sona ermemiştir. "Beyaz Bayraklı Komünistler" diye anılan âsi grubun lideri Tan Tun, hükümetin ileri sürdüğü teklifleri kabule yanaşmamakta ve Birmanyadaki Komünist Partisinin kayıtsız şartsız tanınmasını ısrarla istemektedir.

Ayrıca, memleketteki iktisadî şartlar da son derece bozulmuştur. Fiyatlar alabildiğine yükselmiş, Birmanyanın bütün büyük şehirleri karaborsacıların hâkimiyeti altına geçmiştir. Ne Win hükümetinin çıkardığı bütün, kararnameler aldığı bütün sert tedbirler iktisadın şaşmaz kanunları önünde birer birer erimiştir. Üstelik, general Ne Win'in, iktidarı devralırken, • millete verdiği bir söz vardı: Üniformalı diktatör, altı ay içinde genel seçimlere gidileceğini vaadetmişti. Aradan geçen üç aya rağmen, henüz ortalıkta böyle bir hazırlığa rastlanmamaktadır. Anlaşılan Ne Win hazretleri, memleketi düzene sokmak için. bir müddet daha iktidarda kalmanın zaruri olduğuna kendi kendisini inandırmıştır.

Birmanyayı idare etmek mesuliyetini taşıyanlar böyle sıkıntın günler geciredursunlar, eski başbakan U Nu hayatının en rahat, en sakin devresini yaşamaktadır. U Nu, başbakanlıktan ayrıldıktan sonra. bir Buda manastırına kapanmış, orada keşişlerle birlikte kafa dinlendirmeğe başlamıştır. Bu vaziyetten Birmanyaşlılar da çok memnundurlar, çünkü iktidarının son aylarında içinde, bulunduğu güç durum., U Nu'nun sihirlerini bir hayli .bozmuştu; tabii, bu sinir bozukluğunun cezasını da Birmanya halkı çekmiş, olur olmaz keyfi emirlere itaat etmek zorunda; kalmıştı. Şimdi sinirli adam manastırda dinlenirken,Birmanyalılar rahat nefes almakta ve "darısı öbür memleketlerin başına" demektedirler.

Fransa

Malûmun ilâmı

Geçen haftanın ortasında Perşembe günü Pariste Elysee sarayının merdivenlerinden çıkan uzun boylu ve mağrur tavırlı adamı bizzat Fransa Cumhurbaşkanı Rene Coty karşıladı. Bu sırada saray etrafına yerleştirilmiş bataryalar 21 pare top atarak bu karşılama törenini kutluyorlardı. Merdivenleri **tırma**nan mağrur adam Fransız tarihinde 4. Cumhuriyet devrini kapatıp 5. Cumhuriyeti kuran General Charles de Gaulle idi. Elysee sarayına eski Cumhurbaşkanından vazifesini devralmaya gelmişti. Zira bir kaç gün önce göz' kamaştıracak bir rey sayısı ile 5. Cumhuriyetin ilk Cumhurbaşkanlığına geçmişti.

De Gaulle'ün Cumhurbaşkanı seçilip vazifesini devraldıktan sonra yaptığı, ilk işlerden' biri de Fransanın yeni Başbakanını tâyin etmek oldu. Geçen haftanın sonunda yapılan bu tâyin Generali yakından tanıyanların hiç birini şaşırtmadı. De Gaulle, Fransa başbakanlığına en güvendiği adamlarından biri ve bir zamanlar tenkidleri ve tarizleri ile hemen bütün muarızlarını yıldırrnış olan Michel Debre'yi getirmişti. Bundan böyle De Gaulle ve Michel Debre elele Fransayı eski büyük devlet haline getirmek için mücadele edeceklerdir.

EĞİTİM

Bütçe

Hikmeti hükümet!

Geçen haftanın sonunda Cuma günü Başbakan Adnan Menderes yüksek tahsil gençliğine bir mesaj göndererek onların hepsini ayrı ayrı "muhabbetle kucaklarken,' hükümetinin Milli Eğitim Bakanı Celâl Yardımcı da Bütçe Komisyon unun önünde milletvekillerinin suallerini karşılamağa uğraşıyordu. Milli Eğitim Bakanının o gün Hükümet Reisi ile ayni telden çaldığım iddia etmek kolay değildi. Başbakan gençliğe mesajında "Hükümet olarak imkânlarımızın müsaadesi nisbetinde "gayret sarf etmek" ten bahsederken, Millî Eğitim Bakanı Yardımcı, Adaca milletvekili Dr. Suphi Baykamın suallerine cevaben "bursların arttırılmasının ve bir talebe bankasının kurulmasının düşünülmediğim" -söylüyordu. Durum aklı selim sahiplerinin kavramakta pek güçlük çekecekleri kadar karışık ve garipti. Birinci keman, orkestra şefinin verdiği işaretlerden bambaşka nağmeler çıkarıyor ve diğer icracıların hayretten açılan gözleri önünde yayım çekmekte devam ediyordu. Halbuki, önündeki notalara bir göz atsa kendisim de, orkestra arkadaşlarını da ve hattâ bizzat şefi de bu kadar zor bir -duruma düşürmemiş olacaktı.

Bursların kifayetsizliği, yıllardan beri yüksek tahsil gençliğinin ilk plândaki değişmez dertlerinden biriydi. Bizzat Millî Eğitim Bakanı Celâl Yardımcı kim bilir kaç defa talebe heyetlerini kabul ederek bu bitmiyen şikâyetleri dinlemişti. Ayni şikâyetlerin biraz daha yükselerek. Başbakanın kulağına kadar gittiğini de Milli Eğitim Bakanının bilmemesine imkân yoktu. Bakan hafızalarının nısyan ile maluliyetine asla cevaz verilemiyeeeğine göre, Yardıncının henüz bir hafta evvel, Vatan Caddesindeki talebe sitesinintemel atma töreninden sonra kabul ettiği talebe temsilcilerine Başbakan Manderesin "Bütün meselelerinizle ayrı ayrı meşgul olunacağını ve bunların biribirinin arkasına tahakkuk ettiğini göreceksiniz. Ben verdiğim sözü tutan insanım" dediğini -unutması da vârid -olamazdı. O halde nasıl oluyordu da Millî Eğitim Bakanı Yardımcı, Adana milletvekilinin suallerine karşı kemali cesaretle "ne bursların arttırılmasını, ne de bir talebe bankasının kurulmasını düşünmüyoruz" diyebiliyordu? Yardımcı ya Başbakan Menderesin sözünü tutan bir insan olduğunu iyi bilmiyordu;ya da sırf Başbakan sözünü tutsun diye, hükümetin hakikaten takatının üstünde olan bir işe girişmekten çekiniyordu. Komisyonda Millî Eğitim Bütçesinin görüşülmesinin ikinci günümde ikinci ihtimalin vârid olmadığı ve Başbakanın verdiği sözü tutmakta ne kadar titiz olduğu anlaşıldı-.

Celâl Yardımcı

Yokuş çıkan terler

Orkestra şefinin elindeki değneği rahleye sertçe bir dokundum vermesi dalgın birinci kemanın kendini 'toparlamasına ve artık değneğin işaret ettiği sesleri çıkarmağa başlamasına, kafi geldi. Celâl. Yardımcı, müzakerelerin ikinci günü yaptığı Konuşmada -pek tabii Dr. Suphi Baykamın bulunduğu tarafa bakmamağa gayret ederek- şu sözleri söyledi:

"Bütçemizin şevki sırasında bazıhizmetler karşılığı mali imkânlar nazara alınarak dahil edilmemişşe. de bugün Başvekille vâki görüşmede Hükümet Reisinin öğrenci burslarının arttırılması ve bir talebe bankasının kurulması hususundaki Muvafakati üzerine öğrenci bursları arttırılacak ve talebe bankası üzerinde de çalışılacaktır".

Dr. Suphi Baykam

İhtisası "çene" değil!

Millî Eğitim Bakanının bu ikinci beyanı üzerine Zaferin İstanbuldaki biraderi Havadis, iki gün üstüste birinci sayfasının en tepesinde "Başvekilimiz Menderesin direktifleri üzerine" talebe burslarının arttırılacağı haberini vererek Yardımcının Dr. Suphi Baykama cevabıbın uyandırdığı tesirlerin "üzerinden sünger geçirmekte kusur etmiyecekti. Ama bütün bu gayretlerin, bir hakikatin en dikkatsiz gözlerden bile saklanmasına yetmiyeceği aşikârdır: Hükümet icraatında Başbakanın direktifleri, "malî imkânklar" dan da kuvvetli bir mücbir sebep teşkil etmektedir ve bu direktifleri yerine getiremiyenlerin yeri bakanlık koltuğu değil, olsa olsa Osman Kavuncunun yanıdır.

Vazife

Kastamonu milletvekili Dr. Şükrü Esen, Milli Eğitim Bakanlığı Bütçesinin komisyondaki müzakerelerinden gönül huzuru ile çıkan nâdir milletvekillerinden biridir. Zira Dr. Esen "zekâca geri kalmış çocukların tedavi ve eğitimi hakkında üstün gayret göstermiş ve bu gayretinin mükâfatını da Millî Eğitim Bakanı Yardımcının şu sözleri ile görmüştür:

"Zekâca geri kalmış çocuklar hakkında İcap eden etüdler yapılmıştır. Bununla ilgili olarak, Amerikada bu işin ihtisasını yapmış olan Dr. Münire Esenden istifade edilecektir."

Şimdi Dr, Şükrü Esen nasıl iftihar duymasın, nasıl vazife görmenin verdiği huzurla meşbu olmasın? Dr. Münire Esen, Dr, Şükrü Esenin kardeşidir de-

Beden Eğitimi

100 binlik stadlar

Geçen haftanın sonunda yıllardan beri 100 binlik stadların hülyasını kuran spor meraklısı İstanbullular, arzularına bir adım daha yaklaşmanın zeykini duymuş olmalıdırlar. Zira Milli Eğitim Bakanlığının futbolde bahsimüşterekler tertibi hakkındaki kanun teklifi geçen haf-

ta komisyonda kabul edildi. Teklifin Meclisten de aynı kolaylıkla geçeceğini tahmin etmek icap eder. Artık memleket sporunun geri kalmasında başlıca âmil olarak gösterilen stadsızlık, vasıtasızlık ve parasızlık -hem de köklerine kibrit suyu sıkılmak suretiyle-- ortadan kaldırılabilecekti. Futbol karşılaşmaları üzerinde müşterek bahislerin tesisi sayesinde spor meraklılarının ceplerindeki liracıklar, yeni organizasyonun kasalarına oluk oluk akmaya başlıyacaktır. Bu paralarla değil 100 binlik stadlar yaptırmak, dağları bile devirmek kabildir. Umumî ve mahalli bütçelerle başarılamayan ve hakikaten büyük masrafa ihtiyaç gösteren büyük spor tesislerinin kurulması meselesi bahsi müşterekler sayesinde hal yoluna girebilir. Halkın büyük alâkasını çeken futbol karşılaşmaları üzerine bahsimüşterek koymak, aslında Kristof Kolombun yumurtası kadar basit bir buluştur. Zira bir çok yabancı memlekette futbol bahisleri .büyük rağbet görmekte ve tertipçilerine göz kamaştırıcı yekûnlar halinde para getirmektedir. Bizde bu yola gidilmemesinin sebebi ahlâki ve sosyal endişelerdir. Şimdi bu yeni Kristof Kolomb yumurtasına iştahla sarılındığına göre, 100 binlik stadlara kavuşmak iştiyakının bu sosyal ve ahlâki mülâhazalara galip geldiği anlaşılmaktadır. Bol para, hakikaten birçok müşkülleri ortadan kaldırarak sporun gelişmesini sağlıyacaktır. Yıllarca geri kalan sporumuz diğer memleketlerle arasındaki mesafeyi bu yeni buluşun trampleninden hız alarak belki de çok kısa zamanda kapatacaktır. Ama madalyonun bir de diğer tarafı vardır. 100 binlik stadlar, baş döndürücü tesisler, beynelmilel spor organizasyonları doymak bilmeyen devler gibi para yutacaktır. Bu para nereden gelecek, bu koca değirmenin suyu nerelerden taşınacaktır? Elbette spor meraklılarının keselerinden... Bunun zamanla sosyal bünyemizde ne büyük yaralara sebep olacağını kestirmemek için kör olmak lâzımdır. At yarışlarındaki müşterek bahislerin yarattığı içtimai ıstıraplar ortadadır. Yarışlara para yetiştirmek için ihtilas yapan zavallı veznedarlar, kömür ve yemek parasını bahislere yatıran talihsiz yarış meraklıları cemiyetimizde nâdir rastlanan tipler olmaktan çıkmaya başlamıştır. Çekilen iktisadi zorluklar, vatandaşların büyük bir kısmını talih oyunlarına doğru, âdeta zorla itmektedir. Futbol gibi yaygın ve meraklısı bol bir oyun üzerinde bahisler teşkili, ilk bakışta pek masum bir hareket olarak görülse bile, pek az zaman sonra tahribatını gözlerden saklamıyacaktır.

Kanun teklifinin Meclisteki müzakereleri sırasında aklı selimin ikaz sesini duyurmaya çalışacağı muhakkaktır. Bu sese kulak verenler amme hayatını tehdit eden bir tehlikeyi zamanında önlemenin vicdan rahatlığını haleli olarak duyacaklardır.

K İ T A P L A R

BENÎ UNUTMA

(Ümit Yaşar Oğuzcanın şiirleri, Ajans Türk Yayınları 2, Ajans Türk Matbaası 1958, Ankara, 200 sayfa, 500 kuruş)

Günümüzün en velût şairlerinden biri olan Ümit Yaşar Oğuzcan, hemen hemen bir kitaplığı dolduracak kadar çok olan şiir kitaplarının arasına bir yenisini daha kattı: Beni Unutma. Ancak Beni Unutmanın şairin diğer kitaplarından bir farkı var. Ümit Yaşar şimdiye kadar her mevsim bir yeni şiir kitabı hazırlar ve onu neşrederdi, bu sefer yayınlanan kitabı ise bu kaideyi bozuyor. Şair şimdiye kadar yayınlamış olduğu şiir kitaplarından yedisinden -evet

Ümit Yaşar Oğuzcan

Gülü tarife ne hacet!

sadece yedisinden- İnsanoğlu, Deniz Musikisi, Dillere Destan, Dolmuş, Aşkımızın Son Çarşambası, Bir daha Ölmek, Kör Ayna-dan seçmeler yaparak derlediği şiirleri bir arada yayınlamış. Onüç formalık hayli hacimli bir kitap olan Beni Unutmada Ümit Yaşarın 1943'den 1957'ye kadar yazdığı şiirlerin, belki de en güzelleri yer alıyor. 160 şiiri içine alan bu kitap bizzat şairin yaptığı seçme eonunda . hazırlandığına göre Ümit Yaşar hayranlarının susuzluğunu gidermekte hayli mühim rol oynayacak demektir. Kuzguna yavrusu güzel görünür atasözünü bile bir kenara bırakan, şair, aslında sayısı binleri bulan şiirleri içinde çok sıkı bir elemeye girişmişti. Zaten Beni Unutma Ur bakıma da bu yüzden ayrı bîr ehemmiyet taşıyor. Bizzat şairin yaptığı bir ayıklama elbette ki sonradan başkaları tarafından yapılan Ayıklamalardan çok daha isabetli olur.

Ümit Yaşar Oğuzcanın hemen bütün kitaplarında görülen dikkat ve titizlikle, zarafet Beni Unutmada da mevcut. Şair kitabın basılışıyla bizzat uğraşmış, tertibi kendisi yapmış, tashihi kendisi yapmış, dolayı01 ile de gene bütün kitaplarında olduğu gibi -başkalarının pek çok kitabında olduğunun aksine- son tarafa bir yanlış doğru cetveli koymamış, zira buna lüzum yok.

Ümit Yaşar Oğuzcanın Beni Unutmada toplanan şiirleri için yeni bir şey söylemeğe lüzum yok. Zira Ümit Yaşar, son yılların hayli durgun ve hattâ sönük olan şiir dünyasına kendine göre renk, kendine göre ses getiren nadir şairlerden biri. Aranıyor, seviliyor, okunuyor. Dili temiz, söyleyişi rahat, nüktesi bol. Bunların hepsinin üstünde de sair. Daha ne olsun?

HÜR CEZAİR

(Hazırlayan Avni Çeviker, Kültür Matbaası, Ankara 1958, 100 sayfa 300 kuruş)

Cezair dâvası memleketimizde türlü sebeplerden ötürü dikkat ve alâka ile takip edilen bir dâvadır. Türk Milletinin bundan kırk yıl önce başladığı ve alnının akı ile çıktığı bir mücadelenin bugün hemen hemen aynını yapan Cezairlilere ve dâvalarına karşı milletçe alâka duymaktan tabii bir şey olamaz. Ancak Cezair Kurtuluş savaşına ve Cezairli mücahitlere karşı milletçe duyulan bu alâka satıhta kalmaktadır. Daha ziyade üç beş gazetede yer alan ajans haberlerini okuyup, hürriyet için savaşanların bir başarı kazanmaları karşısında sevinmek, başarısızlığa uğradıkları haberi karşısında da "vah vah" deyip geçmek şeklinde tezahür eden bu alâka elbette ki Atatürkün tohumlarını attığı hürriyet mücadelesinin ilk mücahitleri olan Türkler isin yeter değildir.

İşte Avni Çeviker tarafından hazırlanan "Hür Gezair" adlı kitap, bu şuurlu alâkanın bir örneğidir. Hür Cezair" Türk okuyucularına bu gün memleketimizden binlerce mil uzakta olan bir milletin istiklâl savacının geçirdiği bütün safhaları, Fransızların menfaatleri haleldar olduğu için son derece zalimle şen ve adeta vâhşileşen davranışlarını derli toplu anlatmaktadır.

Kitabın baş tarafına, bu güne kadar .Cezair hürriyet savaşı ile ilgili olarak Türk Basınında' çıkmış .olan yazılan da almış olan Avni Çeviker, resimlerle de süslediği kitabıyla Cezair Hürriyet savaşının tam bir panoramasını vermeğe muvaffak olmuştur.

B A S I N

A. B. D.

Tıpkı bizdeki gibi!

Bu haftanın ortasında Çarşamba günü sabahı, Ankara - Hilton sakinleri burunlarını gazetelere sokup Kurultay haberlerini okurlarken, biri "Ooo, saat 9 olmuş" diyerek sessizliği bozdu. Başlar gazetelerin üstünden kalktı ve Ankara ile New York arasındaki saat farkı hakkında bir münakaşa başladı. Neticede, uzun ve pek ince hesaplardan sonra bu farkın 7 sâattan ibaret olduğunda anlaşmaya varıldı. Ankarada saat 16 ya gelince, New York'ta akrep ve yelkovanlar 9'u gösterecek ve bu anda Amerikalı bir kadın gazeteci, Hudson County hapishanesindeki on günlük mecburi ikâmetini tamamlayıp "tahliyeci" olacaktı.

Hâdise, Başbakan Menderesin iki sene kadar önce basın hakkındaki, kanunlarının bizimkinden daha ağır olduğunu söylediği New York'ta cereyan ettiği için T.ürk gazetecilerinin -ve bilhassa Hiltonda mecburen ikâmet edenlerin. alâkasını çekti.

Nasıl çekmesin ki ? Amerikadaki basın kânununun bizdekinden kat be kat ağır olduğu, hem de bu memleketin en selâhiyetli insanı tarafından söylenirken, Amerikada kırk yılda bir, o da en kabadayı cinsinden on gün hapis cezasına çarptırılan bir gazeteci çıkıyor. Üstelik on. günlük bir hapis cezası için de bütün Amerikan, hattâ dünyâ basını ayağa kalkıyor. Amerikanın basın kanunundan" daha . hafif olduğu iddia edilen bizim basın kanununun tatbikatı ise hapishanelerin gazetecilerle dolup taşmasına sebep oluyor. Hem de öyle on günlük, onbeş günlük hapis cezaları ile değil. En azı bir yıldan başlayan mahkûmiyetlerle...

Hudson County hapishanesinin yedinci katında, güneye bakan, güzel manzaralı tek kişilik 'bir hücrede, mahkûmlara mahsus mavi - beyaz üniformayı giyerek tam on gün yatan New York'lu kadın gazetecinin adı Marie Torre idi. Otuzdört yaşında, evli ve iki çocuk anasıydı. Meşhur New York Herald Tribüne gazetesinin Radyo - Televizyon sütununun muharririydi.

Macera başlıyor

Marie Torre bundan iki yıl önce, NewYork Herald Tribune'deki sü tununda CBS - Colombia Broadcasting Systeme-in mukaveleli yıldızlarından Judy Garland hakkında bir yazı neşretti. Yazıda Marie Torre, CBS'nin bir memurunun kendisine "Judy Garland artık iyi çalışamıyor. 'Bir aşağılık duygusu ve huzursuzluk içinde çırpınıyor. Bu hali, son derece şişmanlamış olmasından ileri geliyorsa, doğrusu ona hak vermek

Marie Torre evinde

Modern Jean d'Arc

lâzım" dediğini naklediyordu. New York Herald Tribune gibi- çok okunan bir gazetede aleyhine bir yazı çıkması Judy Garland'ı çok öfkelendirmişti. Soluğu doğru mahkemede aldı. Öfkeli yıldız ne Marie Torre'u, ne de New York Herald Tribune'ü dâva ediyordu. Zira "ağır kanunlar" diyarı New York eyaletinde, gazete ve gazetecilerin neşren hakaret suçuyla hâkim karşısına çıkarılması yaygın bir usul haline gelmemiştir. Judy Garland, bir memurunun beyanı ile itibarının kırıldığını ve aralarındaki mukavelenin ihlâl edildiğini iddia ederek CBS şirketinden 1 milyon 393 bin 333 dolar tazminat-

istiyordu. Makale muharriri Maria Torre, bu dâvada hâkim Sylvesfer J. Ryan'ın karşısına sanık değil, şahit sıfatıyla çıkarıldı. Fakat buna rağmen Marie Torre, hâkim Sylvester J. Ryan karşısında basın hürriyetinin bir icabının müdafaacısı oldu ve bu uğurda on gününü hürriyetten mahrum olarak Hudson County hapishanesinde geçirdi..

Bir kahraman mı? hayır!.

Hakim Ryan, Judy Garland - CBS dâvasında karara varabilmek için, makalesinde bahsettiği sözlerin kendisine kim tarafından söylendiğini , açıklaması için Marie Torre'u sıkıştırdı. Marie Torre ise, gazetecilerin haber kaynaklarını açıklamaya mecbur tutulmasının basın hürriyetini zedeliyeceğini ileri sürdü ve kendisine haberi veren CBS memurunun adını açıklamayı ısrarla reddetti. New York eyaleti kanunları gazetecilere haber kaynaklarım mahkeme önünde mahfuz tutma hakkını tanımamaktadır. Amerikanın 12 eyaletinde tanınan bu hak, New York'ta henüz tanınmış değildir. Eyalet Meclisi üyesi Edwyn E. Mason yaptığı teklifle bu hakkın tanınmasına çalışmaktadır.

Bu durum karşısında Marie Torre, ister istemez -bir celsede hâkim Ryan'ın da ifade ettiği gibi- basın hürriyetinin Jean d'Arc'ı rolünü kabullendi ve eyalet kanunlarının kendisi için hazırladığı ateşin üzerine kendi rızası ile çıktı. Basın hürriyeti Jean d'Arc'ı için hazırlanan ateş, on günlük bir hapis cezasından ibaretti! Marie Torre, hâkim Ryan'ın bu kararını memnuniyetle karşıladı ve "On gün hapiste yatmak, benim için, haber kaynağını açıklıyarak mesleğe ihanet etmiş olmanın vicdan azabını ömrüm boyunca çekmekten daha kolaydır" dedi,

' Marie Torre'un vicdanının rahat olmaması için hiç bir sebep yoktur. Üstelik başına gelenlerin, gazetecilere haber kaynaklarını mahfuz tutma hakkını veren kanunun çıkmasını kolaylaştırdığına, inandığı için, Hudson County hapishanesinin yedinci katındaki hücresinde on günü, güzel manzaralı pencereden dışarı bakarak huzur içinde geçirdi.

Hâkim Ryan, Marie Torrela hapiste geçen on günden sonra fikrinin değişip değişmediğini yeniden soracaktır. New York Herald Tri'bune'ün televizyon sütunu muharririnin vereceği cevabı ise bütün dünya bilmektedir. Bu cevap, Marie Torre'a bütün dünya basınının alâkasını çeken bir şeref kazandırmıştır. Nitekim meşhur İngiliz gazetesi Manchester Guardian geçen haftanın sonunda Marie Torre hâdisesi ile alâkalı bir yazı neşretmiş ve Amerikalı kadın gazeteciyi basın hürriyeti uğrundaki mücadelesinden dolayı alkışlamıştır. Eee, Marie Torre basın hürriyeti mücadelesinden dolayı alkışlanınca, bizim Ankara - Hiltoncular şerefine de herhalde 101 pare top atmak lâzım gelecektir.

Ganyan - Plase

C. K. M. P. liler, başta liderleri Bölük başı olduğu halde, basının kendilerinden kâfi derecede bahsetmediğinden şikâyet edip dururlar. Ama niçin kendilerinden bahsedilmediğini de bir türlü düşünmezler. Baksanıza, bir gazete 1958'in en başarısız politikacısı olarak Bölükbaşıyı seçmedi nal?

Yarış mecmualarında bile ancak kazanacak atların ismi geçtiğine göre, Bölükbaşı ismi gazetelerde kâfi derecede değil, çok- bile geçiyor...

Hafıza-ı beşer nisyan ile malul değildir

Ankara Hilton sakinlerinin son zamanlarda dillerinden düşürmedikleri bir şiir var Bunu bir yıllık mahkûmiyetini Kemaliye cezaevinde çeken bir başka basın mensubu -onaltı aylık bir mahkûmiyet cezası da Temyizde sıra beklemektedir- Yusuf Ziya Ademhan yazmış ve bir mektupla Ankaradaki meslektaşlarına çam sakızı çoban armağanı kabilinden yılbaşı hediyesi olarak göndermiştir. Öteden beri halk şairleri tarzında manzumeler kaleme almakta mahir olan Yusuf Ziya Ademhanın bu yılbaşı hediyesi, Ankaradaki Hilton sakinleri için gerçekten pek makbule geçmiştir. O kadar ki, yeni yılın ilk ürünü "hapishanecilik" ten "tahliyecilik" e yükselen Ulus Yazı İşleri Müdürlerinden Nihat Subaşı bu şiirin bir kopyasını cebinde taşımakta, cezaevi hatıralarını anlatırken sık sık çıkarıp okumaktadır.

Nihat Subaşının tahliyesinden sonra sayıları -şimdilik kaydıyla- dörde inen Ankara Hilton sakinleri içerde pak yeknesak bir hayat geçirmektedirler. Ankara Merkez Cezaevinin 10 numaralı meşhur koğuşunda halen -bu haftanın ortasında, onbeş kişi ikamet etmektedir. Bunlardan dördü basın mensubudur. Koğuşun kadrosu onaltı kişi olduğuna göre geride kalan bir kişilik yere kimin geleceği merak edilmektedir.

Hapishanede sabahları erken kalkılmaktadır. Gazeteciler için sabahları aranan ilk şey pek tabii ki -hürriyetlerinden sonra- gazetelerdir. Ama gazeteler Hiltona pek erken saatlerde gelmemektedir. Sabahları Ankara gazetelerinin tebbuu bittikten sonra sıra İstanbul gazetelerinin gelmesini beklemeğe gelmektedir. Tabii bu arada Hilton sakinleri boş durmamaktadırlar. M. Bulvarı diye adlandırılan bir koridorda voleybol ve futbol oynamakta, gene de vakit artarsa satranç turnuvaları yapmaktadırlar. İçerdekilerin belli başlı meşgalelerinden biri de kitap okumaktır. Meselâ Metin Toker, "Dışardayken bir türlü vakit bulup da okuyamadığım pek çok kitabı burada okudum" demektedir. Fatin Fuat satrancı dört başı mamur bir şekilde öğrenmekle meşguldür. Ülkü bol bol mektup yazmaktadır. Basın mensubu haplshaneciler içinde en kıdemlisi olan Şinasi Nahit ise, koğuşun kahkaha bombasıdır. Hemen her an hazır bir esprisi olan ve her an bir yenisini bulan Şinasi, satranç ustalığının da verdiği bir gurur içinde oradan oraya dolaşıp durmaktadır.

Y. Z. Ademhan

Yılbaşı Hediyesi

Söz: Yusuf Ziya Ademhan
Ses: Şinasi Nahit Berker
Gazeteciler koro halinde okuyacaklardır.

Aldı Metin Toker:

Allah verdi bir çocuk
Sevemedim birazcık
Her çocukta Hiltona
Çıkar bana yolculuk

Aldı Nihat Subaşı:

Olsaydım tek başıma
Bakmazdım hiç yaşıma
Şinasi Nahit ördü
Bu çorabı başıma

Aldı Şinasi Nahit Berker:

Kara demem ben aka
Bir daha basmam faka
Hapse alıştım ama
Dayanamam konyaka

Aldı Ülkü Arman:

Kimler yok bu kervanda
Kervanın ucu Vanda
Ben Hiltonu istemem
Benim yarim Divanda

Aldı Fatih Fuat Tözer:

Zaferimin şen sesi
Eylendirir herkesi
Demokrasiyi anladık
Ya hapishane nesi?

Aldı Yusuf Ziya Ademhan:

Hürriyet çok efsunkâr
Bana etmez bir şey kâr
Hapislik bir şey değil
Bu yıl da kaldık bekâr

Basın mensubu Hilton sakinleri öğle ve akşam yemeklerini dört kişilik bir masada hep beraber yemektedirler. Yemek saatlerinde herkes evinden gönderilmiş olan yemekleri ortaya koymakta ve yemek bir arada neşe içinde yenmektedir. Basın mensuplarının sofrasının kurulup kaldırılmasına gazetecileri pek seven ve onları her an teselliye çalışan bir diğer mahkum yardım etmektedir.

Hilton sakinlerinin asıl büyük şikâyetleri akşam saatlerindendir. Daha doğrusu yatağa girildikten sonra geçen saatler. Zira hemen herkesin tek başına kaldığı bu saatler bir türlü bitin tükenmek bilmemekte, sabah olmamaktadır.

Fatin Fuat Tözer

Ülkü Arman

AKİS'in Yazı Müsabakası

"Milletlerin İktisadi Kalkınması Niçin Hürriyet içinde Olmalıdır"

-XX-

Mehmet Necati CEPKEN

Umumi bir ifade ile iktisadi kalkınma, milli refahın bulunduğu seviyenin üzerine çıkartılması yani arttırılmasıdır. Bunun en doğru kıstası ise reel millî gelirdir. Fakat resi millî gelirin sosyal sınıflar arasındaki inkısamını nazarı itibare almadan fert başına düşen reel millî geliri tam bir müşir addetmeğe imkân yoktur. Cemiyette bazı sosyal sınıfların aşırı refaha kavuşmasına- mukabil diğer sınıfların yerinde »ayması veya fakir leşmesi mümkündür. İktisadi kalkınmada esas gaye cemiyeti tam istihdam -Full Employment- a ve yüksek bir iktisadi muvazene durumuna ulaştırmaktır. Bu gayeye ulaşmak için yatırım yapmak lazımdır. İktisadi kalkınma yapılırken İktisadi istikramı ve emniyetin sarsılmamasına bilhassa dikkat etmelidir. "Filhakika millî sarfiyattı millî hasılanın ölçüsüne vurmadan rasyonel bir envestisman politikası takip etmek mümkün değildir." "Hem istihlak hem de yatırımları büyük bir hızla arttırmağa kalkmak millî ekonomiyi alt üst etmek demek olur." Şu halde millî gelirin istihlâke, tasarrufa ve envestismana tahsis edilen kısımları arasında memleketin umumi bünyesine göre ahenkli bir münasebetin mevcudiyeti şarttır. Bunun için iktisadi kalkınmanın seyrini gösteren, milli gelire göre tertiplenmiş uzun vadeli bir envestisman programı yapılması zaruri olmaktadır. İktisadi kaynaklan memleketin müşterek ihtiyaçları için en uygun şekilde kullanmalıdır. İhtiyaçların ehemmini mühimmine tercih lâzımdır.

Bunları nazarı itibare almayan, milletin refaha kavuşmak gibi en masum arzusunu tahrik ederek iş başına gelen ve geçici siyasi gayeler uğrunda memleketin imkânlarını israf eden dirijanlar, elbet hüsrana uğrayacaklardır. Kendileri de mügalâtadan kurtuldukları anda bu hakikati göreceklerdir. Fakat ne yazık ki, geçen zaman ve imkânlar heder olmuştur. Bunun ol maniası için ne lazımdır?. Muhakkak ki hürriyet.. Kötü akıbetin önüne geçecek yegâne çare siyasi hürriyet ve iktisadi serbestidir. Ayrıca iktisadi istiklâl kilide bulunmak ve bunun muhafazasına âzami itinayı sarfetmek lâzımdır.

Şurası muhakkak ki, hürriyet insan ruhunun muhtaç olduğu en asil, en ulvi ihtiyaçların başında gelir. İnsanlar bu hazzı tatmak için çok şeyler feda etmiştir. Buna tarih şahittir.

Hürriyet, iktisadi kalkınmanın gerçekleşmesi için şarttır. Neden?. İktisadi kalkınma her şeyden- evvel millî dayanışma, millî birlik ve millî güvene istinad eder. Herşey millet huzurunda yapılmalı ve iktisadi kalkınma millete mal edilmelidir. Çünkü yapılanlar onun fedakârlığıyla mümkün olmaktadır. İktidarda bulunanlar sadece milletin hislerini ve faaliyetlerini kanalize ve tevcih etmek dorumunda olduklarına göre elde edilen neticelerin onların değil milletin bir başarısı' olması iktiza eder. Çünkü neticeye milletin sây-ı ve gayreti Sayesinde varılabilmektedir. Baştakilerin ancak memleket iktisadiyatının) tevcihinde bir muvaffakiyeti mevzubahis olabilir. Tevcihteki isabet ise, siyasi hürriyete ve iktisadi serbestiye bağlıdır. İktisadi politika millete takdim edilmeli, tenkidine arzedilmelidir. Ancak o zaman muvaffakiyet şansı arttırılmış, milletin itimat ve tasvibine imkân verilmiş olur. İcraat da tamamen milletin murakabesi altında cereyan etmelidir. Eğer etmezse, iktisadi kalkınma milletçe kalkınmayı değil hür nevi zümre ve sınıf kalkınmasını intaç eder. Suiistimaller olur. Baştakilerin iktidarda kalma hırsları ve siyasi gayeter uğruna memleketin imkânları harcanır, îktidardakilerin temayül ve arzularına râm olanlar, onu destekleyenler imtiyazlı bir sınıf ha-, line geçerler. Bu surette içtimai adaletsizlikler doğar. Mülkün temeli adalet yıkılınca huzursuzluk artar ve tabii hukuk kaideleri çiğnenmeğe başlanır. Bu kötü akıbete ancak milletin murakabesi mâni olabilir. Milletin murakabe yapabilme imkânı neye bağlıdır?İşte bu sorunun cevabı hürriyetin lüzumunu gösterir. İktisâdi kalkın--manın muvaffâk olabilmesi için millet sadece baştakilerin hüsniniyetine güvenerek eli kolu bağlı kalamaz. Bunun için fikir hürriyetinin, yazı hürriyetinin, tehkid hürriyetinin v.s mevcudiyeti şarttır. Bu hürriyetlerin istimali bağımsız bir adalet mekanizmasına, hür bir basma, çok partili parlâmanter bir sisteme, hâdiselere ilmin ışığını tutacak Üniversite muhtariyetine ve kanunların, nizamların ve mukarreratm demokratik esaslar ve tabii hukuk kaideleri ile hemâhenk olmasına bağlıdır. Kısaca iktisadi kalkınma hukuka bağlı bir devlet ve idare sisteminin mevcudiyetini icap ettirir.

Görülüyor ki, en doğru yol hürriyet yoludur. Ve huzur içinde, emin, korkusuz, endişesiz ve tam bir iktisadi kalkınma için hürriyet -Sine qua non- bir şart olmaktadır. İnsanlarda hür yaşamak mânevi ve tabii bir ihtiyaçtır. Milletler her zaman bu arzularım tatinin için uğraşmışlardır ve uğraşacaklardır. Tarih bu arzunun önüne geçilemeyeceğine delâlet eder. Huzur ve zafer hürriyettedir. Muhakkak ki "Başkalarının keyfine göre yaşamak, sefaletin en büyüğüdür."

K A D I N

Aile

Kadın denen muamma

Kadının aile içinde durumu gün geçtikçe zor bir hal almaktadır. Çalışan kadın, ailenin maddi mânevi birçok mesuliyetlerini kocası ile paylaşan kadın, hattâ bazan kendi başına aileyi yürüten kadın erkekleşmek tehdidi ve töhmeti altındadır. Bugün erkekler karılarından, her sahada becerikli olmalarını ister, bir takım maddi mesuliyetler, yükler ve evlenirken onların tahsil durumlarını sıkı sıkı araştırırken, bir yandan da kendileri ile herhangi bir fikir münakaşasına girişmelerine, herhangi bir konuda iddia sahibi olmalarına katlanamıyorlar.

Mesut bir aile

Dikkat, aradan kara kedi geçmesin!

Mesele basittir diyeceksiniz: Şu halde erkekler hiçbir konuda fikir sahibi olmıyan, hanım hanımcık tatlı kadınlarla evlenir mesut olurlar! Öteki kadınlar da kendi başlarının derdine bakarlar. Ama mesele bu kadar basit, hattâ hiç basit değildir. Bu yolu deneyen, erkekler yok değildir ama, bunların mesut olduklarını söylemek mümkün olmamıştır.

"Evet efendim!"

Erkekler, çok zeki ve herşeyi kendilerinden iyi bilen kadından sıkılırlar. Onu sevmiş olsalar bile ondan yavaş yavaş uzaklaşırlar. Fakat' herşeye evet diyen kaldın, onları daha da çabuk bıktırır. Çünkü evlilikte erkeğin de kadının da en çok aradığı şey, birbirlerine dayanabilmektir. İnsan ancak kuvvetli olan birşeye dayanabilir. Her fikri peşinen kabul eden, her şeye evet diyen kadm şahsiyetsiz ve zayıftır. Kocası da, etrafı da, onu kısa zamanda küçümsiyecektir. Erkek hiçbir zaman itirazla karşılaşmadığı için, evinde daima kendisini monolog yapmıya çıkmış bir artist gibi hissedecek, yavaş yavaş konuşmaktan, fikirlerini bildirmekten vazgeçecektir. Herşeye evet diyen kadın, aşkı da kısa zamanda öldürecektir. Çünkü aşk bir yenmek arzusudur. Fakat kadını bir defa elde ettikten sonra» eğer artık onda sahip olmadığı hiç bir şey kalmadığını görürse ilgisi çabuk söner. Aşkı tazelemek için gizli ve belirsiz bir mücadelenin devam ettirilmesi lâzımdır. Şunu da unutmamak gerekir ki, erkek ne kadar kuvvetli otursa olsun, daima zor zamanlarında karısına danışmak ondan fikir almak ihtiyacım duyar. Herşeye evet diyen kadın, evvelâ bu kapıları kapamıştır. Erkek bu tip kadına meselelerini söylemekte fayda görmez ve kendisini anlıyabılecek bir kadının hasretini duymaya başlar.

"Hayır" demenin faydaları

Zaman zaman hayır demesini bilen kadın, evet dediği zaman erkek mühim bir zafer kazanmıştır. Hele tatlı bir münakaşa sonunda karısını ikna edebilmek erkeği ciddden mesut eder. Bundan başka evinde fikirlerinin münakaşasını yapan erkek, bunların üzerinde daha çok düşünmek fırsatını bulur ve böylece onları derinleştirebilir.

Erkeğin asıl istediği, zeki ve kafası işleyen kadındır ama, bu kadının kafasını aynı zamanda saadeti için de işletmesini öğrenmesi lâzımdır. Herhangi bir münakaşada kadının daima kadın kalmaya gayret etmesi, yumuşak ve tatlı olması ve erkeğin fikirlerini dikkatle dinlemesi, neticede kazansa da bunu çok fazla tebaruz ettirmemesi. lâzımdır. Hele güzel konuşuyorsa daima haklı olduğu fikrine kendisini asla kaptırmamalıdır. Erkeğin kadında aradığı şey aptallık değil mütevazi bir zekâdır, zaman zaman gizlenmesini bilen bir zekâ!

Sanat

Heryerde kadın

1959 yılına girerken bir camide bir yobaz ayağa kalkarak "heryerde kadın" diye şikâyet etmiş ve "Çıplak geziyor, çıplak adam resmi yapıyorlar" diye dert yanmıştı. Bir başka vaiz de kadının saçlarının kesilmesinin günah olduğunu, kadının çarşaf içinde gezmesi gerektiğini ileri sürmüştü. Bütün bu sözlerde ve şikâyetlerde bir hakikat payı görmemek mümkün değildir. Gerçekten bu gün kadın, hemen her sahada erkeğin yanıbaşında yer almaktadır; O kadar ki, kendilerinin gölgede kaldığım, yavaş yavaş ortadan silindiklerini gören bir takım yobazlar, kabiliyetsizler ve kuş beyinliler kadının böyle cemiyet hayatında ön plâna geçmesi karşısında isyan etmeğe, hiç değilse şikâyet etmeğe başlamışlardır. Bunların bu isyanlarının ve şikâyetlerinin altında, sadece ve sadece ilkel bir kıskançlığın yattığını görmemek için kör atmak lazımdır.

Evet, her geçen yıl bütün dünyada olduğu gibi Türkiyede- de kadını bir adım daha ileri götürmekte, onu erkeğin yanıbaşında, ayni seviyeye geretirmektedir. İşte bunun son örneklerinden biri: Yeni yıla girerken İstanbul Şehir Galerisinin hemen bütün salonlarını işgal eden eserler, kadın sanatkârlar tarafından hazırlanmıştı.

Düşündüren kadın

İşte bu sergilerden biri Ülker Özerdemin sergisidir. Genç sanatkârın tahta heykelleri yanında bakır üzerine, emaye ve seramik üzerine çalışılmış işleri de bu sergide teşhir edilmektedir. "İnsan ve Kaderi" isimli heykeli "Dünyanın insanları" adlı tepsisi seyirciyi yerinde mıhlayıp uzun uzun düşündürmektedir.

Ülker Özerdemin heykel sergisinin karşısındaki salonda ise herşey iç açıcı, ferah, parlaktır. Maviler giyinmiş çok zarif, güzel bir genç kız seyircileri tatlı bîr tebessümle, karşılamakta ve desen panolarısın önünde biriken kalabalığı görünce sevincini saklamamaktadır. Bu genç

kızın adı Gülgün Poyrazdır. 1956 senesinde Akademinin kumaş desenleri bölümünden mezun olmuştur. Onun kumaş desenleri sergisine, retim sergisi demek te pek âlâ mümkündür ama, Gülgün Poyrazın gayesi başkadır. O, resmi ve modernleştirilmiş Türk motiflerini kumaşa sokmak istemektedir. Bu işi başardığı takdirde, Türk kumaşı bambaşka bir değer kazanmış olacaktır. Nitekim seyirci hanımlar onun bu' işi başardığına kanaat getirdiler. Eğer genç sanatkâr desenlerini kâğıt Çizerine değil de, kumaşa yapmış olsaydı muhakkak ki oracıkta satışa başlıyabilirdi.

İci Paris damgalı emprimeler giyinmekten usananlar için Gülgün Poyrasın yepyeni desenleri hakikaten caziptir. Herbir desende mevcut olan konu ve herbir desene hâkim olan renk insanı derhal kendisine çekmektedir. Meselâ "Gelin" isimli panoda Anadoluda yaşıyan bir gelenek canlandırılmıştır. Gelini himayesine alan bir kadın düğünden bir gün evvel ona nasihatlerde bulunmaktadır. Gelin hafifçe öne doğru eğilmiştir ve hayatın getireceklerim bekleyen bir hali vardır. "Hayat" panosunda uzanmış yatan kadın ve erkek siluetleri ve anne ile çocukları tekrar edilmektedir. Hayat böylece devam etmektedir. Bir başka panoda Mevleviler eski Türk motifleri ile kucaklaşmış dönmektedir. Gülgün Poyrazın en ilgi çekici çalışması, kilim motiflerinden hazırladığı perdelik kumaşlardır. İşte burada genç sanatkâr, eskiye isyan etmiş, daima koyu renkle çalışan kapalı Türk kadınına, eski bir devrin Türk kadınına, zamanın aydınlığını götürmek istemiş, renkleri açabildiği kadar açmıştır. Kendisine bunun sebebini soranlara gülerek yalnızca "koyuluğu yenmek istedim"' demektedir.

Yenilmesini **Bilmek**

Jale CANDAN

Geçen hafta gazetelerden öğrendiğimize göre, Ânkaradaki Mülkiye - Harbiye basketbol maçında Siyasal Bilgiler ve Harbokuhı talebeleri arasında büyük bir kavga çıkmış. Bu kavgada kırılan camların fotoğraflarını gene gazetelerde gördük. Buna benzer bir başka hâdise de, bir ay evvel, İzmirde olmuş ve gene bir spor gösterisi sonunda lise talebeleri birbirlerini yaralıyacak şekilde dövüşmüşlerdi. Bu havadisler üzücüdür ve ne yazık ki, bunlar cemiyette hemen hiçbir tepki yaratmadan gelip geçmektedir. Spor seven, spor sevgisini yaymağa çalışan birçok yazarlarımla, millî takımımız filânca takıma yenildiği zaman, sanki arada bir kazanmamız bir sürpriz değilmiş gibi, bu yenil genin sebepleri üzerinde uzun uzun dururlar, bu bir* milli felâketmiş gibi daima bir mesul ararlar da, spor ruhuna aykırı, spor gelişmesine engel olan bu gibi hâdiselere neden hiç temas etmezler, anlaması güçtür.

Memleketimizde sporun teknik bir mükemmeliyete ulaşması herşeyden evvel, hakiki spor terbiyesinin, sporcu ruhunun yerleşmesine bağlı değil midir? Sporun zaten en büyük faydası en önemli tarafı bu değil midir? Lügat manasına göre spor, fizik egzersizlerin metodik şekilde tatbikidir ki, bunun gayesi vücut gelişmesi olduğu kadar ruh gelişmesini sağlamaktır. Doğruluk, sebat ve irade, enerji kabiliyetleri sporla gelişen kabiliyetlerden ancak birkaç tanesidir. Esasen milletler arası spor gösterilerinde, olimpiyadlarda en çok bu nokta üzerinde durulmaktadır. Meşhur Wembloy stadyumunun duvarları "yenilmesini bilmenin yenmesini bilmek kadar" mühim olduğunu belirten cümlelerle süslenmiştir. Gene bu hisle milletler arası bir koşuda seyirciler, birinci gelenle sonuncu geleni, yarışı terketmemek soğukkanlılığını gösterdiği için, aynı heyecanla alkışlamaktadırlar. Maalesef memleketimizde böyle bir kaygu yok. Ne sporcu, ne seyirci, ne spor öğretmeni, ne de spor severler bu nokta üzerinde durup düşünürler. Canımızı tırnağımıza takıp bir meşhur futbol takımını, mağlûp edince bu bize yetiyor da artıyor bile..

Anne ve baba olarak ta, çocuklarımızın okul başarılarını nasıl yalnızca karnedeki notlarla ölçüyorsak, onların çalışma zevki ve iyi bir çalışma metodu edinip edinmedikleri ile ilgilenmiyorsak, aynı şekilde spor başarılarında da kullandığımız biricik ölçü galibiyetlerdir. Çocuklarımıza hiçbir zaman. "Aferin iyi mücadele ettin, bugün kaybettin ama sebat edersen birgün muhakkak kazanırsın" demeyiz. Hattâ, "Gene mi yenildin" şakası ile onları utandırdığımız veyahut -kazanmak senin hakkındı diyerek-onları yanlış yola sevkettiğimiz çoktur. Sporcu gençlerin, spor yapanların veya seyircilerin işi kavgaya dökmeleri kadar çirkin ve spor ruhuna aykırı birşey düşünülmez. Ama buna mâni olacak şey yalnızca ceza değil devamlı bir telkindir. Sporu lûgattaki mânası ile ele almak lâzım. O zaman hem teknik bakımdan ilerleriz, hem de içtimai terbiye bakımından kazancımız olur. Henüz bir spor gösterisinde yenilmesini bilmezsek siyasette yenilmesini öğrenebilir miyiz?. Bugün sporcu ruhuna her zamandan çok ihtiyacımız var!

Morla

Yün saltanatı

Moda ne kadar değişirse değişsin, senelerden beri kat'i olarak kadın gardrobuna yerleşen örgü kıyafetleri artık oradan söküp atamıyacaktır. Zaten süveter etek, bugün artık her kadının en çok severek giyindiği kıyafet olmuştur. Fakat bu sene yün takımlar günün her saatinde kadının şık dolaşmasını sağlıyacak kadar çeşitlidir. Yani isterse bir kadın sabahın sekizinden akşamın beşine kadar, hatta akşamın bejinden gece yarısına kadar yünden örülmüş elbiseler içinde dolaşabilecektir.

Her saatte giyilebilecek olan bu takımlar, her kadın tipi için ayrı ayrı biçimlerde düşünülmüştür. Sporcu tip bu sene çok moda olan muazzam yakalı, geniş. mesamattı, gevşek bluzları, kalın şişle örülmüş kaba ceketleri tercih edebilecekdir. Hoş bunların yakalarım şık bir broş, bir şeffaf mendille, süslemek te yasak değildir ya. Fantezi giyimi kendilerine daha çok yakıştıran kadınlar için de incecik yünlerden yapılmış zarif bluz lar tayyörler, döpiyesler mevcuttur. Çalışan, evde oturan, geniş çapta içtimai hayatı olan her yaşta kadın ve genç kız için örgü takımlardan daha güzel daha yakışıklı daha genç bir kıyafet düşünmek imkânsızdır. Bu sene çok moda olan buklet yünler, "mohair" denilen tiftik, tweed yünler örgüye yepyeni bir cazibe kazandırmıştır.

Böylece birkaç senedir görülen örgü pardösü ve mantolar, bu sene Pariste en şık kadınlar tarafından aranmaktadır. Meselâ Ali Hanın sevgilisi olan eski m inken Bettina, geceleri mohâir yünden örülmüş bir manto ile çıkmayı adet edinmiştir. Tanınmış bir Fransız terzisi, "eğer şık olamamaktan korkuyorsanız örgü giyinmeyi tercih ediniz" demiştir. Bilhassa günün herhangi bir saatinde giyilmek için yapılan küçük elbiselere süveter-etek takımını tercih etmek hem şıklık, hem de ekonomik bakımdan akıllılık olacaktır. Bizde dahi gerek çile halindeki, gerek hazır yün ve perlon takımların çok pahalı olmasına rağmen, terzi masrafıdan kurtulmak, kumaşı ziyan ettirmemek ve yün takımların "moda"mn kaprislerinden uzak kaldığım düşünerek tercih etmek mümkündür.

Teşkilât

Gergin hava

Basın Yayın ve Turizm Müdürlüğünün radyo dairesinin olsun, Ankara ve İstanbul radyolarının olsun, idareci ve memurlarındaki huzursuzluk, asabiyet ve bedbinlik gittikçe artmaktadır. Herkes, işlerin kötüden betere gitmekte olduğunu görmekte, beterin de beteri olabileceğine artık daha iyi inanmaktadır. Huzursuzluk, bilhassa İstanbul radyosunun idarecilerini ve memurlarını iyiden iyiye rahatsız etmektedir. Başta radyo müdürü, program şefi ve söz yayınları şefi olmak üzere birçok memur, elektrik hamulesi yüksek bulutların başlarının üstünde dolaştığını hissetmekte, hattâ şimşeklerin sesini duymakta, yıldırımların yakında yağmıya bağlıyacağını sezmektedir.

Gerginlik İstanbul radyosuna, Basın Yayın ve Turizm Bakanı Server Somuncuoğlunun yakın arkadaşı, sabık futbol hakemi 'Adnan Akın -"adama iş" prensibine uyarak ihdas edilen İstanbul Basın Yayın ve Turizm Temsilciliği koltuğuna oturmak üzere İstanbul radyoevi binasından içeri giren Adnan Akın- ile birlikte girmiştir. Sabık futbol hakeminin, gerçi matbaa mürekkebi koklamışlığı vardır ama,, adı Türk basın tarihine altın harflerle yazılacak bir gazeteci olduğu pek de söylenemez. Eli değdikçe radyonun düğmelerini çevirmesinden başka radyoculukla, iyi bir yerli turist olması dışında da turizmle alâkası yoktur!

Adnan Akının yeni vazifesinde birşeyler yapması gerekiyordu. Geçmişteki bazı tecrübelerin -basınla, radyoculukla ve turizmle doğrudan doğruya alâkalı olmıyan tecrübelerin- kendisine kazandırdığı koku alma hassasından faydalanarak etrafını gözden geçirmeye başladı. Pek az zaman sonra da Bakanın yakın arkadaşı, "ilk icraat" için uygun bir zemin buldu. Yersiz de olsa, bir penaltı vermek, hattâ bir kaç oyuncuyu sahadan dışarı çıkarmak isteğiyle yanıp tutuşuyordu.

Adnan Akının keşfettiği şudur: İstanbul radyosunda, başta program şefi ve söz yayınları şefi olmak üzere birçok memur -spikerler, teknisyenler- ilân programlarından, maaş veya ücretleri dışında, para kazanıyorlardı. Buna bir son verilmeliydi.

İlân programlarından maaş veya ücretleri dışında para kazanan radyo personeli, Bölge Temsilcisinin bu bahisteki düşüncelerini -daha doğrusu ithamlarını, yukarı kattan akseden söylentiler yoluyla öğrenince fena halde üzüldüler. Hele Bölge Temsilcisinin bu 'bahisteki düşüncelerinin, Bakana da ulaşmış olduğu anlaşılınca bu üzüntü basbayağı bir panik halini aldı. Öyle ya! Bakan bu ithamlara kulak asarsa, ekmeklerinden olurlardı. Hem de hiçbir suçları olmadığı, usulsüz hiçbir iş yapmamış oldukları halde.

Telefonla emir

Üstelik, Basın Yayın Bakanı Somuncuoğlunun, yakın arkadaşının telkinlerine kulak astığına dair belirtiler de yok değildi. Hele, yılbaşından az önce. Bakanın özel kaleminden İstanbul Radyosuna telefonla, yılbaşından sonra radyonun artık hiçbir ilân almaması eniri verildiği zaman asabiyet son haddini buldu. Ne var ki yanlış hesap Bağdattan dönecekti. Basın Yayın ve Turizm Bakanlığının yeni teşkilât tasarısı kanunlaşmadan, bu tasarıya göre radyolarda ilân mevzuu yeni bir statüye bağlanmadan, ilânlarla ilgili önemli bir karara varmak ve bu kararın da bir yasak kararı olması herhalde tepkisiz kalacak bir hareket değildi. Nitekim emrin basındaki akisleri, birkaç gün sonra yasağın yeni bir emirle kaldırılmasını gerektirdi. Yasak kalktı ama, sinirler daha da bozuldu. Bölge Temsilcisiyle radyo idarecileri arasındaki gerginlik de sürüp gidiyordu.

Adnan Akın

Ah, bir eline geçirse!.

Aslında, radyo idarecilerinden ve personelinden bazılarının, ilânlardan ücret dışı para kazanmalarında hiçbir usulsüzlük yoktu. Radyo personelinden yalnız spikerler, mutad yayın saatlerinde, radyoya yerilen ilânları okumakla vazifeliydiler. İlânla ilgili vazifeleri burada bitiyordu. Ama bazı, firmalar, ilânlarının "canlı yayın" sırasında spikerler tarafından okunmasıyla yetinmiyorlar, reklâmlarının daha cazip olması için araya yahut fona musiki ve efektler sokuşturulmasını istiyorlardı. Bu da ilân yayınlarının daha önceden şeride ve plâğa alınmasını gerektiriyordu. Oysa bu iş, radyo spiker ve teknisyenlerinin normal Vat zifesi dışında bir işti. Spiker ve teknisyenlerin olsun, ilân programlarına- bir biçim, bir düzen vermesi istenen program şefi ve söz yayınları şefinin olsun, normal mesaileri dışında kalan bu çalışmalarına karşılık ilân veren firmalardan bir ücret almaları kadar tabii birşey olamazdı. Reklâm verenler programlarını pekâlâ radyo kadrosu dışındaki kimselere, radyo dışındaki malzemeden faydalanarak hazırlatabilirler ve mesai ücretlerini onlara ödiyebilirlerdi. Fakat radyo personelinin teknik ve meslekî tecrübesinden faydalanmayı tercih ediyorlardı; bu durum, da da aynı ücreti şüphesiz ki, normal mesaileri dışında hizmetlerin-, den faydalandıkları radyoevi personeline ödiyeceklerdi. Bu kazanç -meselâ, Almanca bilmediği halde Ulvi Kayanın Bonn Basın Ataşe Muavinliğine tâyin olunmasından çok daha fazla, "mevzuata tamamen uygun" du.

Cadı avcısı

İşte, sabık futbol hakeminin ilk icraatı böylece, mesnetsiz ithamlarla, radyo idarecilerinin uykularını kaçırmak oldu. Bölge Temsilciliği katından gelen ve ihtilas ithamı rengi taşıyan bu sözlere bir son vermek için, radyoevinde gerçekten haksız olarak para kazanan memurlar olup olmadığını tesbit maksadiyle tahkikat açılmasını istediler ve bu isteklerini de Bakan Somuncuoğluya ulaştırdılar. Tırnaklarını kemirerek, akıbetlerinin ne olacağını kestirmiye çalışırken bu sefer de, gene ayni kattan gelen, gammazlık ithamı söylentileri kulaklarına erişti.

Gerçekten son sıralarda basın, radyoda olup bitenlerle her zamankinden daha fazla meşgul olmıya başlamıştı -Nasıl olmasın?-. Sabık futbol hakemi, radyo personelinden bazı kişilerin, basındaki dostlarına haber uçurdukları, hattâ radyo personeliyle gazetecilerin işbirliği halinde kendi aleyhine çalıştıkları vehmine kapılmıştı. Radyo memurlarından hangilerinin "casusluk" ettiğini öğrenmek için araştırmalara başlamış, fakat cadıları bir türlü bulamamıştı. Bulamamıştı ama, gezdiği dolaştığı yerde, radyo katının sakinleri aleyhinde ithamlar savurmıya devam ediyordu. Üstelik bir de gammazlıkla suçlandırılmak, radyo personelinin zaten gergin olan sinirlerini daha da geriyordu. O kadar ki geçen hafta, gazeteci dostlarına -yahut gazeteci dostlarının radyoyla teması olan dostlarına, telefonu açıp onları bir güzel haşlıyan ve muhataplarını, "durup dururken ne oluyoruz?" diye şaşkın şaşkın düşündüren radyo idarecileri bile oldu.

S İ N E M A

Filimler

"Pater Pançali"

Özel film gösterilerinin garip bir talihi yardır. Nedense bu gibi gösterilere çağrılanlar, birkaç film tenkidcisinin dışında, genel olarak sinemayla pek az ilgisi olan kimselerdir. Hindistanın Türkiye Basın Ataşeliği tarafından tertiplenen "Pater Pançali" filminin gösterilişi de aşağı yukarı böyle oldu. Bir iki kadeh viski çekmek, eş dost ile ayak Üstünde biraz sohbet etmek için bu gibi toplantılarda bulunmayı âdet haline getirenler ihtimal ki hayatlarında seyrettikleri en güzel filmlerden birini gördüklerinin farkında degillerdi.

Cannes'den San Francisco'ya kadar birçok festivallerde pir sürü mülakat kazanmış olan "Pater Pançali", Hintli rejisör Satyacit Ray'in ilk filmi, ilk filmin bir şaheser olması, sinema tarihinde ender rastlanan olaylardandır. Ford, Stevens, Renoir, de Sica şaheserlerini yaratmadan Önce bir olgunlaşma devresi geçirmek zorunda kalmışlardır. Welles ve Visconti gibi ilk eseri ile ortaya patlıyan pek az sinemacı vardır. Satyacit Ray da bu ikinci grupta. "Pater Pançali" nin büyült bir sinema klâsiği, kusursuz bir şaheser olması, yaratıcısının ele aldığı konuya bağlılığı ve sevgisinden, anlattıklarını son derece iyi bilmesinden ileri geliyor.

S. Ray, "Pater Pançali"yi -"Küçük yol" diye, tercüme edilebilirtanınmış bir Hint romanından adapte etmiş. Bu eşer, ikisi tamamlanan üç filmlik bir serinin ilk filmi. Trilojinin kahramanı Apu'nun, doğduğu köydeki ilk çocukluk yıllarını anlatıyor. Apu ve ailesinin hikayesinde Hindistanın asırlarca süren bütün çileleri, sefalet, bakımsızlık, yokluk, açlık, cehalet ortaya çıkıyor. Ama bütün 'bunların arkasında, hepsinden daha kuvvetli başka bir güç gizli: âdeta mistik bir imanla hayata bağlılık... Apu'nun en yakın arkadaşı kendisinden altı yaş büyük olan ablası Durgu. Babaları, ailenin geçimini temin edebilmek için uzun zaman onlardan uzakta kalmıya, şehirde, çalışmıya mecbur. İki küçük çocuğun, kurumuş kalmış ihtiyar bir halanın bütün yükü genç annenin sırtında. Kadıncağız bir taraftan onları beslemek, bir taraftan da zengin koniguiariyle devamlı olarak kavga etmekten bir hırs ve sinir küpü kesilmiş. Gün geçmiyor ki başlarına tam mânasiyle bir yük olan ihtiyar halayı kovmasın, yahut küçük suçları için çocuklarını dövmesin. Apu ile Durga bitip tükenmez sıkıntılara rağmen hayatın sırlarına karşı sonsuz bir merakla büyüyorlar. Şehirden gelen gezici bir tiyatro, çatlak sesler çıkaran bir bando onlar için büyük yenilikler. Köyden biraz uzaklaşıp demiryoluna gittiklerinde bir tren geçiyor. Bu onların medeniyetle ilk temaslarıdır. Treni merak, hayret ve şaşkınlıkla seyrediyorlar. Fakat felâketler pek uzakta değil. Önce, son demlerine gelmiş ihtiyar hala ölüyor. Durga işe bir muson fırtınasında soğuk kaptıktan sonra bakımsızlık yüzünden kurtarılamıyor. Apu'nun babası şehirden döndüğünde ailesini darmadağın bir vaziyette buluyor. Artık köy onlar için yaşanmaz hale gelmiştir. Baba, ana ve oğuldan ibaret kalan üç kişilik aile küçük bir araba ile şehre doğru yola çıkarlarken geride bıraktıkları zaten harabeden farksız evlerini yılanlar dolduruyor.

"Pater Pançali" den bir sahne

Hayatın *eşiğinde*

Amatör ruhu

"Pater Pançali" de bütün olaylar günlük yaşayışın tabiiliği içinde. En ufak bir düzenlenmiş hikâye kokusu yok. Bu durumda Satyacit Ray, başarılması son derece güç bir yola sapıyor, böyle bir hayatın insanlarını, günlük davranışlariyle vermiye girişiyor. Bu teşebbüsün altından çok büyük bir başarı ile kalkması sayesinde "Pater Pançali' acemi bir sinemacının elinde düşebileceği monotonluk ve manasızlık tuzaklarından kurtulup, şiirle dolu bir insanlık dramı, bir şaheser haline geliyor. S. Ray, büyük Amerikalı dokümanterci Robert Flaherty'yi hatıraltan bir ifade gücü, ustalık ve şair duygululuğuyla, tabiatın koynunda hayvanlar ve bitkilerle haşır neşir yaşıyan insanların hayat mücadelelerini,' bozulmamış iç dünyalarım gözönüne seriyor. 3-4 yıllık bir çalışmanın ürünü olan "Pater Pançali", bir sahnesinin öbürüne tercih imkânı olmayan bütünlüğü ve yüceliği sağlamış eserlerden. Meydana getiriliş şekli de genç sinemacılar için büyük dersler taşımaktadır.

"S. Ray, "Pater Pançali" yi yapmıya giriştiği zamana kadar ressamlık ve kütüphane memurluğuyla hayatını kazanıyordu. Pratik tek sinema tecrübesi "The Riyer - Rüya gibi geçti" çekilirken Jean Renoir'ın çalışmasını takibetmiş olmaktan ibaretti. Ama aşağı yukarı bütün sinema nazariye kitaplarını okumuş, kendini bu iş için yeterli hissetmiye başlamıştı. Elindeki para, bir filmin sonunu getirebilecek miktarda değildi. Ama genç rejisör "sonrası Allah kerim" diyerek yedi kişilik ekibiyle işe girişti. Bu sekiz kişi içinde daha önce pratik sinema tecrübesi geçirmiş tek kimse sanat direktörüydü. Eline, eski bir Wall kamerası tutuşturulan Subroto Mitra bile ilk defa sinema kameracılığı yapıyordu. Sekiz arkadaş sermayeyi tüketinceye kadar ancak hafta sonlarında olmak üzere hayatlarını kazanmak için hepsi başka işlerde çalışmak zorundaydılar- iki yılı aşan bir zaman Kalkütadan 100 kilometre kadar ötede bir köyde uğraştılar. Oyuncularının sadece ikisi, ihtiyar hala ile baba daha önce kamera önüne çıkmıştı. Paraları bittiği zaman Satyacit Ray o zamana kadar çektiği parçaları göstererek, başladığı filmi tamamlıyabilmek için Bengal hükümetinden yardım kopardı. Mamafih gayretleri boşa gitmemişti. "Pater Pançali", 1956 Cannes Festivalinden başlıyarak bütün dünyanın hayranlığını ye takdirini topladı, sayılı bir kaç sinema klâsiği arasındaki verini münakaşasız aldı. Dört yıl boyunca neticenin ne olacağını kestiremeden fakat büyük bir inanç, feragat ye gayretle yılmadan çalışan bu kil-

çük topluluk hakkıyla mükafatlandırılmıştı.

Büyük başarı

Daha ilk filmiyle sinemanın büyük ustaları arasına., giren, ikinci filmiyle bu yeri perçinliyen Satya-Cit Ray'da, Flaherty ile üslûp benzerliklerine rastlamak mümkün. Başta de Sica olmak üzere birçok ne-orealistlerdn çalışma şekillerinden de faydalandığı, anlaşılan Hintli sinemacı . tasarladığı, triloji ile daha önce Maksim Gorki üzerine üç- filmlik bir seri hazırlıyan Sovyet rejisörü Donskoy'un da metotlarını hazmettiğini ortaya koyuyor. Hindistanın meselelerini, gerçeklerini bir Hintli gibi gören, duyan Satyacit Ray tamamiyle Hintli olan malzemesini, dökümü batıda yapılmış kalıplar içinde işleyince, evrensel bir sinema diliyle anlatınca ortaya sadece millî Hint sinemasının değil, dünya sinemasının da kilometre taşlarından biri çıkıyor.

Satyacit Bay "Pater Pançali" yi çevirirken

Çıplak ayaklı rejisör!

"Pater Pançali", Hindistan basın ataşeliğinin sok yerinde bir hareketiyle Ocak ayı içinde Teknik Üniversite ve Galatasaray lisesi salonlarında ve Ankarada "Sinema - Tiyatro Derneği" tarafından birer kere daha gösterilecek Bu kültür yuvalarında filmin Hilton salonlarından çok daha samimi ve sıcak bir anlayış ve sevgi toplıyacağı muhakkaktır. Hayya bu hayranlık karşısında, Hindistan basın ataşeliğinin S. Ray'ın Visconti, Nickolas Ray, Cayatte, Zinnemann, Castellani, Kurosawâ gibi rejisörlere rağmen 1957 Venedik Festivalinde büyük mükafatı alan ikinci filmi "Apanacito" yu da getirtmesi beklenebilir. Bilindiği gibi "Aparacito", "Pater Pançali" nin devamıdır; Apu'nun şehirdeki hayatını, annesiyle babası da öldükten sonra yılmadan mücadelesine devam edişini anlatmaktadır..

"Fakir âşıkların romanı"

İtalyan neo-realistîeri İrasında adı sık sık geçmesine rağmen Renato "Castellani bu bakımın hiçbir vakit en iyi temsilcilerinden biri olamamıştır. "Sotto ile Sole di Roma - Roma güneşi ajtmda" (1948) ve "Due Soldi di sperenza - İki paralık ümit" (1952) gibi en başarılı eserleri bile, neo-realizmin daha hafif bir bölümünü teşkil ederler. Castellani bu eserlerinde ortaya' koyduğu gibi ince bir gözlem kabiliyeti, sürükleyici bir tekniği olan, ele aldiğî meseleleri sulandırarak zaman çok zoraki bir iyimserliğe bürüyerek işliyen, filmindeki insanları ve olayları yüzeyde kalan bir anlayışla canlandıran ikinci sınıf bir. rejisördür. Castellani'nin bu vasıflan, İstanbulda gösterilen son filmi "I Sogni nel cassetto . Fakir âşıkların romanı" ile daha da belirli olarak ortaya çıkmaktadır.

Filmin Türkçe vaftiz babası neden aklına esmişse, kötü bir tesadüf eseri olarak "I Sogni nel cassetto . Çekmecedeki rüyalar" ı, "Fakir âşıkların romanı" diye adlandırmış. Aklına -esmiş, çünkü filmin kahramanları -sevişen iki üniversite öğrencini- hiç de büyük maddi sıkıntılar içinde değil- Seyirci bu hükme, gayet iyi giyimleri bir yana, iki tarafın belli bir refah seviyesi olan ailelerini, görerek varabiliyor. Kötü tesadüf, çünkü "Fakir âşıkların romaın" (Cronache di poveri amanti) savaş sonrasının en tanınmış İtalyan romancılarından Vasco Pratolini'nin aynı addaki eserinden Carlo Lizzani tarafından çevrilen filmin de adıdır. Castellani'nin ise bu konuyla uzaktan yahut yakından en ufak bir ilgisi yok. Ailelerinden uzakta, Milano Üniversitesine devam eden iki gencin tanışmalarını, sevişmelerini, evlenmelerini anlatıyor. Hiçbir görüşe dayanmıyan, hiçbir şey- söylemiyen, maksatsız, boş, dümdüz bir hikâye, Filmin büyük bir kısmi komedi tutumuyla ele a-'İihmış. Ama bir klisede günah çıkartma, evlenme merasimi ve arkacından cenaze merasimini gösteren küçük bir bölüm dışında -bu, filmin tek başarılı sahnesidir, ortada ne" hicvedilen birşey, ne de bir mizah konusu yar. İnce gözlemleriyle şöhret bulan Castellani, bu seferki müşahede mevzuu olan hayatın esiğindeki üniversite öğrencilerini, lîse öğrencilerinin çocuksu davramalariyle vermeye kalkınca büsbütün çıkmaza geriyor. İnsani boyutları çok sınırlı, çok dar olan başrollerde iki acemi oyuncu. Lea Massari ile Enrico Pagani, bütün gayretlerine rağmen bocalamaktan kurtulamıyorlar. İşin kötüsü, kısacık bir rolde son derece ifadeli bir oyun çıkaran Cosetta Greco, iki acemi başoyuncunun güçsüzlülerini büsbütün açığa vuruyor,

Yalancı neo-realizm

Filmlerinde her vakit iyimser sonuçlara varan Castellani burada hikâyeyi sonuna kadar lüzumsuz gevezelikler içinde geçirdikten sonra bir iş yapmış olmak için filmin kahramanı genç kızı, çocuğunu doğururken öldürüyor. Bir sakkaroz tatlılığı içinde devam eden filmi birden karanlık bir şekilde bitirmemek için işleri yeniden tatlıya bağlamak istiyor, bu yüzden yeni, baştan damat île kızın ailesi arasında cansıkıcı dostluk gösterileri düzenlemiye girişiyor.

İnkâr edilmez teknik ustalığına rağmen hiçbir büyük sinema eseri vermiyen Castellani, Mussolini devrinden beri ümit verici bir rejisör olarak tanınmaktadır. Faşist İtalyasmda yaptığı ilk filmler de Santis, Antonioni ve Lizzani gibi sonradan rejisörlüğe başlıyan genç, yazarlarca aşırı bir şekilcilik düşkünlüğü, boş bir sinema kaligrafisi olarak vasıflandırılmıştı. Mussolini ile birlikte onun yarattığı baskıdan da kurtulan belli başlı İtalyan sinemacıları pir zamanlar genç yazarların avukatlığını yaptığı gerçekçi sinemanın sağlam eserlerini verirken Castellani de kendini bu akıma uydurmağa çalışmaktan geri durmadı. Ama en başarılı iki eserinde bile stüdyo dışında çalışmak, profesyonel olmıyan oyuncular kullanmak gibi yüzeyde kalan bir gerçekçilik gayreti dışında, neo-realizmin en belli vasfı olan, seyircinin dikkatini günlük meseleler üstüne çekmeğe, düşünmeğe şevketine çabasını bir tarafa bırakıp, günlük meseleleri eğlence konusu haline getirdi. Bu bakımdan Castellani şimdi "pembe gerçekçilik" diye adlandırılan Gina Lollobrigida'lı "Ekmek ve aşk". Martaa Allasio'lu "Fakir fakat güzel" serilerinin öncüsü sayılabilir.

Okuyucu mektupları

Tiyatro *hakkında*

Her halde Batı memleketlerinde böyle yapılıyor diye olacak, bizim Devlet Tiyatrosu da bir program -mecmua çıkarır ve seyircilerine dağıtır. Tabii bedeli mukabilinde... Mecmuaya bir göz atınca sanırsınız ki, bunu hazırlayanlar okuyanların sinirlerini bozmak iein yemin etmişler.. Aman efendim o ne ipe sapa gelmez "ma kaleler", ne fikir incileri!. Bir sürü bos. övme ve övünme... Eğer sahnede tesadüfen seyredilebilir bir piyes bile olsa, su mecmua onun da tadını kaçırıyor. Bu kâğıt israfını, hiç değilse faydalı bir hale getirmeyi hiç mi düşünmezler?

Cahid Kipınan - Ankara

*

Devlet Tiyatrosu Muhsin Ertuğrulun idaresi altındayken tiyatronun içini dışını âdeta didikliyordunuz. Muhsinin Devlet Tiyatrosunun başından uzaklaştırılmasını AKİS de, ben ve diğer birçok tiyatrosever gibi hoş karşılamadı. Ama o günden sonra AKİS'de Muhsin Ertuğrulun ayrılmasıyla Devlet- Tiyatrosunun neler kaybettiğini - yok eğer kazandıysa, neler kazandığını - belirten bir yazıya rastlayamadım. Mecmuanın diğer sayfalarına gösterilen itinanın Tiyatro sayfasından da esirgenmemesini rica ederim.

Sahne Gürmen - Ankara

*

Değerli mecmuanız, tiyatro kısmının bir yaprağını naciz bir eserimin tahliline ayırmış.. Bu teveccühünüze teşekkür ederim.

Ne var ki o vukuflu yazının havası ve iyi niyeti ile hiç bağdaştıramadığım bir resim altı beni biraz yadırgattı. Yaşımı olduğundan da fazla büyültmek basit bir zuhul eseri ama, beni kırkından sonra piyes yazmaya başlamış göstermek gerçeğe aykırı..

Yazıda "usta" ve "sevimli" gibi lütufkâr tâbirlerle sözü geçen hikâyeciliğimden, neyleyeyim ki çok önce, yazı hayatına radyo skeçleri ile başlamıştım. "Günün Adamı" adlı ilk piyesimi de 1949 da, yani 33 yaşında yazdığım ise tiyatro ile ilgili kimselerin malûmudur. Ne yazık ki, işi gücü bırakıp Viyanada iki yıl tiyatro ihtisası yapışım da yine kırk yayımdan biraz erkene rastlıyor.

Kaldı ki, kırkından sonra dahi olsa, isim yaptığı alanın dışında kalem oynatmaya kalkışmak olsa olsa övülmeğe değer.

Haldun Taner - İstanbul

T İ Y A T R O

İstanbul

G. Ülkü ile Vasfi Rıza,

Güneşe kar mı dayanır ?

Ver bir kilo namus!

Komedi Tiyatrosu bu günlerde dolup dolup taşıyor. Hemen her akşam kapalı gişe temsiller vermesi **dolayısı** ile İstanbul Şehir Tiyatrosu idarecilerinin kurumundan yanlarına sokulunmuyor. Herkesin burnu kaf dağında. Üstelik bu hal sade idarecilerde değil, oyunculara da sirayet etmiş. Komedide temsil edilen oyunun adı "Bir kilo namus". Yazarı Refik Erduran. Hani şu tiyatro eseri veren üç beş genç ve ümit bağlanmış yazarımızdan biri. Piyesi seyre gelenlerin büyük bir kısmı, temsil sona erip sokağa döküldüklerinde «on derece memnun bir hava ile evlerine gidiyorlar. Zaman zaman bu kalabalık arasında "aman ne güldük, ne güldük" diye konuşanlara, "doğrusu piyes dediğin de böyle olur" diye hüküm kesenlere rastlamak mümkün. Ama bu memnunlar kalabalığının yanı başında "E... birader, ısmarlama oyun da bu kadar olur" diye yüzlerini buruşturanlar da var. Bir Kilo Namusun seyircileri âdeta ikiye bölünmüş durumda. Bir yanda memnun bir çoğunluk, beri yanda Refik Erduran adından beklediklerinin yüzde birini 'bile bulamamış, âdeta bir hayal kırıklığına uğramış bir tiyatrodan anlar azınlığı. Temsil sonunda hemen her akşam Komedi Tiyatrosunun kapısında bu **iki** cins seyirciyi görmek mümkün.

Şayet bir oyunun başarısı seyirci çekmek, halkı güldürüp eğlendirmek ve her akşam kapalı gişe ile temsiller vermek ile ölçülürse, Bir Kilo Namus elhak muvaffak olmuş bir oyundur. Yoook, seyircinin, eğlencenin, kahkahanın yanı başında daha başka birşeyler de aramak gerekirse işte o zaman Refik Erduranın Bir Kilo Namusu için pek parlak bir not vermeğe imkân ve ihtimal yok.

Bir defa Bir Kilo Namus baştan aşağı sunî bir zemin üzerine kurulmuş. Herşey, inandırıcı olmaktan öylesine uzak ki, insan ister istemez ilk anda, acaba yazar bu piyesi yazarken farkına varamadığım bir büyük sanat hilesi mi yapıyor diye düşünüyor. Ama oyunu baştan sona bir kere, iki kere seyredince hiç de böyle bir şeyin olmadığı ve Refik Erduranın sadece işin kolayına kaçmakla yetindiğini görmemek mümkün değil. Üstelik asıl hayret edilecek cihet, Refik Erduran gibi bu işi gerçekten iyi bilmesi gereken bir insanın nasıl olup da bu derece derme çatma bir oyun ve bu derece klişeleşmiş esprilerle seyirci karşısına, çıkmağa cesaret ettiği oluyor. Edebî Kurulun böyle bir eseri nasıl kabul ettiği, rejisörün bunu oynatmağı neden üstüne aldığı sorulmağa dahi değer değil. Zira bu. Şehir Tiyatrolarının şimdiye kadar takip edegelmekte olduğu tutumun normal seyrinden başka birşey değil. Bu kurul ve bu tiyatrolar sayesin-

de İstanbul seyircisi daha neler seyretmemiştir ki, Bir Kilo Namusu seyretmesin.

Aynaya kızılmaz

Bir Kilo Namusun mevzuu anlatılmaya bile değmeyecek kadar derme çatma.. Kelimenin tam manasıyla ısmarlama bir oyun. Bundan en çok istifade eden de Vasfi Rıza Zobu oluyor. Üç perde boyunca klişeleşmiş esprileri tekrarlayıp duran Zobu, en ufak bir yorgunluğa bile katlanmaya lüzum görmüyor. Daha ilk perdede kuyruğu ile pek sempatik görünmesini bildiğinden seyirciyi yakalayıp götürüyor. Ama herhalde bizzat oyunun yazarının kuyruk takma. anti-sexil keşfetme ile dört başı mamur bir piyes yazılamayacağını bilmemesine imkân yok. Piyesteki- bütün karakterlerin komiklik yarışına çıktığı, bir saatli bombanın tıkırtısı ile babanın cep saatinin sesinin karıştırıldığı ve bundan güldürmek için istifade edildiği bir curcunada, ne genç bir isme ümit bağlayan tiyatro seyircisinin ne de bizzat o gencin ümitlenebileceği bir nokta bulunabilir.

Bütün tipleri ile inandırıcılıktan uzak bjr oyunun en önemli rolünü, çapkın kimyager Selimi, Vasfi Rıza Zobu canlandırıyor. Maalesef artık kendisinde görmeğe çok alışılan beylik hareketleri ile eski oyunlarını -Gönül Kaçanı Kovalar hariç- tekrarlamaktan başka da bir şey yapmıyor. O kadar ki, yazarın bir evvelki piyesinde oynadığı deli rolü ile bu yeni rolü arasında tek santim bile fark bulmak mümkün değil. Garaj kızı Günselide Mualla Kavur gerekmediği kadar yapmacıklı bir eda ile konuşuyor ve yazarın iki üç satırla olsun kuvvetlendirmek zahmetine katlanmayıp yarım bıraktığı tipi elinden geldiği kadar silikleştiriyor. Bir tek Selimin dadısı Meleki oynayan Halide Pişkin ölçülü ve bir evvelki oyunu "Küçük Hanımın Babası" ndaki fazlalıklarını unutturacak kadar başarılı bir karakter çizmeye muvaffak oluyor.

Bu oyunda, Erduranın bütünü ile en başarılı tipi Selimin karısı Handandır. Sahnede, girip çıkan, konuşan, bağıran insanların içinde seyirciye "işte inandırıcı, hayattakine benzer tek tip bu" dedirtebilen bu rolün de. ne yazık ki Nezahat Tanyeri canına kıymaktadır. Münir Özkul bütün gayretlerine rağmen Avukat Sezai' rolünü kurtaramıyor. Hümasah Gökerin insanı tiyatroya geldiğine dahi nişman edecek kadar kötü oynadığı Mine, Gönül Ülkünün Japonyada Jiu - Jitsu öğrenmiş erkek düşmanı avukat İrfan hanım rolleri. Rıza Tüzünün komik polisi ile. Reşit Baranın oğlundan genç duran silik bahası Şehir Tiyatrolarının başarısızlığı anılınca daima hatırlanacak noktalar olarak zihinlere yerleşiyor.

Tiyatroda Demokrasi?

Refik ERDURAN

Tiyatro dedikoduya, kasıtlı sözlere ve İleri geri konuşmalara çok uygun bir sanat koludur; demokrasi konusu da demagojiye ve akıl karışıklığına aynı -derecede açıktır. Bunların ikisi bir araya gelip de "tiyatroda demokrasi" üstüne konuşmağa başlanınca çoğu kere dünyanın en abuk sabuk lafları ediliyor, İstanbulda da, Ankarada da uzunca süren tiyatro tartışmalarına karışırsanız lâfın acunun arasıra mutlaka şöyle noktalara dayandığını görürsünüz: sanatçı idarecinin boyunduruğuna girer mi, girmez mi? falan adam filân tiyatronun diktatörü olmağa çalışıyor mu, çalışmıyor mu? falan tiyatronun içindeki karışıklık idare heyetinin mi kabahati, edebi heyetin mi? ilâh.

Resmi tiyatrolarımız kurulurken de ilgili çevreler herhalde böyle düşünce ve kaygıların' tesirinde kalmışlar, zira bu tiyatroların bünyelerinde "tiyatroda demokrasi" meselesinin yanlış anlaşıldığını gösteren çarpıklıklar var. Bu çarpıklıkların hepsini şu formülde toplayabiliriz: Yetki ve sorumluluk birden fazla ele verilmiş. Herhalde böyle yapılırken "gerçeğin şimşeği fikir çarpışmasından doğar" inancı gözönünde bulundurulmuş.

Ama netice ne olmuş? Bugün resmi tiyatrolarımızla ilgili herhangi bir aksamanın sebebini araştırmak istediğimiz vakit alacağımız tipik cevaplardan birkaçını sıralıyayım: "Haklısın kardeşim, ama bizim arkadaşları bilirsin...", "Ne yapalım birader, idare heyetinde bir ben yokum ki!", "Biz de hep aynı fikirdeyiz ama umum müdürü ikna edemedik", "Canım bizim ne kabahatimiz var? Oyna diye edebi heyet öyle eserler veriyor ki..." vesaire vesaire. Yani "Sen niye bunu böyle yaptın?" diye yakasına yapışacak bir kimse bulamıyor, elli kişiyle yağlı güreş yapmışa dönüyorsunuz;

Belki gerçeğin ışığı fikirlerin çarpışmasından doğar ama, tiyatro idaresi herşeyden evvel aksiyon işidir. Hedefi gerçeğin ışığım değil,' hareketin kıvılcımlarını doğurmaktır; profesörlükten ziyade generalliğe benzer. Bir memleketin resmî tiyatrolarının yöneleceği hedefleri o memleketin umumî efkârı tâyin eder. İdareci tatbikçidir; kendisinden beklenen, iş çıkarmaktır. Komisyon kurmak ise iş çıkarmaktan kaçınmanın en klâsik yoludur: toplantılarda, meclislerde, kongrelerde bir işin karara bağlanıp tatbikine girişilmesini geciktirmek istediler mi, hemen komisyona havale ederler. İşte bizim resmi tiyatrolarımızın işlerinden büyük kısmı daimî bir "komisyona havale edilmişlik" içindedir.

Peki, tiyatroda demokrasi olamaz mı demek istiyoruz? Hayır, tiyatro sahasında demokrasi olur, ama şu mânada olur: Tiyatro idareciliği tiyatro çevrelerindeki bu yolda kabiliyetli kimselere açık bulunmalı, kimse bir resmî tiyatroyu babasının çiftliği haline geürememeli, halkın parasıyla beslenen bu kurumların başına geçenlerin her zaman herkese karşı sorumlu olduğu unutulmamalı ve başarı gösteremeyenler derhal değiştirilebilmen. Ama başarı gösterip gösteremiyenin kim olduğunun anlaşılabilmesi için resmî tiyatroların bütün işleriyle ilgili yetki ve sorumluluğun belirli bir süre boyunca tek bir ele verilmesi, de şarttır. Bunu yapmamak "millet içinde demokrasi" ile "hükümet içinde demokrasi" yi birbirine karıştırmak gibi birşey oluyor. Resmî tiyatroların başındaki tek adamın da elbette hükümet başkanının yardımcıları olduğu gibi danışacak kimseleri olabilir, ama yine hükümet başkanı gibi işin sonunda başarının veya başarısızlığın yükünü o adam taşımalıdır.

Devlet Tiyatrosu için Bölge Tiyatroları Kanununun hazırlandığı ve İstanbul Şehir Tiyatrosuyla ilgili ıslahat hareketlerine girişildiği şu sırada bunların göz önünde bulundurulması Türk tiyatrosunun geleceği bakımından çok önemlidir. Yönetim kurulları, edebî heyetler, haysiyet divanları vesaire gibi yetki ve sorumluluğu parçalayıcı teşekküller kaldırılmalı, bütün yetki ve sorumluluk birer kişiye bırakılmalıdır. Hele edebî heyet denen yalnız bize has grupların yerlerini dramaturglara bırakması şarttır. Bu noktada memleketimize gelen yabancı mütehassıslar ve profesörler de, değerlerini ispat etmiş bütün yerli idarecilerimiz de yüzde yüz birleşmiş bulunuyorlar.

Burada savunulan düzenin idarecilerin ekmeğine yağ süreceğini sanmak yanlış olur. Tam tersine, şimdiki keşmekeş beceriksiz bir idarecinin sorumluluktan sıyrılmasına en iyi fırsat veren hâldir. Bırakalım, herkes marifetini göstersin. Becereni alkışlar, beceremiyeni yuhalarız.

M U S İ K İ

Ankara

Üçüncü festival başlıyor

Üç yıl önce, musiki meraklısı bir Üniversiteli genç, bir hayal kurdu. Hemen hemen bütün, batı ülkelerinde her yıl, yaz kış, birçok musiki festivali yapılır. Niçin Türkiyede de bir festival yapılmasın? Türkiye, batılı olmıya çalışan, batıya özenen bir memleket değil midir? Bu özenmenin, batıya yönelme gayretlerinin şumulünde, batının musikisini yurdumuzda köklendirme hedefi de vardır. Yıllar yılı Türkiyede, bu sahada, eğri büğrü olsun, ağır aksak olsun, bir takısı işler yapılmış, bir takım meyvalar verilmiştir.

Bu Üniversiteli gencin -adı Sunuk Pasiner- hayalleri, uyanıkken görülen rüyalar olarak kalmadı. Pasiner o sıralarda kendi gibi batı musikisine meraklı birkaç Üniversiteli arkadaşıyla birlikte bir dernek kurdu, bu derneğe "Üniversiteliler Müzik Derneği" adı verildi. Böyle bir derneğin gayesi, en basit ifadesiyle, yurdumuzda batı musikisinin, bütün dallarıyla musiki sanatının yayılmasına, sevilmesine, musiki hareketlerinin gelişmesine, çoğalmasına, halkın musikiye daha büyük bir ilgi göstermesine çalışmaktan başka ne olabilir?

Böyle bir gayeye en büyük hızla yaklaşılmasını sağlıyacak çalışmaların başında musiki festivalleri hazırlamak gelir. Ama, festival hazırlamak, kolay bir iş değildir. Herşeyden önce paraya, sonra da, birçok musikişinasın ve musiki teşekkülünün olsun, Devletin ve özel teşebbüsün olsun, yardımına, candan işbirliğine ihtiyaç gösteren bir iştir. Dernek, maddi menfaati ancak, çalışmalarını devam ettirebilmek için gözetmektedir; Gayesi, kazanç değildir. Fakat bir festival, iştirak edecek musikişinaslarla var alabileceğine ve bu musikişinaslara da -çoğu. profesyonel olduklarından ve böyle bir çalışmaya katıldıklarında maddi bakımdan tatmin edilmeyi de isteyeceklerinden- para ödemek gerekeceğine göre, Derneğin fakir bütçesiyle böyle "pahalı" bir işe nasıl girişilecektir? Hem, işin maddî tarafı yalnız musikişinaslara ödenecek parayla kalmamaktadır. Salon kirası, ilân, program, bilet bastırma masrafları gibi giderler, kasası hemen hemen boş sayılabilecek derneği düşündürmektedir. Girişilecek işin tek bir konserden ibaret olmadığı, tasarlanan festivalin batının bazı küçük festivallerî gibi iki üç olaydan meydana gelmiyeceği en azından on tane olayı içine alan iddialı bir teşebbüs olması istendiği, Üstelik halkın batı musikisine olan ilgisizliği dolayısıyla konsere para vermekten kaçınma temayülü *göz* önüne alının: ca herşey daha da çapraşık, daha da riskli görünmektedir. Halkın, büyük şöhretli musikişinaslar dışında, koni serlere .hele konferanslara- para vermek niyetinde olmadığı bir gerçektir. Bu gerçeğe uymak ve olayların bir çoğunda dinleyicilerden bilet ücreti almamak gerekmektedir.

Cesaret ve iyi niyet '

ütün tehlikelere, bütün' kötü ihtimallere rağmen Sunuk Pasinerin ve arkadaşlarının cesareti kırılmadı. Riskleri göze alarak işe giriştiler. Sunuk Pasiner, meslekten bir emprezaryo gibi, festivale katılamalarını istediği musikişinaslarla' gölrüşmiye başladı; yardım sağlamak

Sunuk Pasiner

Herşeyin başı azim!

için resmî makamlarla ve özel teşebbüslerle -bilhassa bankalarla- temasa geçtir.- Bilhassa musikişinaslardan, umduğundan daha fazla alâka ve işbirliği isteği gördü. Basının da yardımını sağladı. 1956 yılı kışında, Ankaranın ilk musiki festivali, büyük bir başarıyla yapıldı, bir aylık süre içine sığdırılmış birçok konser ve konferans, başkentin sanat hayatına beklenmiyen bir canlılık getirdi.

Bir yıl sonra, daha da şumullü, daha da iddialı, daha da başarılı bir ikinci festival Ankara halkına sunuldu. Bu iki festival, Üniversiteliler Müzik Derneğine ancak, üçünü bir festival hazırlarnıya bile yetmiyecek kadar gelir sağladı. Fakat, bir yandan iki festivalin gürdüğü ilgi ve rağbet, öte yandan iki yılın tecrübesi ,Pasinere ve derneğin diğer üyelerine, üçüncü festivale daha büyük bir cesaretle girişme gücünü verdi .İşte nihayet önümüzdeki hafta Salı akşamı Opera salonunda verilecek bir piyano resitaliyle 1958 - 59 Ankara Müzik Festivali başlıyacak ve bir aya yakın bir süreyle devam edecektir.

Türk musikisi ön plânda

Bundan önceki festivaller için olduğu gibi bu yıl da harcıalem, basmakalıp,bayat programlardan uzak durmak, bilhassa Türk bestecilerine seslerini duyurabilme fırsatını sağlamak kaygısı,. festival hazırlayıcılarmın çalışmalarına istikamet vermiştir. Geçen festivalde, yurdumuzda ilk defa olarak, bir "Beste" ciler Forumu" yapılmış, bu toplam tıda Bülent Arel, Nevit Kodallı, Muammer Sun gibi. besteciler, eserleri çalındıktan sonra, dinleyicilerin . sorularına cevap yermişler, bestecilikle ilgili çeşitli konular üzerinde fikirlerim söylemişlerdi.

Bu yıl bir değil, iki tane Forum konseri Verilecek ve Arel ile Kodallıdan başka İlhan Usmanbaş, Adnan Saygun, Kemal İlerici gibi bestecıler eserleri çalındıktan sonra dinleyicinin karşısına çıkacaklardır. Aynı konserlerde iki genç Türk bestecisi de ilk defa olarak dinleyiciye takdim edileceklerdir. Bunlardan biri, musiki eğitimini Amerikada tamâmlıyân Yalçın Remzi Yüreğir; öbürü de Ankara Devlet Konservatuarından İlhan Barandır.

Üçüncü' festival, oniki olaydan meydana gelmektedir.Forum konserlerinden başka senfoni konserleri, resitaller ve konferanslar, .hiç olmazsa teşebbüsün, önemi ve şumulü bakımından Ankara Müzik Festivalini batıdaki örnekleriyle kıyaslanabilecek, seviyeye , yükseltmektedir.İlgi çeken olaylar, arasında, Madrid ve Parişte eğitim görmüş piyanist Yüksel Koptagelin resitali, "ispanyol Tesirinde Fransız -Musikisi" konulu konferansı ve Robert Dawrence idaresindeki Cumhurbaşkanlığı Orkestrasının -programında İlhan Usmanbaşın yaylı sazlar senfonisinin de bulunduğu bir programda- Schumann konsertosuna solist olarak katılması, Metin Andın "Türk Halk Danslarının Sahneye Uygulanması" konulu konferansı, Hikmet Şimşekin Oda Orkestrasının konseri, Muzaffer Arkanın -musiki eğitimimizde ileri bir hamleyi temsil eden- "Orff Vurma Çalgılar! Orkestrası ve Korosu" gösterişi vardır.

Festivale Almanyadan bir oda musikisi topluluğu ile bir. de solist katılmaktadır. Solist, bundan önce de yurdumuzda birçok konser vermiş olan Şiegfried Behrend'dir. Topluluk, iki yıl önce Ankarada dinlediğimiz Gebel Triosudur. Barok musikisinde ihtisas yapmış olan ve klavsenleriyle birlikte seyahat eden bu topluluğu yeniden dinliyebilmek, klâsik öncesi musikinin' yer aldığı programlardan mahrum olan ve yaşadıkları şehirde tek bir klavsen bulunmıyan Ankaralıları şüphesiz ki çok memnun edecektir

S P O R

Federasyon

Burada da rötar

Bu haftanın ortasında Çarşamba günü dahi Futbol Federasyonu üyelerinin kimler olduğunun hâlâ açıklanmaması türlü dedikodulara sebep olmaktadır. Pek çok kimse, "eh" demektedir, "başında rötarları ile meşhur bir idarenin Umum Müdürü bulunan Federasyon da elbette ki rötar yapacaktır"!

Beri yanda ise, Federasyonun başına getirilmiş olan Devlet Demir Yolları Umum Müdürünün futbol çevrelerindeki intibaı hayli değişiktır. Başkanı bulunduğu Demirspor kulübünü, bir maçı sırasında Ankaragücünün karşısında sahadan çekmek istemesi, koyu bir Fenerbahçeli olarak bilinmesi Yalçukun hakkındaki menfi notları teşkil etmektedir. Bunun yanısıra, DDY nın işleri arasında bir de Federasyonla uğraşmak imkânım bulup bulamayacağı endişesi de ileri sürülmektedir. Mamafih- bu endişelilerin hemen yanıbaşında Yalçukun genç ve dinamik bir insan olarak Federasyon işlerini Apaktan daha iyi çekip çevireceğini söyleyenler de eksik değildir.

Eskiler nasıl fitti

Geçen haftanın başında pazartesi günü Millî Eğitim Bakanlığının merdivenlerim tırmanan uzun boylu, kahve rengi paltolu adam "artık arzu ettiğim şekilde çalışmak mümkün olacak.." diye düşünüyordu. Adam Celâl Yardımcının odasından içeri girince biraz daha rahatladı. Zira Bakan kendisini samimiyetle karşıladı ve derdim dinlemeğe nazır olduğunu söyledi. Uzun boylu adam,. Merkez İstişare Kurulunda Umum Müdür Şinasi Ataman ile münakaşa ettiğinden beri huzursuzdu, öyle ya Ataman niye kendisi ile uğraşıyordu? Herşeyi Bakana anlatacaktı. Sonra, bir de program hazırlamıştı. 'Onu da şifahen Bakana sunacaktı.

Uzun boylu kahverengi paltolu adam Federasyon Başkanı Orhan Şeref Apaktan başkası değildi. Son zamanlarda Federasyonu bir hayli tenkide uğramıştı. Bütün bu menfi fikirleri bir kalemde düzeltmesi lâzımdı.

Apak, Bakanla iki meseleyi görüşmek istemişti: Filibe hâdiseleri ve Federasyonda- yapılması kararlaştırılan revizyon...

Apakın revizyon hakkında müsbet fikirleri vardı. Meselâ Futbol Federasyonu tam selâhiyetle yeniden kurulacaktı, meselâ yardımcı bir çok komiteler olacaktı. Meselâ Avrupada olduğu gibi en az ilci dil bilen bir Federasyon genel sekreterligi teşkil edilecekti', meselâ bir organizasyon komitesi bulunacaktı. V.S.. V.S...

Safa Yalçuk

Bir koltukta iki karpuz

Orhan Şeref bütün donları teker teker Bakana izah etli. Yardımcı bütün bunların yazılı rapor olarak kendisine verilmesini istedi. Mülakat sona erdi.

Apak ertesi günü -yani geçen hafta salı- gazeteleri gördüğü zaman -hayretten dona kaldı. Gazeteler Orhan Şeref Apakın ve Şinasi Atamanın vazifelerinden alındığını yazıyorlardı. Bu nasıl işti? Daha bir önceki akşam Bakan tekliflerini müsait karşılamış ve söz vermişti. Aradan oniki saat geçmeden de hem kendisini hem de Umum Müdürü vazifelerinden alıyordu. Buna sade Apak değil kimse akıl erdiremedi.

Kulüpler

Sen - Ben kavgası

Geçen haftanın sonunda Cumartesi günü, Galatasaray kulübünün bütçe kongresini takip edenler Sadik Giz - Osman Kapani mücadelesinin had safhaya varmış olduğunu gördüler. İki D. P. li milletvekili arasında çok evvelden başlayan bu sert mücadelenin her gün bir parça daha kızışacağını evvelden tahmis etmek için müneccim olmak icap etmezdi. Zira spor ile bir parça alekadar olanlar, son günlerde Galatasaray kulübü başkanlık mücadelesinin bir siyahi mücadele halini aldığını kolayca anlayabilirlerdi. İzmirin iki Demokrat .milletvekili arasında biribiriyle katiyen telif edilemeyecek fikir ve idarecilik anlayışı farkları mevcuttur. Doğrusuna söylemek icap ederse, ne Gizin, ne de Kapaninin mücadele tarzı; tasvip edilecek bir durum arz etmemektedir. Şu farkla ki Kapani, Gize nazaran bir parça daha temkinli ve itidallidir. Nitekim bu haftanın başlarında spor kulislerinde ve Galatasaray Kulübü. lokalinde, Kapaninin bu itidalli ve temkinli hareket tarzı meyvelerini vermeğe başladı'. Seçim şansını gösteren ibre Kapani istikametine meyil etti.

Başkanlık mücadelesine katılan tarafların, niçin ve hangi sebeple bu derece sert bir şekilde kırasıya vuruştuklarını siyasi havaya bağlamak iktiza eder. Giz, bu seçim meselesinde, yukarı kademenin tasvip edeceği şekilde hareket etmeyi uygun bulmaktadır. Ona göre İdealistler namı altında ortaya çıkanların bu kulübe fayda yerine zarar geti-" recekleri muhakkaktır. Üstelik Kapaninin samimiyetinden de şüphe etmek yerinde olur. Hem Kapani neden hiç konuşmamakta Ve susmayı tercih etmektedir? Pekâlâ konuşabilir, eğer kendisinin bir meziyeti varsa ortaya dökebilirdi. Hakikat hiç te Gizin zannettiği gibi değildir. Kal pani gerektikçe konuşmakta ve hatta bir programla ortaya çıktığını ilân etmektedir. Kapaninin tek kusuru, kendisinden fazlaca bahsetme! miş olmasıdır. Kapani Başkanlığa seçilecek olursa yapacağı şeyleri tek başına, yapmak niyetinde değildir. Kendisini destekleyen ve "idealistler" adı verilen hizbi ile. birlikte icra faaliyette bulunacaktır. Meselâ Kapani için bir Gündüz Kılıç meselesi mevcut değildir. Pekâlâ onunla teşriki mesai edebilir. İşte bu tarz bir ifade, Kapaninin seçim şansını Sadık Giz karşısında yükseltmektedir. Zira pek cok Galatasaraylı bir Gündüz meselesinin kulübe yeni kararlar vereceğinde müttefiktir.

Bu haftanın ortasında bütün gözler 17 Ocakta toplanacak Galatasaray kongresine çevrilmiştir,. Pek çok sporsever, uzayıp giden ve gittikçe siyasi bir veçhe arz eden Giz - Kapani mücadelesinin neticelenmesini ve Galatasaray içindeki muhtemel çözülmelerin önlenmesini arzulamaktadır. Bu arada bazı meraklılar da Giz ile Kapaninin aynı şehrin milletvekili oluşlarını dikkate alarak, bu işin içinde bir başka işin olup olmadığını araştıracaktadırlar.

Büyük Saz Yıldızı
SEVİM ÇAĞLAYAN
ve
Seçkin Saz Arkadaşları **Her akşam**
GENÇLİK PARKI
Turistik Göl Gazinosunda
Muvaffakiyetle konserlerine devam ediyor.
Kıymetli sanatkâr **NECDET YAZAR**
Napoli Televizyon Orkestrası **MANTİLLİ**
İlâhi Dans Yıldızı **FUNDA-ERZURUM Milli Oyunlar ekibi**
Sevim Şenöz, Uygun Kardeşler ve Hüseyin İleri
Telefonla masa ayırtabilirsiniz. Göl Gazinosu Müdüriyet Tel : 12167

Yenişehir Emlâk

Sayın Ankaralıların hizmetinde. Mülk alım satımında, kiralık ve tercüme işlerinde en büyük yardımcınızdır.
Adres: Yenişehir Büyük Han Kat 2/8 Ankara Tel: 20645

MAJESTİK RESTORAN PAVYON

görünüz

Dikkat: Pavyon Majestik Büyük Tiyatro yanındadır.

Tel : 14587

Telefonla masa ayrılır.

TERMAL

Senenin en iyi havlularını takdim etmekle şeref duyar.
Müşterilerinin Yeni Yılını Kutlar.
Kocabeyoğlu Pasajı
Üst Kat No: 34
Yenişehir

İNAL

ÇORAP PAZARI
Kadın erkek ve çocuklar için naylon, merserize ve yün çorapları
Bulvar Pasajı alt kat.

Gürkan kardeşler

Yeni yılda en son çeşitleri ve lüks parfümleriyle her zamanki gibi emrinizdedir.

EKMEL KAHYAOĞLU

Halı Mağazası

30 yıllık mazisinin verdiği tecrübe ile müşterilerini devam sağlamıştık, bol çeşit bakımından her zaman memnun edegelmiştir. Daima bulunan bol çeşitlerimizi görmeniz menfaatiniz icabıdır.

Adres: Anafartalar Caddesi No: 237

MADLEN

KORSE-SÜTYEN mağazası
siparişlerinizi kabul
etmektedir.
YENİ MODEL
YENİ MALZEME
Adres : Atatürk Bulvarı Kocabeyoğlu Pasajı No: 62
Tel : 22132

UĞURLU TAKSİT

Çocuk - Kadın - Erkek - Herkes için
Manto, Palto, Trençkot,
Çoban Taksitle Giyin
Adliye karşısındaki UĞURLU MAĞAZA'dan

"BERKÜN"

BEBE PAZARI

ÇOCUKLARINIZI ZEVKLE DONATABİLECEĞİNİZ YEGÂNE MÜESSESEDİR.

Tel: 17011 Şehir Çarşısı No: 36 ULUS.

---

260 Büyük sayfa ★ 680 Fotoğraf ★ Onbin mezun ismi

HAYDARPAŞALILAR ALBÜMÜ

Fiatı 10 liradır. Mektupla Posta Kutusu 264 Beyoğlu adresine müracaat edenlere ödemeli olarak gönderilir.

**Herkes
Aynı fikirde:**

VATAN

okumak bir ihtiyaçtır

TÜRK MİZAHINDA GÜÇ BİRLİĞİ!..

Karikatür ve Taş Dergileri 14 üncü sayılarını birlikte çıkarıyorlar

YAZARLAR:

Adnan Veli, Aziz Nesin, Bülent Oran, Çetin Altan, Haldun Taner, Handan Göz, Hasan Deniz, Hüseyin Korkmazgil, İlhan Selçuk, İlhan Engin, Mehdi Zıt, Oğuz Alplâçin, Orhan Kemal, Osman Çamurdan, Rifat Ilgaz, Selâmi İzzet Sedes, Suavi Süalp, Tahir Alangu, Yalçın Kaya.

KARİKATÜRİSTLER:

Altan Erbulak, Ali Ulvi, Bedri Koraman, Cafer Zorlu, Ferit Öngören, Ferruh Doğan, Metin Gökçe, Mim Uykusuz, Mıstık, Nehar Tüblek, Niyazi Yoltaş, Orhan Enes, Ratip Tahir, Salim Tuncer, Semih Balcıoğlu, Semiramis Aydınlık, Suat Talaz, Turhan Selçuk, Uğur Köseahmetoğlu, Yalçın Tüzecan, Yurdagün, Zeki Beyner

BUGÜN

Bir Taş - Karikatür alınız

